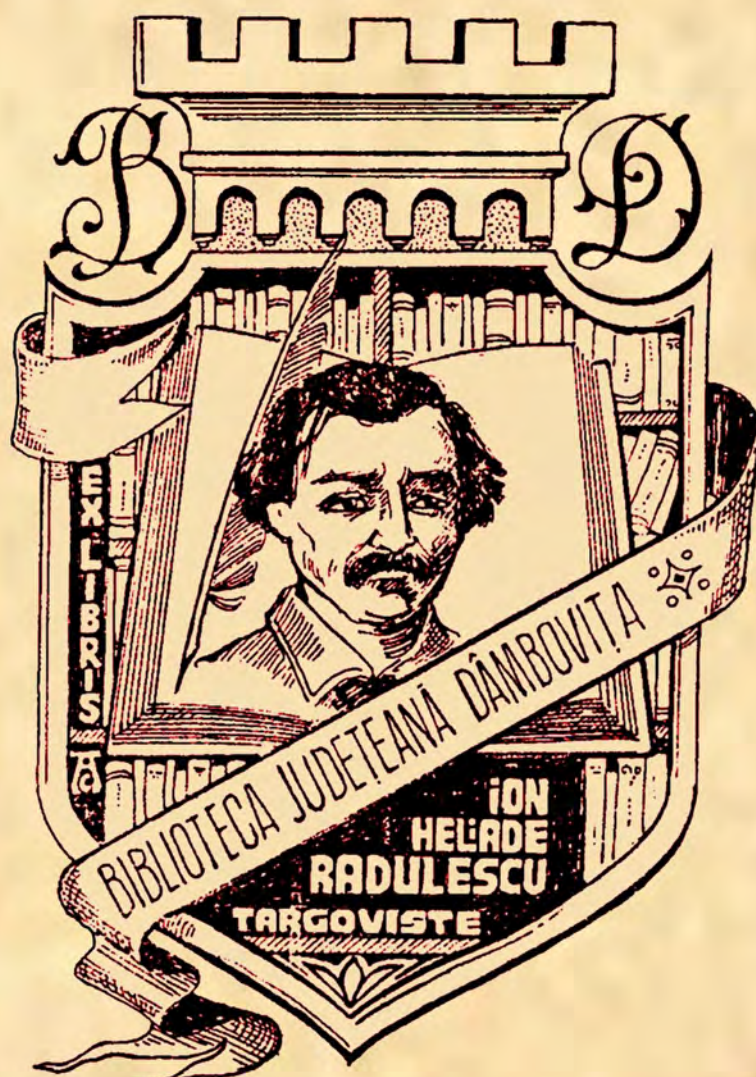

CURIER

Revistă de cultură și bibliologie

Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița

Târgoviște • An XXIX – Nr. 2 (58) 2023

CUPRINS

INTERFERENȚE CULTURALE

- **Imaginea lui Mihai Viteazul în istoriografia vremii**, Agnes Terezia Erich / 2
- **Mit și istorie în domnia lui Mihai Viteazul**, Alexandru V. Ștefănescu / 5
- **Mihai Viteazul. Memorialist**, Victor Petrescu / 8

DEMERS BIBLIOTECAR MODERN

- **O încercare de radiografiere a stării bibliotecilor din sistemul preuniversitar românesc**, Adriana Szekely / 13
- **Bibliografia românească veche și influențe franco-belgiene manifestate în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și la începutul secolului XX**, Cristina Popescu / 15
- **Biblioteca Digitală a Bibliotecii Județene Dâmbovița – portal al cunoașterii în era digitală**, Ileana Faur, Mariana Briceag, Florina Rotaru / 20

DIN VIAȚA BIBLIOTECILOR

- **De Ziua Limbii Române**, Claudia Chebac, Cristina Papoe / 23
- **Salonul editorial „Ion Heliade Rădulescu”, ediția a XXII-a**, Daniela Iordache / 24
- **„Vacanță la bibliotecă”, un program iubit de copii... timp de 15 ani**, Raluca Rusu / 27
- **Educația media prin intermediul filmului documentar continuă la Biblioteca Județeană Dâmbovița**, Vlăduț Andreescu / 29
- **Doina Banciu. Profesorul care a pus în practică dictonul: „În spatele unui om capabil se află întotdeauna alți oameni capabili”**, Agnes Terezia Erich / 30
- **În slujba științei și culturii**, Victor Petrescu / 31
- **„Biblioteca Romă pentru copii**, Ana Georgiana Antohi / 32
- **Biblioteca Comunală Lucieni – 65 ani de la înființare**, Constantin Jenica / 34
- **Biblioteca Comunală Moțăieni la ceas aniversar – 85 de ani de la înființare**, Roxana Ilie / 35

PATRIMONIU

- **Liturgherul de la 1508. 515 ani de la apariție**, Victor Petrescu / 36
- **Casa Învățătorilor din județul Dâmbovița**, Cornel Mărculescu / 41

REMEMBER

- **Cicerone Theodorescu. Contorsiuni poetice**, Victor Petrescu / 43
- **Ticu Archip. Investigarea unor stări sufletești contorsionate**, Victor Petrescu / 45

TABLETĂ DE SCRITOR

- **In memoriam Camil Petrescu: „Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război”**, Mihai Stan / 47
- **Dan Giju (1964)**, Victor Petrescu, Mihai Stan / 49

TINERE CONDEIE

- **Regret**, Elena Nedelea / 52

- **Notă:** Autorii își asumă cele prezentate în cadrul articolelor din punctul de vedere al resurselor bibliografice consultate

INTERFERENȚE CULTURALE

Imaginea lui Mihai Viteazul în istoriografia vremii

Domnia lui Mihai Viteazul a avut o deosebită însemnătate pentru istoria poporului român, mai ales sub două aspecte: obținerea independenței de sub stăpânirea otomană și unirea politică a celor trei țări române. Domnitorul a intuit și a înțeles că în secolul al XVI-lea în Europa aveau loc prefaceri care conduceau către lumea modernă.¹ Faptele sale au fost consemnate de către istoriografii vremii, bucurându-se de cea mai bogată literatură în acest sens, dar nepăstrându-se în formă independentă o cronică internă din acea vreme, contemporanii, români sau străini, scriind cronici despre Mihai Viteazul și despre domnia acestuia² în care îi glorificau faptele de arme. Cele dintâi istorii despre Mihai Viteazul și despre acțiunile sale sunt datorate istoricului participant direct la evenimente, cronicarilor și umaniștilor din Țările Române, în primul rând, pentru ca în timp istoriografia barocului și luminilor să amplifice reconstituirea și viziunea despre Mihai Viteazul.³ În lucrarea de față ne vom opri doar asupra aspectelor preluate din cronică boierească (Cronica Buzeștilor), Cronica lui Baltasar Walther și poemele lui Stavrinos și Palamed din care vom încerca să creionăm un portret al marelui voievod.

Ni s-au păstrat trei izvoare externe, care atestă ecoul european al acțiunilor domnitorului: două poeme scrise în neogreacă, aparținând vistiernicului Stavrinos și lui Gheorghe Palamed, și o cronică latină redactată de silezianul **Baltasar Walther**,⁴ tipărită în 1599 la Gortitz, în Germania, cu titlul „*Scurtă descriere a faptelor de arme ale lui Mihai, Domnul Moldovei, Munteniei sau Valahiei*”. Aceasta, deși constituie un izvor prețios pentru domnia lui Mihai Viteazul, cu unele informații unicate, nu ne oferă însă o imagine a istoriografiei române și a concepției istorice din epoca lui Mihai Viteazul, întrucât este o prelucrare din cronică lui Teodosie Rudeanu (după cum însuși afirmă

autorul). Aceasta a luat naștere ca urmare a dorinței „de a însemna în scris lauda eroicelor virtuți ale neînvinsului și statornicului conducător al oastei creștine, virtuți încununată de cer cu fericită izbândă și care până astăzi așteaptă încă slăvirea cuvenită,...”. Mai departe subliniază că „prin mijlocirea eminentă a măritului domn Andrei Taranowski, ... care a purtat mai bine de 15 solii prin diferite țări și are cea mai mare dragoste pentru domn, am căpătat în iunie și iulie ale anului 1597, un scurt text despre faptele săvârșite, alcătuit în limba română la curtea din Târgoviște, de dumnealui logofătul (Teodosie Rudeanu) și aprobat de însuși voievodul; care text (aflat) tradus în limba polonă, tălmăcindu-l eu, la rândul meu în latină, îl înconjurai cu împrejurările adunate nu atât de la români, cât de la alți oșteni însemnați și vrednici de crezare”.

Referitor originea domnitorului, destul de controversată, cronicarul subliniază că „... nobilul ban Mihai, fiul domnitorului creștin Petru, ..., [era] vestit tuturor, atât prin rangul părintelui și privilegiul nașterii, cât și prin frumusețea armonioasă a trupului și prin statura lui mândră.”⁵ De asemenea, este evidențiată „marea sa evlavie către Dumnezeu” și „iubirea de țară”.

Nu este lăsat nerelevat nici aspectul fizic de către biograful silezian al domnului, care i-a văzut portretul executat de un „Apelles” anonim și a compus cu această ocazie versuri latine, după moda aulică occidentală, pe care le re-produce după cum urmează⁶:

„*Haec Ducis est facies: at quae viget adua virtus
Pectore, quo fortis robore dextra valet.
Haud satis ingeniosa manus depinget Apellis;
Carmine vix justo doctus Apollo canet.
Iste caput Geticis opponit viribus: iste
Christigenae murus gentis et ultor adest.
Exiguus numero, sed dextra et pectore magnus,*

Portretul lui Mihai Viteazul
Sursa: Cabinetul de stampe
al Bibliotecii Academiei Române

*Innumeros hostes morte fugaque domat.
Christe, tuum propter Nomen defende, rogamus
A vi, fraude, armis, prodicione, Ducem.
A Te sola salus: At liber ut omnia praestas,
Saepe Tibi Domino causa secunda placet.*⁷

Adevăratul portret al domnului reiese din pasajele în care este reprezentat în acțiune, în fruntea oștilor pe care le conduce. Astfel, când descrie Bătălia de la Călugăreni – Hulubești, la vărsarea Neajlovului în Câlniștea, din ziua de 23 august 1595, cronicarul spune: „era clipa, când se cerea o mișcare eroică, o faptă măreață, care să cutremure inima păgânilor și să înalțe inima creștinilor. Atunci mărinimosul Io Mihai, invocând ajutorul mântuitorului, apucă în mână o secure militară, se aruncă singur asupra șirului inamic, lovind în piept una din căpeteniile turcești, despică pe alta și, după o luptă de erou, se întoarse la ai săi neatins.”⁸ Este de observat că biruința este atribuită acțiunii personale a lui Mihai, care a năvălit cu securea în mână în mijlocul dușmanilor, domnul apărând singur, stăpân și erou în această scenă.

Același episod apare și în poemul „Vitejiile preacucerului și preaviteazului Mihai voievod” scris de Stavrinov,⁹ vistiernicul lui Mihai: „Acolo să fi văzut zdrobirea ce se făcea turcilor! Și, apoi, ce să faci oile în mijlocul lupilor? Cîmpul se roși de sângele cel mult, și trupurile zăceau goale, numai în piele. Iar Mihai alerga cu sabia în mână, în mijlocul lor pătrundea, ca uliul cel iute. Cu sabia îi lovea și cu buzduganul!”¹⁰

Ca urmare, Mihai este zugrăvit ca un personaj excepțional, plin de cutezanță, „cel mai minunat”, cel în lume lăudat”, „ca uliul cel iute”, „ca un fulger”, după modelul tipologiei mitologice. Observăm că bătălia este descrisă ca o confruntare inegală între voievodul român pe de o parte și întreaga oaste turcească pe de alta, din poem desprinzându-se unele elemente concrete ale bătăliei cum ar fi primul atac al turcilor întâmpinat pe podul de la Călugăreni, răsturnarea de pe cal a lui Sinan și căderea lui în mlaștină etc.

Celălalt poet cronicar, **Palamedes**, exagerează numărul oștenilor turci la 100.000 și nu amintește nici un alt participant la luptă în afara lui Mihai și Sinan Pașa. Totuși, el are meritul de a pune victoria românilor nu doar pe seama vitejiei domnitorului, ci și pe cea a eforturilor întregii sale armate. Sunt menționate

aspectele desfășurării luptei precum atragerea turcilor într-o zonă mlăștinoasă, ascunderea românilor prin păduri, declanșarea unui puternic atac de artilerie ce a provocat retragerea turcilor etc. Poetul nu acceptă că Mihai a fost nevoit să se retragă datorită faptului că trupele turcești erau net superioare celor ale sale și invocă primirea de către acesta a unui ordin din partea lui Ares, zeul războiului. De altfel, Gheorghios Palamed imită stilul și tehnicile epopeii clasice în a sa **Istorie cuprinzând toate faptele, vitejiile și războaiele strălucitului Mihai Vodă**, textul său debutând cu o invocare a zeiței Minerva: „Te invoc, Minerva, fiică a marelui Jupiter/ Să mă inspiri, spre a putea povesti acum/ Acel vestit război al faimosului Mihai, / Nenumărate ucideri, măcelul cel mare, / Iar Turciei și altor multor țări distrugere, / Război care a nutrit fiarele, făcând ca trupurile turcești/ Să fie hrană pentru păsările răpitoare și pentru câini”.

Descrierea Bătăliei de la Șelimbăr (28 octombrie 1599) din poemul lui Stavrinov abundă de hiperbole împrumutate din baladele folclorice: „Și se băgară printre ei ca lupii în turmă. Cum porniră lupta cele două cete, multe femei ungueroaice ajunseră văduve. Se înnegri cerul și se făcu întuneric de ungerii cei mulți care mergeau la tărâmul celălalt. Ca pe oi îi răpuneau, precum lupii în turmă, de la răsăritul soarelui până se însera. Se tulbură soarele și se întunecă ziua. Și pulberea urca în sus, în văzduh. Și pământul tot se roși de multul sânge. Și trupurile zăceau goale, fără suflare. Dar cum să povestesc

de noul Velisarie, care alerga printre ei ca un leu și ținea în mână paloșul, și tăie câți nimeri, într-o parte și într-alta?... Mult sânge vărsă în aceea zi paloșul lui Mihai, până să se facă seară.”¹¹ De altfel, Mihai joacă un rol ieșit din comun numai în cadrul acestei bătălii, fiind și singura dată când este înfățișat răpunând cu propria mână mai mult de douăzeci de dușmani, apărând ca un adevărat erou mitologic înzestrat cu puteri supranaturale.

Curajul domnului român este subliniat și în **Cronica Buzeștilor**,¹² când este redată Bătălia de la Vidin, dar și rolul jucat de boierii Buzești în acest episod: „Gonind turcii și răsipindu-i în toate părțile, iar o ceată de turci dacă văzură peirea s-au întors cu mare hrăborie asupra lui Mihai vodă

Baltasar Walther
*Brevis Rerum a Michaelae Moldaviae
Transalpine Sive Valachiae Palatino
Gestarum Descriptio*

Sursa: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwiMrZKu9YTxAhW0tKQKH YJWB6EQFjABegQIBxAE&url=http%3A%2F%2Fdspace.bcudluj.ro%2Fbitstream%2F123456789%2F79356%2F2%2FBCUCLUJ_FG_S3878_1862_001.pdf&usg=AOVaw27p_15VtF0eM-2kOhH4o9w

și atunci s-au ales unul din turci cu sulița de o împuncise asupra pântecului lui Mihai vodă și o înfipse în pânțele. Iar Mihai vodă văzând că va să piară au apucat sulița cu amândouă mâinile de hier și căuta în toate părțile ca să-i vie cineva din boiari în ajutor, să-l izbăvească din peire. Și alții mai aproape nu să aflară, fără numai doi boiari, Preda postelnicul Biulescul și cu fratele său Stroe stolnicul. Ei grăbiră și tăiară capul turcului și pre alte soții ale lui și izbăviră pe Mihai vodă din mâna turcului".¹³

Uciderea lui Mihai Viteazul de către tovarășul lui de arme nu a fost încă elucidată de istoriografi. În dimineața zilei de 19 august, înainte de răsăritul soarelui, ceata de ucigași trimisă de Basta se apropia, în frunte cu ofițerul valon Jaques Beauri, de cortul domnului pe care îl înconjurară.¹⁴ Mihai apare prezentat în episodul morții sale din *Cronica Buzestilor* ca un personaj de roman: „Deci să sculă Mihai vodă de dimineața de au chemat pre comisul ca să pue șaoa pre cal și îndată o au pus vrând să meargă la Beligrad ca să pue să deratece casele. Grăind acele cuvinte văzură că încălecară și vin tare. Zise: «Trufă (=paradă) fac, nu purtați grijă. Noi iani să mergem, iară ei facă cum vor vrea».....Vedea și pre alții pe jos viind cătră dânsul; lui îi părea că vin într-ajutoriu și nimica nu avea frică. Iar ei procleții nu i-au fost ajutoriu ci vrăjmași. Și dacă sosiră stătu Mihai vodă în picioare și le zise: «Bine ați venit vitejilor, voinicilor!» Iar ei, scoțând săbiile, mergea asupra lui ca niște hiare sălbătice de intrară în cort. Și unu dintr-înșii dede cu sulița și-l lovi pre Mihai vodă drept în inimă, altul curând îi tăe capul. Și căzu ca un copaci trupul lui cel frumos. Într-acest chip l-au omorât, pentru că n-a știut nici s-au întâmplat sabie în mâna lui cea iute".¹⁵

Mult mai elaborat și mai poetic este redat același episod la Stavrinos: „Soare, înfioară-te, suspină! Bocește lună! Viteji, plîngeți răul ce s-a întâmplat, marea nedreptate și clevetirea, pe bărbatul cel bun, care nu avea vină, pe tînărul chipeș care era vestit. La Apus și la Răsărit i se dusesse faima. O, Cer și Soare, înfioară-te de nedreptate! Iar voi, munți, bociiți! Și plîngeți, fiare! Căci astăzi s-a prăbușit stîlpul creștinilor [...] O, pietre, acum crăpați! Copaci, dezrădăcinați-vă! Iar voi, munți, bociiți! Și voi, cîmpii, întristați-vă! Căci au rămas toți voinicii fără acela de care se speriau balaurii și leii...".¹⁶ Pasajul dedicat de Stavrinos asasinării domnului român cuprinde mai multe informații exacte decât orice altă parte a poemului, fapt datorat probabil prezenței lui Stavrinos în bărbă la Mihai în ultimele clipe ale vieții acestuia.

Spre deosebire de Stavrinos, Palamedes pune asasinarea lui Mihai atât pe seama diavolului cât și pe seama unor conflicte cu generalul Basta. De asemenea, introduce în relatarea sa elemente de natură supranaturală

cum ar fi visul premonitoriu al lui Mihai.

Putem spune că amintirea faptelor sale este și ea istorie și, totodată, creatoare de istorie, prin imboldul la acțiune, prin forma pe care o dă năzuințelor, prin sprijinul ce îl oferă în căutarea viitorului.¹⁷

NOTE

1. Ștefan Pascu. *Mihai Viteazul. Unirea și centralizarea Țărilor Române*. București: Editura politică, 1973, p. 9.

2. *Ibidem*, p. 88.

3. Pompiliu Teodor. *Incursiuni în istoriografia română a secolului XX*. Oradea: Fundația culturală "Cele trei Crișuri", 1995, p.161.

4. Fusese la Târgoviște în 1597.

5. *Literatura română veche: 1402-1647*. Vol. II. București: Editura Tineretului, 1968, p.147.

6. Andrei Pippidi. *Mihai Viteazul în arta epocii sale*. Cluj Napoca: Editura Dacia, 1987, p. 22.

7. "Acesta-i chipul principelui, însuflețit de semeța bărbăție din pieptul său, care-i întărește dreapta de o strașnică putere. N-ar fi deajuns să -l zăgrăvească nici dibacea mînă a lui Apelles și abia Apollo cel învățat ar putea să-l cînte într-un cîntec potrivit. Acesta le e cap mulțimilor getice, el este zidul creștinătății și răzbunătorul ei. Puțin la numărul ostașilor, dar mare cu brațul și inima, biruiesc nenumărați dușmani, dîndu-i morții și fugii. Hristoase, în numele Tău, rugămu-Te, de silă, înșelăciune, lovituri sau trădare, apără-l pe principe. La Tine-i orice mîntuire, și cum toate le dai din plin după voia Ta, adesea, doamne, ție pe plac cauza prielnică Ție"

8. Coord. Gh. Bondoc; Mircea Mușat. *Mihai Viteazul în conștiința europeană*. Vol. 2. București: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1983, p.276.

9. Redactează *Povestea preafrumoasă a lui Mihai Voievod*, scrisă sub presiunea morții năprasnice a eroului și în stilul admirației sentimentale.

10. *Literatura română veche: 1402-1647*. Vol. II. București: Editura Tineretului, 1968, p.202.

11. *Literatura română veche: 1402-1647*. Vol. II. București: Editura Tineretului, 1968, p.208.

12. Redă perioada 1593-1606 din perspectiva familiei Buzescu, ai cărei membri (Stroe și Preda Buzescu) erau angajați direct în războaie.

13. *Literatura română veche: 1402-1647*. Vol. II. București: Editura Tineretului, 1968, p.102.

14. P.P.Panaitescu. *Mihai Viteazul*. București: Editura Corint, 2002, p. 241.

15. *Literatura română veche: 1402-1647*. Vol. II. București: Editura Tineretului, 1968, p.113.

16. *Ibidem*, p.218

17. Mihai Berza. *Pentru o istorie a vechii culturi românești*. București: Editura Eminescu, 1985, p. 100.

Prof. univ. dr. Agnes Terezia Erich

Mit și istorie în domnia lui Mihai Viteazul

Puțin apreciat de cronicarii secolelor al XVII-lea și al XVIII-lea, mitificat de Nicolae Bălcescu (în *Istoria românilor sub Mihai Vodă Viteazul*, scriere ce nu ține cont de metodele cercetării istorice, editată postum în 1863 și 1878) și istoriografia romantică în căutare de modele eroice cu caracter național, glorificat după unirea din 1918, reevaluat critic de principalii istorici interbelici (care resping orice implicare a conștiinței naționale în unirea de la 1600) și așezat primul în „pantheonul românesc” de către istoriografia comunistă, Mihai Viteazul reprezintă cel mai interesant caz despre cum poate evolua imaginea unui personaj istoric, în diverse epoci, atunci când interesele politicului o cer. Figură cât se poate de reală și importantă în cadrul unei analize științifice în contextul timpului său, domnitorul a fost transformat într-un mit național, erou de legendă, promotor al ideii naționale cu două secole înaintea Revoluției Franceze, apărător al românilor asupriți etc.

Aproape două decenii de „cult al personalității” voievodului, în timpul regimului Ceaușescu, urmate de alte două decenii de pierdere treptată a interesului pentru istorie (ce au culminat cu manuale pe module destinate elevilor de clasa a XII-a, în care domniei lui Mihai Viteazul îi sunt rezervate maxim două pagini și jumătate și minim 13 rânduri) au dus la păstrarea în mentalitatea colectivă a unei imagini false a marelui domnitor, identificată la nivelul aspectului fizic cu cea a actorului Amza Pelea, interpretul lui Mihai Viteazul în celebrul film, cu același nume, al regizorului Sergiu Nicolaescu, realizare artistică de excepție a cinematografului românesc, prea puțin însă documentată științific. O simplă privire pe o reprezentare din primii ani ai secolului al XVII-lea, venită din surse italienești, una dintre puținele imagini în care Mihai nu poartă cușmă, ne duce la concluzia că domnul semăna destul de puțin cu actorul, prezentând și o calviție extinsă.

Deși întreaga sa domnie ar putea face obiectul unei analize critice riguroase, bazată pe documentele vremii (la acest capitol sunt meritorii articolele mai multor specialiști în care este reevaluată domnia lui Mihai¹), mitul Viteazului se bazează pe două caracteristici semnificative: luptător victorios împotriva turcilor (cea mai importantă realizare militară fiind

considerată bătălia de la Călugăreni din 1595) și primul unificator al celor trei țări române la 1600.

Bătălia de la Călugăreni a fost pentru prima dată hiperbolizată și elogiată de către Nicolae Bălcescu drept „Termopilele românilor”, în lucrarea mai sus amintită, păstrându-și statutul până în prezent, în ciuda studiilor recent apărute, ce revaluează importanța confruntării. Două dintre cele mai reușite și mai consistente manuale de istoria românilor dedică înfruntării spații largi, completate cu hărți². Cele mai intense 20 de minute (din totalul de 201) ale filmului lui Nicolaescu înfățișează lupta, care este descrisă sau reprezentată în zeci de articole, lucrări, literare (poezia lui George Coșbuc, *Pașa Hasan*, este cu siguranță cea mai populară și accesibilă) sau artistice. Unități ale armatei române (Regimentul 40 infanterie și, mai recent, Batalionul 2 infanterie) au purtat sau poartă numele celebrei localități. Chiar și intens utilizata enciclopedie virtuală Wikipedia prezintă lupta drept „una dintre cele mai importante bătălii de la începutul istoriei moderne a României”³.

Toate acestea sunt doar referințele cele mai ușor de găsit, căci doar bibliografia dedicată luptei ar putea face obiectul unei broșuri. În această lumină nu putem concluziona decât că faimoasa confruntare a fost o mare victorie a lui Mihai și un punct de referință al istoriei naționale. Și așa a și rămas în mentalul colectiv românesc.

Din păcate, ca și în alte cazuri ale istoriei românilor, mitul a înghițit realitatea istorică. Bătălia de la Călugăreni din 13/23 august 1595 este doar o înfruntare cu caracter secundar în contextul european al Războiului de 15 ani. Faimoasă în epocă grație propagandei creștine, ea este doar un moment – cu siguranță nu cel mai important – al campaniei turcești contra Țării Românești (august-octombrie 1595), campanie ce viza dețronarea lui Mihai Viteazul, ocuparea țării și includerea ei între provinciile Imperiului Otoman.

Aflat în serioasă inferioritate numerică și așteptând ajutorul principelui Transilvaniei, Sigismund Bathory, față de care prestase jurământ de vasalitate, Mihai angajează o luptă de întârziere pe Neajlov, într-o zonă mlăștinoasă, ce nu permitea desfășurarea întregii forțe dușmane și reducea considerabil

spațiul de manevră. Efectivele celor două oști au suferit și ele creșteri și descreșteri în diversele perioade ale istoriografiei române, cele mai recente cercetări stabilind cifra de 15 000-16 000 oșteni (oastea cea mare a țării, cetele boierești, mercenari cazaci, un contingent moldovean, unguri și secui, trimiși de principele transilvănean) și 12 tunuri pentru partea creștină și 30 000 – 40 000 oșteni pentru armata lui Sinan pașa. Deși dispunea de efective substanțial mai mari (circa 60 000 combatanți), comandantul otoman nu reușise să-și aducă toate trupele în zona luptei, ele urmând a sosi în ziua următoare.

Luți prin surprindere de inițiativa voievodului de a angaja lupta, turcii au suferit pierderi în prima parte a luptei. A urmat un puternic contraatac turcesc, susținut de corpul de elită al ienicerilor, care forțează podul peste Neajlov (punctul central al luptei) și capturează artileria valahă. Mihai își regrupează forțele, dispunând și de corpul transilvănean rămas în rezervă și reușește să respingă definitiv dușmanul, avantajat fiind și de faptul că ampla manevră de învăluire gândită de Sinan nu a putut fi executată în timpul util.

O cronică turcească descrie astfel lupta: „În cronică Netige-üt-tevarih este scris că în apropiere de podul Călugăreni se află un loc mlăștinos și păduros. O dată cu sosirea în acel loc, ivindu-se un alai al dușmanilor, au început să se lupte, așezând tunuri și puști, care la intrarea în pădure au pricinuit oștirii o zăpăceală totală. În acest timp, Satârghi Mehmed pașa și Hüsesein pașa și Aias Pașaoğlu Mustafa pașa și oastea siriacă și o ceată de ieniceri, trecând podul, i-au întâmpinat pe dușmani. De dimineață și până la rugăciunea de chindie s-a dat o luptă crâncenă. Luându-se douăsprezece tunuri ale dușmanului, au câștigat victoria și dușmanul a fost învins. Dar locul acela fiind mlăștinos și păduros, pașa mai sus pomenit, pe când fugea, a fost rănit, iar beilerbeiu de Sivas, Halidar pașa, și Aias Pașaoğlu și Hüsesein pașa, viceguvernatorul de Nicopole, și-au găsit moartea de martiri, înfundându-se în mlaștini. Însuși serdarul Sinan pașa, împotmolindu-se într-o mlaștină, a căzut de pe calul său. Rămânând pe jos, când se ridica, când se așeza. Atunci unul dintre vitejii Rumeliei, numit Deli Hassan, un viteaz puternic, luându-l în spate, l-a scos din mlaștină.”⁴

Deși o prezintă drept o victorie turcească, cronică lasă să se înțeleagă că angajarea luptei a luat prin surprindere armata otomană, care a suferit pierderi grele, printre care mai mulți comandanți de mare rang.

La sfârșitul zilei, cele două armate stăteau epuizate față în față, fiecare pe câte un mal al Neajlovului. Oastea lui Sinan fusese respinsă în încercarea ei de a trece râul și a înainta către București, suferise pierderi importante (estimate la 4 000 morți) și fusese necesar să fie regrupată în tabăra de la sud de Neajlov. Cu toate acestea ea rămânea superioară numeric și aștepta sosirea unui corp proaspăt de armată pentru a relua

înaintarea. Oastea creștină, deși suferise pierderi mai mici, rămânea mult inferioară numeric și Mihai decise retragerea în cursul nopții către munți, în așteptarea oștii transilvane a lui Bathory.

Fără a avea un caracter decisiv și fără a influența desfășurarea campaniei militare, bătălia de la Călugăreni a fost urmată la câteva zile de ocuparea Bucureștilor și a Târgoviștei și începerea procesului de transformare a țării în pašalac, proces oprit de sosirea oștilor creștine și alungarea turcilor peste Dunăre în octombrie același an.

Secole mai târziu bătălia va fi supraevaluată și considerată punctul de referință al întregii campanii. Chiar și „trofee” capturate de către valahi au povestea lor, cel mai celebru (dacă excludem ultimii dinți ai lui Sinan, pierduți în mlaștină) fiind Steagul Verde al Profetului, foarte prețuit de către turci. Istoricul Ovidiu Cristea atrage însă atenția asupra unui aspect interesant: într-o scrisoare către cneazul Constantin Vasile de Ostrog, Mihai Viteazul scrie că a cucerit steagul lui Mehmed Pașa, pentru ca, spre sfârșitul carierei sale, în raportul către Marele Duce al Toscanei, să spună că în această bătălie a cucerit Steagul Verde al Profetului. Cu alte cuvinte, curentul de opinie era atât de puternic, încât și voievodul român a făcut această concesie, din motive diplomatice, pentru a obține un ajutor din partea Ducelui.

Bătălia de la Călugăreni a avut însă o consecință interesantă, care contravine tezelor naționaliste ce exacerbau rolul militar la țaranului român. Ea reprezintă momentul în care Mihai conștientizează necesitatea unei armate profesionale, oastea cea mare a țării ne mai corespunzând realităților războiului de la sfârșitul secolului al XVI-lea, în care folosirea în număr mare a mercenarilor și a armelor de foc sunt predominante. Ca urmare, deși la Călugăreni oastea lui Mihai nu includea mulți mercenari, numărul acestora va spori constant de la o bătălie la alta, ajungându-se ca în bătălia de la Gurăslău (1601) voievodul să comande o armată de legegii.

În mentalul colectiv a mai intrat și următoarea formulă legată de personalitatea domnitorului Mihai Viteazul: *"prima unire politică a Țărilor Române"*. Formula, lansată sub diverse forme de către istoricii români de la sfârșitul secolului al XIX-lea, cunoaște popularizarea maximă în istoriografia regimului Ceaușescu, unde voievodul Mihai ocupa cea mai importantă poziție în Pantheonul istoriei medievale românești, ca exponent al luptei de veacuri a poporului român pentru unitate și independență. După 1989, eliberarea științei istoriei din cadrul trasat de dogmatica regimului a adus progrese importante în relevarea adevărului istoric referitoare la domnia și personalitatea voievodului amintit. Au fost reanalizate numeroase aspecte ale perioadei, printre care și caracterul unirii îndeplinite. Au rămas însă două sintagme din trecut, ce pot fi întâlnite și în manualele pe care studiază elevii din ziua de azi: *"Mihai Viteazul a*

realizat prima unire politică a Țărilor Române” și „Mihai Viteazul a aplicat planul dacic”. Ambele sunt contrazise de documente.

Până în veacul al XVI-lea, noțiunea *Dacia* a avut multe sensuri și înțelesuri geografice și politice, pornind de la statul dac și apoi provincia romană cu același nume. Moda arhaizantă a erudiților din perioada Renașterii au dus la extinderea folosirii termenului nu doar pentru Transilvania, ci și pentru Moldova și Țara Românească, românii fiind considerați urmași ai dacilor. Tendința se amplifică în veacul al XVI-lea, când *Dacia* este adesea identificată cu întreg spațiul celor trei Țări Române. Interesant este faptul că, până în secolul al XVII-lea, noțiunea este specifică erudiților Europei occidentale și nu este întâlnită în conștiința românilor din teritoriile extracarpătice. Larga ei răspândire va fi folosită ca pretext de către conducătorii politici și militari din Imperiul Romano-German, Ungaria sau Transilvania pentru a-și extinde autoritatea în toate cele trei Țări Române.

Primul dintre aceștia este Giovanni Battista Castaldo (1493-1563), faimos condottier italian, aflat în serviciul împăratului Carol Quintul. El este comandantul trupelor imperiale ce ocupă Transilvania în 1551. În anul următor se implică în înlăturarea domnilor Ștefan Rareș din Moldova și Mircea Ciobanul din Țara Românească, punând în locul lor „locotenenți” români pentru a aduce cele trei Țări Române sub stăpânirea directă a suveranului său. Reușita este de scurtă durată, dar Castaldo, abil propagandist, profită de moment pentru a se proclama „*restitutor Daciae*” (restauratorul Daciei)⁵ - titlu care îi va fi mai târziu atribuit - doar de către istorici - și lui Mihai Viteazul.

Folosindu-se de aceeași noțiune, Sigismund Báthory (voievod și principe al Transilvaniei în mai multe perioade 1581-1597, 1598-1599, 1601) va reuși o primă unire politică a celor trei Țări Române, de data aceasta prin intermediul tratatelor și, ca urmare, cu mai mare valoare în diplomația europeană a momentului.

În Moldova el a planificat arestarea, apoi asasinarea, lui Aron Vodă. Ștefan Răzvan, impus pe tron, s-a recunoscut „guvernator” sau „locțiitor” al principelui, tratatul încheiat de trimișii săi la Alba Iulia (24 mai/3 iunie 1595) stabilindu-i drepturi și obligații interne, foarte precis menționate. Mai mult, asemenea sultanului, Sigismund i-a acordat diploma de investitură în domnie și însemnele respective.

Cu Mihai Viteazul situația a fost mai ușoară, grație complicității boierilor munteni trimiși să încheie tratatul cu principele Transilvaniei (10/20 iulie 1595, Alba Iulia), care, împotriva instrucțiunilor lui Mihai, îl recunosc pe Sigismund „*principe al nostru și domn al Țării noastre Transalpine și rege ereditar al nostru*”, Mihai devenind „locțiitorul” său ce urma a primi însemnele de investitură, în „*principatul nostru Transalpin*”. Mihai și Răzvan nu puteau administra visteria țării singuri, fără acordul

principelui, important atribut al suveranității. În plus, câte trei soli din Valahia și Moldova trebuiau să participe la Dieta Transilvaniei, care devenea forul suprem pentru cele trei țări. De asemenea, boierii munteni și moldovenii nu mai putea fi executați fără învoirea principelui Transilvaniei.

În baza acestor tratate Sigismund Báthory se putea declara principe al celor trei Țări Române, bătând în iulie 1595 medaliile cu titlul de „*Serenissim principe al Transilvaniei, Valahiei și Moldovei*”. Astfel Sigismund realiza o primă unire politică a acestora, recunoscută prin tratate internaționale, recunoaștere de care Mihai Viteazul nu va beneficia în 1600.

Noțiunea de „*restitutor Daciae*” ține în primul rând de acțiunile abuzive ale lui Sigismund, ea fiind atribuită târziu, și inițial doar ca metaforă, lui Mihai Viteazul. Izvoarele domniei sale nu spun nimic despre acest concept, iar termenul „*restitutor*” nu apare în latina documentelor sale, așa cum observă istoricul Constantin Rezachevici⁶. De la această metaforă, la atribuirea aceluiasi voievod a unui „plan dacic” nu mai era decât un singur pas. Pas făcut fără nici o bază documentară și care acum apare în majoritatea cărților noastre de istorie.

Mihai Viteazul rămâne însă primul voievod român care a reușit, *de facto*, aducerea celor trei țări române sub autoritatea sa, sesizând potențialul militar extraordinar și rolul important pe care acestea, odată unite, l-ar putea juca în zonă. O istorie a domniei sale, bazată strict pe documente și eliberată de mituri, nu ar face decât să evidențieze și mai bine personalitatea unui dintre cei mai abili militari și diplomați născuți pe pământul românesc.

NOTE

1. vezi *Historia*, an X, nr.100, din 15 aprilie 2010.
2. Constantin C. Giurescu, *Istoria românilor pentru clasa a VIII-a secundară*, Editura Cugetarea, București, 1939, pp.238-240 și Mihai Manea, Adrian Pascu, Bogdan Teodorescu, *Istoria românilor din cele mai vechi timpuri până la Revoluția din 1821. Manual pentru clasa a XI-a*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1996, pp.301-302.
3. http://en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_Călugăreni.
4. *Relatarea cronicarului otoman Kiatip Celebi* în Bogdan Murgescu (coord.), *Istoria României în texte*, Editura Corint, București, 2001, pp.146-147.
5. Pentru detalii vezi Alexandru V. Ștefănescu, *Cultura personalității unui voievod: mitul lui Mihai Viteazul (II)*, în *Litere*, nr.4/2013 (157), pp.85-86.
6. Constantin Rezachevici, *Legenda și substratul ei istoric Mihai Viteazul „Restitutor Daciae”?* în *Magazin Istoric*, nr.12/2007 (<http://web.archive.org/web/20071222124750/http://www.itcnet.ro/history/archive/mi2000/current10/mi8.htm>).

Prof. dr. Alexandru V. Ștefănescu

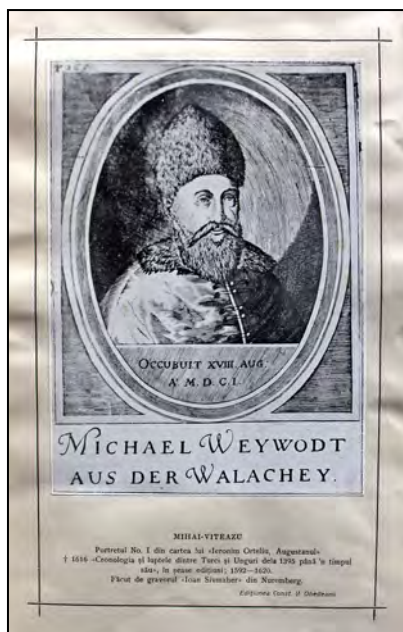
Mihai Viteazul. Memorialist

Simbol, erou, dar și martir al sfințelor cauze în care a crezut până la jertfa supremă – independența, unitatea de neam și limbă – Mihai Viteazul a rămas în conștiința noastră națională. Nicolae Bălcescu îl numea „cel mai vestit și mai mare dintre voievozii românilor”, în lucrarea pe care i-a dedicat-o: „Românii supt Mihai voievod Viteazul”. El a fost și o importantă personalitate europeană. De asemenea, N. Iorga sesizează dimensiunea reală a politicii sale, într-un context deseori potrivit: „Se poate admite ca un om trăit în mijlocul unei boierimi uneltitoare, deprinsă a-și trăda domnia pe rând, a și-i face și desface ca o jucărie, un om purtat pe la praguri constantinopolitane, unde se răzbatea numai cu cea mai rafinată minciună asiatică, în sfârșit, ca unul care avea înaintea ochilor și la megieșii creștini numai diplomație de apucături machiavelice, că un astfel de om, zic, a trecut peste metodele pe care le cunoștea și era în stare să le practice, pentru a se înălța la acea sinceritate superioară și absolută, fără care în istorie nu se îndeplinesc faptele mari?”¹.

Ne propunem să dezvăluim o altă latură a personalității sale, aceea de autor a unor documente, scrisori, memorii sau subiect al unor interviuri. În ele găsim stări sufletești din cele mai diverse: îndoială, tărie morală, rugăminți, dar și mânie față de cei care nu au putut sau nu au vrut să-l ajute în apărarea credinței creștine și a neamului românesc. Caracterizându-le, Marin Sorescu afirma că: „Aceste spovedanii sunt cântecul de lebadă al unui războinic, lăsat la vatra literară. După ce-a scris cu sabia, timp de 8 ani, a mai găsit puterea de a pune faptele pe hârtie. Modulațiile sufletești, tăria aprigă, agerimea spiritului, într-un cuvânt, stilul acestui domnitor se păstrează în traducerile străine, chiar dacă au fost dictate. Recitite astăzi ne cășunează, nu știu, ce fel de tristețe metafizică, făcându-ne să medităm la rostul nostru în lume, în această parte a Europei în calea tuturor răutăților”².

De la Mihai Viteazul, domnul Țării Românești, ce a reușit să unească pentru prima oară cele trei provincii românești, au rămas o serie de mărturii scrise sau dictate de acesta solilor săi. Printre ele se distinge „*Interviul acordat în limba turcă, solului polon Lubienecki, în 27 iulie 1595*”, la București. El răspunde întrebărilor, acestea referindu-se predilect la situația existentă și la dorința voievodului de a include și Polonia în coaliția antiotomană. Discuția relatată de solul polon, în raportul întocmit la puține zile, s-a păstrat în două copii: una în latinește și una în polonă (nepublicată),

căreia P.P. Panaitescu îi face o traducere în românește. Comparând cele două texte, el afirma că: „Între textul polon și versiunea latină există unele deosebiri, primul fiind mai bogat în amănunte, dar cel latin pare mai aproape de stilul direct al lui Mihai Viteazul, așa cum îl cunoaștem din alte împrejurări”³. După sosirea la „*locul acela unde locuiește palatinul, care se zice București*” este primit de Mihai Viteazul. Discuția, purtată în turcește, s-a realizat într-o strictă confidențialitate, cerând să nu se folosească interpret și sub jurământ de „*tăcere și credință*”, realizându-se pe „*Evanghelie*”. Au vorbit despre amenințarea turcilor, a tătarilor, trădarea lui

Ștefan Răzvan al Moldovei sau a celor 12 boieri ai săi, care fuseseră trimiși de el la palatinul Transilvaniei care „*nu e în stare să ducă această povară, are el destul de lucru cu turcul, ca și mine. Și între împărat și principii creștini nu este nicio înțelegere*”⁴. Printre aceștia se aflau și unele înalte fețe bisericești: Eftimie, mitropolitul din Târgoviște, Luca, episcopul Buzăului și Theofil, episcopul Râmnicului. Dorea ajutor urgent în fața invaziei turcești, sesizând încă odată marele pericol pentru întreaga creștinătate: „*Dacă acest pârjol s-ar răspândi peste Dunăre în patria mea și de aici în țara Moldovei, nimic bun nu trebuie să nădăjduiască și să aștepte serenismul rege al Poloniei. Mai bine să se sfătuiască regele cu ai*

săi și hatmanii săi, împreună cu oastea sa să-i aștepte pe turci nu la Tyras, adică Nistru, ci la Dunăre, și să-i oprească și să-i împiedice să treacă Dunărea⁵. Exprimă cu claritate motivațiile faptelor sale: „Tot ce fac, fac din dragoste pentru creștinătate, ca să nu se verse sângele creștinilor. Din partea turcilor eu nu eram hărțuit cu nedreptăți, ba mi s-a făgăduit că eu și fiul, moștenitorul meu, vom fi păstrați în domnia mea, pe vecie. Acum sunt gata să-mi vărs sângele, căci plec la bătaie cu turcii, care sunt mai presus de puterile mele⁶”.

În fața primejdiei încearcă sa-și pună la adăpost familia: „Pe soția mea și pe fiul meu i-am trimis la Târgoviște la poalele munților Transilvaniei cu o parte din lucrurile mele, fiind un loc mai sigur, iar cealaltă parte am îngropat-o în mănăstiri. Dar dacă aș ști că regele și ordinele țării m-ar primi sub ocrotirea lor, le-aș preda lor pe soția și fiul cu bunurile mele⁷”.

La o zi după întrevvedere, solul părăsește Bucureștiul, în același timp Mihai împreună cu oastea sa plecând spre Rusciuc „unde se află urdia păgână, și și-a așezat lagărul la Giurgiu, în fața Rusciucului, departe la două mile de Dunăre, hotărât fiind ca cu ajutorul lui Dumnezeu să împiedice trecerea turcilor în părțile noastre⁸”. Se pregătea pentru confruntarea de la Călugăreni.

Încărcate de dramatism, de regretul pierderii înclăștării cu marele dușman care era Puterea Otomană, de faptul că lupta și jertfa sa nu au găsit destul sprijin și ecou la marile curți ale Europei, sunt și cele două memorii ale sale de la începutul anului 1601. Primul este datat ca probabil din 17 ianuarie 1601, de la Viena, către împăratul Rudolf al II-lea, redactat în latinește. Este tradus în românește de Alexandru Lapedatu, în lucrarea „Din zilele de cădere ale lui Mihai Vodă Viteazul”. Are un stil sobru deoarece era conceput ca un document care să descrie faptele sale în slujba creștinătății, cu obiectivitate, pentru împăratul Austriei: „...Din scrisoarea Maiestății Voastre Sacre am înțeles că nu este suficient de cunoscută situația nefericirii și a înlăturării mele, de aceea mi se cere cu bunăvoință să adevăresc și să formulez amănunțit, punct cu punct, despre toate cele întâmplate și de unde au pornit atâtea rele⁹. Își înfățișează astfel țara: „Provincia mea, Țara Românească, nu e mai departe de scaunul tiranului, ce se numește Constantinopol, decât cale de cinci zile și numai Dunărea o desparte de teritoriul dușmanului. În aceasta țară, aș fi putut trăi liniștit, sigur și fără nicio frică, dacă nu mă simțeam chemat de credința mea față de

Maiestatea Voastră și fața de întreaga creștinătate¹⁰. Considera că în acest demers, a avut „un dușman formidabil și foarte periculos”, pe transilvănenii: „Am avut un dușman formidabil și foarte periculos care, dându-și numele de creștini, au călcat alianța și au tulburat pacea; transilvănenii, care, în toate prilejurile unde puteam lucra cu folos împotriva dușmanului firesc, mi s-au împotrivit totdeauna și, uitându-și jurământul de credință și obligațiile prin uneltirile lor, au stricat planurile mele cele mântuitoare, făcute spre binele creștinătății, cum toată lumea știe¹¹. Acestor fapte le dă și explicații amănunțite. Își susține cauza, considerând că: „În mijlocul numeroaselor primejdii, n-am aflat alt leac împotriva atâtor rele decât a mă refugia la Maiestatea Voastră căreia i-am fost totdeauna credincios și foarte devotat în slujbă, spre a mă bucura de bunăvoința sa recunoscătoare pentru toate slujbele¹²”.

Situația sa, politică dar și militară era precară: „Împovărat de nenorociri, în ordinea și în chipul arătat, am ajuns la Maiestatea Voastră dezbrăcat și despuiat de toate bunurile mele. Visteria mea toată, mărgăritare scumpe din care am avut din plin, obiecte de argint și aur, veșminte alese, mulți cai de mare preț, cu un cuvânt tot ce aveam pe lângă mine, am pierdut pentru credința față de Maiestatea Voastră și astăzi, lipsit de toate cele ce cu multă sudoare și osteneală mi le-am adunat, nu știu încotro să mă întorc. În prea marea mea nevoie, nici această călătorie n-aș fi putut-o face dacă alții nu mi-ar fi întins o mână de ajutor¹³”.

În încheiere propunea un plan „pentru întreaga lume creștină”, izvorât din vasta sa experiență, mai ales în domeniul militar: „Cât despre mijloacele și planurile de a vindeca toate aceste rele eu, după puțina mea pricepere (dădea dovadă de multă modestie, n.n.) le voi arăta bucuros când minunata înțelepciune a Măriei Voastre va găsi cu cale a mă primi și pe mine la aceste sfaturi și a alege în acest scop pe cei mai buni dintre sfetnicii săi. Planul ce voi propune nădăjduiesc că va fi cel mai folositor și mai potrivit nu numai pentru Maiestatea Voastră și înalta sa casă, ci pentru întreaga lume creștină, căci văd cum turcii și alți dușmani se extind din zi în zi tot mai mult și plănuiesc pieire chiar și acestor părți și locuri¹⁴”.

După puțin timp (16 februarie 1601) trimite un alt memoriu, în italienește, marelui duce de Toscana, Ferdinando I de Medici, la Florența. A fost descoperit de Angelo Pernice, în arhivele Florenței, publicându-l în studiul („Un episod al vitejiei toscane în războaiele din Țara

Românească la sfârșitul secolului al XVI-lea” (în italiană, la revista „Archivio Storico Italiana”, vol. III, nr. 10, 1925, p. 282-297). Se preciza că este „Relație asupra întâmplărilor din Țara Românească de la 1593 la 1600, scrisă de voievodul Mihai Viteazul, după înfrângerea suferită de el în Transilvania, din partea căpitanului imperial George Basta, și trimisă împăratului și probabil și altor principii creștini ca să ceară ajutorul lor și al creștinătății”¹⁵.

Memoriul începe cu amintirea motivelor care l-au condus la luptă în slujba creștinătății: „Având eu dorința fierbinte să aduc la cunoștința voastră într-un fel oarecare muncile și ostenele îndurate de mine cât am fost în Țara Românească și aiurea, fiind îndemnat de o râvnă lăuntrică să fac fapte care să se înalțe întru lauda lui Dumnezeu, în slujba creștinătății, iar la urmă să pună cu cinste un capăt ostenele mele și să ne aducă un nume veșnic după moarte: deci, încrezându-mă în binevoitoarea milă a voastră, mi s-a părut că nu vă va fi spre greutate plăcerea și prilejul de a le vedea pe toate, care sunt acestea”¹⁶.

Povestește despre legăturile cu moldovenii și transilvănenii, pentru a constitui un front comun împotriva turcilor: „Atunci chibzuii bine această întreprindere și trimisei de sâng câțiva din boierii mei de seamă la Aron Vodă să-i spună că nu se poate să tragem sabia împotriva creștinilor, căci aceasta n-o vrea Dumnezeu, ci ca creștini ar fi mai bine să ne unim cu ei și să apucăm armele împotriva dușmanului creștinătății. Totodată dădui de știre despre toate transilvănenilor. Nu numai că n-am vrut să ascult poruncile turcului, ci prinsei armele împotriva lor, pusei să omoare pe toți turcii care se găseau în Țara Românească, și erau mulți la număr, de n-a scăpat nici unul”¹⁷.

După nararea evenimentelor de la Călugăreni, a celorlaltor expediții, afirma cu o nuanță de mândrie: „Acum oricine va putea cunoaște câtă pagubă am făcut dușmanului și câtă slujbă creștinătății, înfrângând atâta țară, începând de la hotarele Transilvaniei până unde se varsă Dunărea în Marea cea Mare, ostenindu-mă zi și noapte fără să fi avut pace sau odihnă, nici în vreme de vară, nici de iarnă, necruțând nici cheltuială, nici altele, nici primejdie de orice fel”¹⁸.

Tonul finalului memoriului este dramatic. Își recenzează toate eforturile, subliniind că „a pierdut tot, și țări și bogății și soție și copilași și în sfârșit tot ce am avut pe lume”: „Acum, în mod limpede, oricine poate vedea câtă muncă și osteneală am îndurat șapte ani de-a rândul și câtă slujbă am făcut creștinătății, căci am

dobândit de la turci 100 de tunuri, și că până la urmă din cele trei țări, adică din Țara Românească, Transilvania și Moldova, am scos și am făcut gata de slujbă Măriei Sale împăratului 200.000 de oameni de luptă, pedestri sau călări, cu care eram totdeauna gata să slujesc Măriei Sale. Iar acum am ajuns la acest capăt, pierzând toate lucrurile pe care le câștigasem din tinerețea mea până la bătrânețe, și țări și bogății și soție și copii; și dacă aș fi pierdut tot din pricina vrăjmașilor, sau dacă mi-ar fi fost luate de vrăjmaș, nu m-ar durea atâta, cât mă doare, fiindcă au fost înfăptuite de aceia de la care nădăjduiam și așteptam ajutor și reazem; Dumnezeu le vede. În vremea aceasta se poate vedea că n-am cruțat nici cheltuieli, nici osteneală, nici sânge, nici însăși viața mea, ci am purtat războiul așa de multă vreme singur, cu sabia în mână, fără să am nici fortărețe, nici castele, nici orașe, nici cel puțin o casă de piatră unde să mă pot refugia, ci abia una singură pentru locuință. Și fiind dintr-o țară așa de îndepărtată și necunoscută, nu am pregetat să mă alătur creștinătății cu puterile mele și cu cheltuieli uriașe, nefiind cunoscut de nimeni, și nici n-am făcut acestea, silit de cineva, ci ca să am și eu un loc și un nume în creștinătate am părăsit toate celelalte prietenii ce le aveam.

Astfel rog toată creștinătatea să-mi stea într-ajutor, căci am pierdut tot, și țări și bogății și soție și copilași și în sfârșit tot ce am avut pe lume”¹⁹.

Correspondența confirmă talentul său scriitoricesc și oratoric dar și cel de om politic, diplomat de nivel european. Făcând parte din Liga Creștină, situându-se în centrul luptei împotriva hegemoniei Imperiului Otoman, solii săi au străbătut drumurile de la Târgoviște și București spre Iași, Alba-Iulia, Constantinopol, Moscova, Varșovia, Praga, Viena, Veneția. Ei au dus mesaje sau au purtat convorbiri cu: Rudolf al II-lea, împăratul Germaniei; Sigismund al III-lea, regele Poloniei; Murad al III-lea și Mahomed al III-lea, sultanii Înaltei Porți; Sigismund și Andrei Báthory, principii ai Transilvaniei; Boris Godunov, țarul Rusiei; Gazi Ghirai, hanul tătarilor; Marino Grimani, dogele Veneției; papa Clement al VIII-lea (conducătorul Ligii Creștine); Meletie Pigas, patriarhul Alexandriei și alte personalități ale lumii contemporane lui²⁰. În vederea realizării acestor deziderate, recrutase la cancelaria sa secretari străini (sași, poloni, maghiari, greci, raguzani, ruși, turci). Cunoștea personal limbile turcă, greacă, dar și italiana, limba diplomatică a vremii sale. După cum afirma N. Iorga el scria personal în românește instrucțiunile pe care le dădea solilor²¹.

Despre dimensiunile acestei întreprinderi Constantin Șerban afirma că: „Din păcate la vremea respectivă cancelaria domnească nu avea o evidență a acestei corespondențe, nu păstra copiile scrisorilor trimise, nu înregistra pe cele primite. Și chiar dacă ar fi existat această grijă, ținând seama de numeroasele deplasări ale domnului în campaniile militare sau în călătoriile sale diplomatice, o astfel de arhivă ar fi fost greu de transportat. Din această cauză nu avem știri precise, relativ la totalitatea scrisorilor expediate și primite, la rapoartele întocmite sau instrucțiunile date solilor”²².

Sunt consemnate un număr de 240 de scrisori, între anii 1593 și 1601, expediate printre alții către Sigismund Báthory (principele Transilvaniei), Ștefan Josica (cancelarul Transilvaniei), Ioan Potocki (starostele Cameniței); Sigismund al III-lea (regele Poloniei); Meletie Pigas (patriarh de Alexandria); arhiducele Maximilian; papa Clement al VIII-lea; Rudolf al II-lea (împăratul Germaniei); Valentin Hirschel (judele Brașovului); Andrei Báthory (principele Transilvaniei); Ieremia Movilă (domnul Moldovei); Filip al III-lea (regele Spaniei) și mulți alții.

Și localitățile din care au fost trimise sunt numeroase: Târgoviște, București, Ploiești, Alba Iulia, Brașov, Codlea, Fărăgaș, Roman, Suceava, Iași, Oradea, Debrețin, Viena, Praga, ca să amintim câteva dintre ele.

Ne propunem să exemplificăm cu două corespondențe, legate de Cetatea de Scaun a Târgoviștei. Prima este datată în 12 septembrie 1595 „din tabăra de la Dâmbovița (comuna Stoenești, pe Valea superioară a Dâmboviței), adresată lui Stanislaw Zolkiewski, hatman și castelan de Lwov. Este scrisă după bătălia de la Călugăreni, în situația de a regrupa forțele creștine, dorind ca „de astă dată să putem să-l zdrobim pe vicleanul dușman până la capăt”. Ceea ce de altfel s-a și realizat în acel an:

Ioan Mihai din mila lui Dumnezeu, palatin ereditar al Țării Românești. Strălucite și mărite hatman de câmp, prieten al nostru sincer iubit,

Ne-a scris Domnia voastră ca să vă înștiințăm mai sigur despre oștirile turcilor. Deci să știți că ne-am bătut cu turcul, înainte cu vreo trei săptămâni în țara noastră la Călugăreni, în care bătălie bunul Dumnezeu ne-a ajutat nouă creștinilor într-un chip minunat. Au fost tăiați mai întâi trei pași și mai mulți alți ceuași, dintre care vreo câțiva au fost prinși chiar vii. Am înțeles apoi de la prizonierii mai proaspeți că în lupta aceea au căzut 7.000 de turci, iar ceilalți îngroziți

până în suflet, printre care însuși Sinan pașa, se pregăteau să-și întoarcă pașii spre Dunăre. Adevărat că noi înșine i-am lăsat lui calea slobodă în țara noastră, și asta din pricină că în vremea aceea oștirea noastră se împuținase peste socoteli,

Când au cunoscut turcii acest lucru, au întins-o spre București. Și trupele lor sunt acum astfel împărțite: cu Mehmed pașa la București sunt 10000 ocupați cu construirea acolo a unei fortărețe. Iar cu Sinan pașa și cu Hasan pașa sunt înjur de 30000 care în ziua aceasta au plecat spre Târgoviște. Întreaga oștire nu trece de 40000. Luptători abia sunt douăsprezece mii. Căci știm sigur că ienicerii abia sunt o mie două sute, numărându-i și pe recruții agemoglani. De bună seama că au fost aduși la noi înainte ca turcii să sosească la Târgoviște patru prizonieri, printre care unul era bașcauș. Aceștia, punându-i la chinuri, au fost întrebați: cum se face și de ce s-a ridicat Sinan pașa și ceilalți împotriva ținuturilor noastre cu trupe militare așa de puține? Fiecare dintre ei dădea răspuns asemănător: fără îndoială de aceea sunt așa de puține trupe, pentru că se nădăjduia pe curând în ajutorul Hanului tătarilor, așa cum i-a fost trimisă poruncă aspră de la împăratul turcilor. Însă acela lipsește până acum. Care lucruri îi dau multă grijă lui Sinan pașa. Adeseori a cerut ajutoare de la Marele împărat, însă nimic nu i s-a trimis. Căci oastea cea mare a trebuit să fie trimisă împotriva persanilor, care îi dau de furcă zdravăn. Apoi o altă oaste nu mai mică, împotriva francilor, care tot așa îi macină cumplit forțele pe mare.

Acestea pe care le socotim sigure vi le înștiințăm Domniei Voastre și cât mai stăruitor vă rugăm ca pe acestea să le cântăriți în inima voastră și să ne trimiteți cât mai curând ajutoare, nouă, creștinilor. Căci niciodată nu va fi mai ușor decât de astă dată să putem să-l zdrobim pe vicleanul dușman până la capăt, numai dacă ați voi să ne sprijiniți cu trupe auxiliare. Eu, firește, cu toate că doresc peste măsură să mă năpustesc iarăși asupra dușmanului, socotesc totuși că trebuie așteptat ajutorul celorlalți creștini. Iarăși și iarăși vă rugăm stăruitor să vă îndurați de treburile creștinești și să stingeți focul care arde păretele vecinului, înainte ca el să vă ajungă pe voi. Asta într-adevăr vă rugăm, înainte de toate, că dacă ați hotărât să ne aduceți ajutoare, ca să fim asigurați de asta cât mai tare și să fim limpede pentru noi voința Domniilor Voastre. Și acum mă încredințez prieteniei Domniei Voastre”²³.

O altă scrisoare este din 5 septembrie 1596, expediată de la Târgoviște lui Sigismund Báthory, prin care cere ajutor în fața primejdiei invaziei tătarilor:

Mihai Viteazul scrie lui Sigismund Báthory despre primejdia tătarilor:

Măriei Tale pot să-ți scriu cu adevărat aceasta despre tătari, cum mi s-a scris și mie, că hanul tătarilor, cu toată oastea lui, a pornit-o înainte și acum ar fi fiind la Tudorești; locul îl știu eu bine și am fost pe acolo; e foarte aproape, așa că în trei zile poate să fie în țara aceasta. Precum a scris și Ieremia-Vodă oamenilor mei, a căror scrisoare astăzi ți-o trimet Măriei Tale; din care vei înțelege toate Măria Ta. Ci Ieremia-Vodă a pus să se facă poduri peste apă în șase locuri între Orheiu și Soroca, ca să poată veni într-acoace leșii și cazacii, și Ieremia-Vodă vrea să-și facă tabăra lângă Iași. Țara a fugit toată și s-a dus la munți. Gândul tătarilor e într-acoace. Pe Măria Ta, te rog, ca pe domnul meu prea-îndurător, să nu treci cu vederea aceasta, ci îndată să orânduiești oastea într-acoace. Dar să fie oameni de seamă, că nu e glumă, și poate că nicăieri aiurea nu mai aveți de purtat grijă. Și ce oaste orânduiești Măria Ta aici, trimite-i-o îndată dumisale [Pangratie] Senneyey; de la el vor veni aici fără zăbavă. Căci, dacă ne-ar năvăli dușmanii, și nu le-am putea sta împotrivă, și noi chiar ar trebui să ne tragem înapoi pe drumul Buzăului, la dumnealui Senneyey. Dar, pentru că țara a fugit acuma, nu pot strânge nici o dajde; ci, te rog, pe Măria Ta să trimeți bani într-acoace. Și nu cer să-i trimeți în mâna mea, ci orânduiește un om de frunte: dacă va fi nevoie, voi plăti din banii aceia; de unde nu, vor rămânea la mine, și ți se vor aduce Măriei Tale înapoi. Că eu nu mai am cum lua de la vite, că Măria Ta știi bine că am dat tot ce aveam ostașilor. Te rog, pe Măria Ta, să-mi scrii și vești și să dai omului meu drumul înapoi, îndată, cu răspuns. Dumnezeu să te ție pe Măria Ta!²⁴

O caracterizare a memorialisticii sale în general, face Aurel Decei care afirma că: „Însă Memorialul II, înfrățit până la îngemănare cu interviul dat lui Lubienecki și stilistic și psihologic, dictat de domnul celor trei țări românești, este o expresie vibrantă și antrenantă a unui suflet excepțional, a unei voințe și caracter fără egal printre șovăitorii și staționarii contemporani în mijlocul cărora trebuia să trăiască. Calitatea stilului atât de personal, al lui Mihai, în care răsună și formele populare, dar mai ales șuvoiul faptelor sale, reflectate în publicistica vremii până departe, fac din această lucrare – și literară în același timp – una din cele mai directe și mai proaspete creații spirituale rămase din trecutul

nostru zbuciumat²⁵.

Iată perceperea proprie a faptelor sale eroice, fapte ce au culminat cu „*pohta ce-am pohtit*”, unirea tuturor românilor sub un sceptru, constituindu-se în izvoare de inspirație pentru multe generații, memoria sa fiind vie și în pantheonul spiritualității românești.

NOTE

1. Nicolae Iorga, *Istoria lui Mihai Viteazul*, vol. II, București, 1935, p. 166.
2. Marin Sorescu, *Scrieri*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1993, p. 10.
3. Aurel Decei. *Epopoea lui Mihai Viteazul*. În: *Literatura română veche*, vol. II, București, Editura Tineretului, 1969, p. 9.
4. *Literatura română veche*, vol. II, București, Editura Tineretului, 1969, p. 29.
5. *Ibidem*, p. 30.
6. *Idem*.
7. *Ibidem*, p. 32.
8. *Idem*.
9. *Mihai Viteazul în conștiința europeană*, vol. I. Documente externe, București, Editura Academiei Române, 1982, p. 615.
10. *Ibidem*, p. 616.
11. *Idem*.
12. *Ibidem*, p. 623.
13. *Idem*.
14. *Ibidem*, p. 624.
15. Aurel Decei, *op. cit.*, p. 13.
16. *Mihai Viteazul în conștiința europeană*, *op. cit.*, p. 635.
17. *Ibidem*, p. 636.
18. *Ibidem*, p. 640.
19. *Ibidem*, p. 644-645.
20. P.P. Panaitescu, *Mihai Viteazul*, București, 1936, p. 206-207.
21. Cf. N. Iorga. *Documente nouă în mare parte românești relative la Petru Șchiopul și Mihai Viteazul*, București, 1898, p. 56-66.
22. Constantin Șerban, *Contribuții la repertoriul corespun-denței politice și diplomatice a lui Mihai Viteazul*. În vol. „*Mihai Viteazul*”. Culegere de studii, București, Editura Academiei Române, 1975, p. 260.
23. Victor Petrescu. *Mihai Viteazul în memorialistica și literatura epocii*. În: *Mihai Viteazul. Domn creștin, strateg, militar și întregitor de neam*. Anuarul Valahica, nr. 17, 2002, Târgoviște, Editura Cetatea de Scaun, 2004, p. 145-146.
24. Marin Sorescu, *op. cit.*, p. 38-39.
25. Aurel Decei, *op. cit.*, p. 26.

Conf. univ. dr. Victor Petrescu

DEMERS BIBLIOTECAR MODERN

O încercare de radiografiere a stării bibliotecilor din sistemul preuniversitar românesc

Bibliotecile școlare din România se confruntă, pe lângă problemele generate de lipsa fondului de documente actualizat (cărți, publicații seriale, manuscrise, micro-formate, documente de muzică tipărite, documente audiovizuale, documente grafice, documente electronice, alte categorii de documente, indiferent de suportul material) și a scăderii interesului pentru lectură, cu alte două mari probleme: lipsa infrastructurii informatice și a competențelor digitale ale bibliotecarilor. Discuțiile privind nivelul informatizării în bibliotecile din învățământul preuniversitar s-au purtat intens de-a lungul ultimilor ani, în urma unor cercetări realizate, atât în cadrul Asociației Bibliotecarilor din România (A.B.R.), de către personalul de specialitate din bibliotecile școlare și universitare, cât și în cadrul departamentului de biblioteconomie și știința informării din cadrul Facultății de Litere, București. Punctăm retrospectiv câteva dintre cercetările pe care le-am menționat anterior. O cercetare a avut loc în anul 2012, coordonată de către președinta de la acea vreme a Diviziunii A.B.R. - Biblioteci Școlare, doamna profesor Daniela Argatu, care, aplicând un chestionar în rândul bibliotecilor școlare, a reușit să realizeze Ghidul bibliotecilor școlare și al centrelor de informare și documentare din învățământul preuniversitar românesc, un „instrument, necesar, [care] își propune să prezinte situația existentă la nivelul bibliotecilor școlare/CDI-urilor...”. O altă cercetare, cu aceeași tematică, a fost realizată de președinta secțiunii A.B.R. - Tehnici pedagogice în bibliotecile școlare, dr. Carmen Pesantez Pozo, care a aplicat în anul 2016 un chestionar referitor la bibliotecile școlare și tehnologiile informaționale, ale cărui rezultate au fost

prezentate cu ocazia Conferinței Naționale A.B.R. de la Timișoara („Biblioteca fără bariere”, 7-9 septembrie 2016) și publicate în volumul conferinței, cu lucrări de specialitate.¹ În anul 2018, apare la editura Ars Docendi, lucrarea cu titlul *Produse și servicii documentare în bibliotecile românești de învățământ*, a doamnei lector univ. dr. Gabriela Băran², care oferă o radiografie asupra bibliotecilor școlare, printr-o analiză inedită a anualelor statistice și prezentarea reperelor legislative ale perioadei 1990-2010. Lucrarea prezintă și rezultatele unui studiu-pilot, care relevă câteva aspecte extrem de complexe privind realitatea din bibliotecile școlare:

- Lipsa informatizării structurilor infodocumentare, în general;
- Inexistența unui program unitar de informatizare;
- Un patrimoniu documentar învechit, în neconcordanță cu programele de învățământ;
- Resursa umană îmbătrânită;
- Resursa umană slab pregătită. Nivelul mediu al pregătirii profesionale nu este suficient atingerii competențelor din curriculumul național pentru învățământul preuniversitar și nici nu oferă posibilitatea inițierii unor programe educaționale (la nivel managerial).

De menționat că, deși o parte dintre bibliotecarii școlari și-au completat studiile de specialitate la nivel universitar, trecerea lor pe un post de bibliotecar cu studii superioare este un proces anevoios, în directă dependență cu decizia directorului unității școlare respective.

- Lipsa comunicării, în general, între cei doi parteneri ai educației: bibliotecar școlar/profesor documentarist versus cadru didactic/profesor în învățământul preuniversitar românesc;
- Slaba implicare, în general, a bibliotecarilor

școlari în activitățile/ programele/ parteneriatele școlii;

– Din punct de vedere al complexității de realizare, natura serviciilor și a produselor documentare oferite se adresează cu precădere elevilor;

– Lipsa promovării structurii documentare școlare, în general, și a serviciilor de informare și a produselor documentare, în special;

– Lipsa de comunicare între specialiștii din domeniul biblioteconomic și al științelor informării și documentării;

– Ocuparea postului de bibliotecar sau de profesor documentarist prin cumul sau suplinire de către persoane fără studii de specialitate în domeniul biblioteconomic și al științelor informării și documentării;

– Lipsa personalului de specialitate din cauza responsabililor care au sarcina de a îndruma, evalua și inspecta activitatea bibliotecarilor școlari/profesorilor documentariști;

– Evaluarea bibliotecarului școlar/profesorului documentarist se realizează uniform, la nivelul postului și nu se raportează la performanța activităților acestuia;

– Slaba alfabetizare informațională a personalului din aceste structuri;

– Slaba promovare a titlului de profesor documentarist, mai ales a competențelor acestuia;

– Rezerva față de profesia de bibliotecar din partea cadrelor didactice din instituțiile preuniversitare, în care se află biblioteca.

Pe baza concluziilor studiului și în vederea optimizării competențelor bibliotecarului școlar/profesorului documentarist, autoarea a formulat două propuneri concrete:

1. Susținerea financiară din partea autorităților competente în vederea informatizării rețelei bibliotecilor școlare și dotarea acestora cu același tip de program specializat (software).

2. Susținerea financiară, la nivel național, a pregătirii resursei umane încadrate în aceste structuri (s.n. biblioteci școlare/CDI).

Cercetarea reflectă starea acestor structuri infodocumentare din punctul de vedere al colecțiilor, al nivelului informatizării și al formării profesionale a personalului de specialitate: bibliotecari, profesori documentariști, responsabili de structuri

infodocumentare. Practic, studiul a avut în atenție trei aspecte esențiale ale activității acestor structuri, aspecte care necesită sprijinul și intervenția Ministerului Educației pentru rezolvarea lor:

– colecțiile de documente;

– nivelului informatizării;

– formarea profesională a personalului de specialitate.

Scopul principal al cercetării statistice este de a prezenta factorilor decidenți starea bibliotecilor școlare/CDI-urilor din punctul de vedere al informatizării, respectiv al dotării cu echipament informatic, al dotării cu publicații de actualitate, precum și nivelul competențelor digitale ale personalului din structurile infodocumentare participante la cercetare, în vederea alocării fondurilor necesare asigurării echipamentului informatic necesar, dar și al perfecționării personalului din bibliotecile vizate. Obiectivul acestui raport de cercetare este de a aduce argumente, prin interpretarea rezultatelor obținute, pentru solicitarea unei alocări financiare adecvate din partea Ministerului Educației, pentru suplimentarea bugetului necesar achiziției de documente, asigurării echipamentului informatic și perfecționării profesionale a personalului din aceste structuri.

NOTE

1. Pesantez-Pozo, Carmen. Biblioteca școlară și tehnologiile informaționale – realități și perspective/ The school library and information technologies: realities and perspectives” în Biblioteca fără bariere: Conferința Națională a Asociației Bibliotecarilor din România, Ediția a 27-a, Timișoara, 7-9 septembrie 2016. Coord. Maria Micle, Agneta Lovasz, Simona Bursășiu, Editura Universității de Vest/Editura ABR, Timișoara/ București, 2017, p. 25-31.

2. Băran, Gabriela. Produse și servicii documentare în bibliotecile românești de învățământ. București: Editura Ars Docendi, 2018.

Dr. Adriana Szekely

Președinte Asociația Bibliotecarilor
din România

Bibliografia românească veche și influențe franco-belgiene manifestate în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și la începutul secolului XX

Interdependența dintre cultură și bibliografie

Apropierea termenilor bibliografie și cultură, înainte chiar de a fi analizată, pare să deschidă dintr-o dată porți largi și ne face să simțim că, prin acest raport, bibliografia își recâștigă poziția sa corectă în ierarhia valorilor. Prin alăturarea celor doi termeni se creează o interdependență între noțiuni, deoarece cultura este, în fapt, „ansamblul activităților artistice și intelectuale specific umane”¹, iar bibliografia reprezintă instrumentul ce repertoriază aceste valori.

De altfel, după cum preciza N. Georgescu-Tistu: „Bibliografia unei literaturi trebuie să cuprindă dacă nu toate, măcar principalele referințe despre – am zice – viața materială a scrisului, care a servit de expresie acelei literaturi și, în plus, lămurirea legăturilor dintre aceste condiții și mișcarea spirituală, în centrul căreia trăește literatura”.

Inițial listă de cărți, bibliografia își precizează identitatea modernă la sfârșitul secolului al XIX - lea, epoca lucrărilor erudite și a ideii de bibliografie universală, marea *Carte Universală* de care vorbea Paul Otlet.

Înflorirea vieții academice

Europa secolelor XVII, XVIII și XIX este terenul înfloririi vieții academice.

Dimitrie Gusti, fiind preocupat să definească misiunea acestui gen de instituție, afirma: „Academia ca un așezământ național îndeplinește o necesară și profundă funcție socială și etică”² întrucât ea este „instituția cea mai proprie a servi și onora interesele superioare culturale și științifice ale Patriei”³.

Apariția academiilor produce o schimbare în conștiință, marcând trecerea de la mentalitatea sistemului de viață medievală, cu un Dumnezeu atotputernic dar ascuns, rămas misterios, spre o

nouă formă de reflecție în care natura începe să fie cercetată, devenind accesibilă minții umane, „Marile academii europene au fost înființate spre a răspunde unor imperative culturale și științifice”⁴.

Funcția specifică a acestora, care o deosebește de celelalte instituții științifice, constă tocmai în inițiativa de a proiecta, de a trasa direcții în cercetarea științifică, în perspectivă. Acestea presupun continuitate în timp, ele se întind pe mai multe generații: „ultimii încep unde cei dintâi au sfârșit și, legând astfel viețile și lucrările câtor mai mulți, cu toții împreună vor reuși să se săvârșească, ceea ce fiecare în particular nu ar fi putut face”⁵.

Bibliografia românească începe la Academia Română

La finele secolului al XIX-lea, „ca urmare a creșterii considerabile a fondurilor Bibliotecii Academiei Române, devine evidentă, în raport cu tendințele mișcării bibliografice europene, necesitatea unei bibliografii naționale”⁶.

Neîndoielnic este și faptul că cea mai importantă etapă a bibliografiei românești

începe la Academia Română, ce „reprezintă un moment fundamental în evoluția bibliografiilor, deoarece a configurat nivelul științific al acestora și a marcat decisiv coordonatele unui cadru axiologic al lucrărilor bibliografice românești.”⁷

În acest context trebuie menționate preocupările bibliologice și, în mod special, cele bibliografice remarcabile în activitatea teoretică și practică a unor personalități românești din secolul al XIX-lea, printre care se numără scriitorul și arheologul Alexandru Odobescu (1834 – 1895), prin contribuția căruia, de la 1860, „s-a pus temelia unei concepții biblioteconomice”⁸. Acesta a inițiat studiul

sistematic al cărții vechi românești. Al. Odobescu a descoperit „incunabulele tipografiei române”: *Liturghierul* lui Macarie (1508) și *Tetraevangheliarul* (1512). A contribuit și la salvarea unor biblioteci românești, semnalând și aducând la București, pentru Biblioteca Centrală, o serie de manuscrise și cărți rare aflate mai ales în mănăstirile de pe Valea Oltului. Astfel, a pregătit teoretic și practic elaborarea primei bibliografii naționale retrospective. S-a preocupat și a impus în literatura de specialitate o terminologie adecvată domeniului cărții și bibliotecii. A publicat și o interesantă bibliografie daco – romanică, *Bibliografia Daciei* (1872) și a folosit metoda cercetării și expunerii bibliografice în *Buletinul bibliografic* inserat permanent în periodicul său *Revista română* (1861 – 1863) și în toate scrierile sale științifice. A donat multe cărți Bibliotecii Academiei, iar pe altele le-a vândut Bibliotecii Centrale din București.⁹

Lucrarea lui Alexandru Odobescu, reprezentativă pentru acuratețea științifică a unei bibliografii speciale este: *Bibliografia Daciei: indice de scrieri atingătoare, direct sau indirect, de vechii locuitori ai Daciei*. București: Tipografia Curții, 1872. 65 p., care, prin mențiunea la titlu, specifică scopul pentru care a fost realizată: „Publicată pentru a facilita cercetările concurenților la premiul instituit de d. Al. Odobescu, membru al Societății Academice Române, pentru cea mai bună dizertație pe această temă”.

Bibliografia cuprinde 332 de titluri de cărți și articole din periodice, dintre care 45 sunt referințe bibliografice românești, iar 287 străine în 8 limbi: latină, greacă, germană, franceză, rusă, italiană, ungară și polonă.

Cercetând numeroase izvoare istorice, operând cu un criteriu al selecției valorice, având o deschidere amplă spre lucrările de specialitate din străinătate, Al. Odobescu a realizat o valoroasă bibliografie specială, analitică și de recomandare privind teritoriul și populația Daciei. Bibliografia lui Al. Odobescu a fost continuată în timp de Constantin Daicoviciu și Mihail Macrea prin *Contribuții la bibliografia Daciei Romane (1920-1935)*¹⁰.

Dar personalitatea care a creat și a polarizat în jurul său întreaga școală bibliologică a Academiei Române, punând bazele unei adevărate mișcări bibliografice științifice a fost filologul Ioan Bianu (1856 – 1935), care a condus Biblioteca Academiei din 1884 până în 1935.

Absolvent al Facultății de Litere din București, numit custode, încă din vremea studenției, la Biblioteca Centrală a Universității, apoi adus de

Al. Odobescu, în 1879, la Societatea Academică în postul de „scriitor bibliotecar”¹¹, învățatul ardelean Ioan Bianu și-a dedicat întreaga existență cărților și rigorilor impuse de o permanentă conștiință a lucrului bine făcut. El afirma, însă, că: „suntem rezultatul aptitudinilor înnăscute și mai ales al influențelor mediului în care ne-am născut și ne-am format. Mă lăudați pentru devotamentul întregii vieți față de școala și cartea neamului nostru. Dacă acesta e merit, apoi acest merit nu este al persoanei mele, ci al mediului în atmosfera aceluia Blaj Sfânt, în care am crescut și care era stăpânit de ideile de deșteptare, de luminare și de înălțare a neamului nostru...Am deschis ochii asupra lui Cipariu și am avut învățător și ocrotitor părintesc pe Moldovănuț...”¹².

Pasiunea adunării și lecturării cărților și a manuscriselor vechi a crescut la Ioan Bianu sub influența exemplului și îndemnurilor lui Cipariu și Moldovănuț. Entuziasmul l-a determinat pe Ioan Bianu să-și dorească să strângă toate colecțiile de cărți din România în Biblioteca Academiei, cu scopul ca aceasta să devină Biblioteca Națională a României.

Această achiziționare a documentelor începută din inițiativa lui I. Bianu reprezenta un întreg proces: la început erau strânse materialele ce urmau a fi incluse în bibliografie, urma organizarea lor, iar apoi clasificarea. Mai mult, cărturarul ardelean a transformat practic biblioteca într-un centru bibliografic și documentar.

Ca director al Academiei Române, Ioan Bianu, despre care se știe că „a administrat cu pricepere nu numai Biblioteca Academiei Române, ci întreaga Academie”¹³, are și meritul de a fi inițiat: redactarea unui regulament pentru bibliotecă, realizat în 1984, el stabilind profilul instituției, organizarea colecțiilor și normele de catalogare, îndatoririle personalului și principiile de conservare a fondurilor; elaborarea marilor repertorii bibliografice naționale pe baza planului bibliografiei naționale, redactat în 1894, în urma consultării lui B. P. Hasdeu, plan supus discutării și aprobării plenului academic în ședința din 28 februarie 1895.¹⁴

Astfel, „bibliografia este abordată într-o dublă perspectivă teoretică prin conceperea unui plan științific, și cea pragmatică prin operaționalizarea metodelor și tehnicilor specifice într-o interdependență cu structurile sale universale.”¹⁵

În acest sens Ioan Bianu și-a ales colaboratori precum: Nerva Hodoș, Al. Sadi Ionescu, Al. T. Dumitrescu, Ștefan Orășeanu. Încă din 1886, publica un raport anual privind dezvoltarea bibliotecii, precum și o listă cu toate

cărțile achiziționate; din 1905 a început să publice cu regularitate buletinul *Creșterea Colecțiilor*, care înregistra intrarea în bibliotecă a tuturor documentelor, incluzând aici și pe cele din depozitul legal.

Prima problemă care se punea pentru Bianu încă din 1894, era pregătirea instrumentelor științifice care să-i informeze pe cititori corect și rapid asupra fondurilor de documente deținute în bibliotecă, așadar pregătirea cataloagelor. Ioan Bianu nu concepea catalogarea doar ca pe o operație strict biblioteconomică, ci ca pe un mijloc de informare, ca pe o operă bibliografică ce urma să vină în întâmpinarea solicitărilor utilizatorului.

Timpul cu realitățile sale socio-culturale s-a constituit într-un argument al faptului că *activitatea bibliotecară a beneficiat de o conjunctură favorabilă la Academia Română din două motive:*

prezența personalității lui Ioan Bianu, sprijinit de mari oameni de știință români ca Al. Odobescu și B. P. Hasdeu - buni cunoscători în utilizarea documentelor și a bibliografiilor în cercetarea științifică;

mișcarea internațională pentru dezvoltarea sistematică a bibliografiei, care a dus la înființarea în 1895 la Bruxelles a Institutului Internațional de Bibliografie.

Rigoarea și disciplina, seriozitatea, dorința de a cunoaște și a realiza lucrări cât mai valoroase, conștiincios și meticolos elaborate sunt note definitorii pentru sfârșitul de sec XIX și începutul de secol XX în bibliografia românească.

Influențe bibliografice franco-belgiene

Preocupările bibliografice ale Academiei Române au fost susținute și de doi savanți francezi: Émile Picot și Émile Legrand, ambii cu lucrări importante, care au adus înnoiri în principiile bibliografiei.

Émile Auguste Picot¹⁶ (1844-1918), erudit francez, a fost secretar al regelui Carol I între 1866-1867, viceconsul al Franței la Sibiu (octombrie 1869) și consul la Timișoara (1869-1872); profesor de limba și literatura română la École des Langues Orientales Vivantes (1875-1888).

Bun cunoscător al culturii române și iubitor al țării, Picot este unul dintre marii bibliografi ai Franței – acestuia datorându-i-se bibliografia exhaustivă a operei lui Corneille, de exemplu –, unul dintre primii care au cules științific și au răspândit în Occident folclorul românesc, fiind și cel care a înființat prima catedră de limba română la o universitate vest-europeană (la Paris, în 1875).

Reîntors în Franța, Picot a continuat legăturile cu România, concretizate și prin încercări de bibliografie românească în lucrările sale *Coup d'oeil sur l'histoire de la typographie dans les pays roumains au XVI siècle* și *Notice biographique et bibliographique sur Nicolas Spătar Milescu, ambassadeur du Tsar Alexis Mihailovič en Chine*.

Urmărind cu atenție bogăția patrimoniului Bibliotecii Academiei, a demonstrat importanța unei bibliografii, atât pentru facilitarea cercetării fondurilor, cât și pentru protejarea lor în viitor.

Prin alegerea sa ca membru de onoare al Academiei Române la 31 mai 1879, i-au fost recunoscute meritele incontestabile de cercetător pasionat al culturii române. Este demn de menționat, însă, faptul că Émile Picot a fost și Membru al Academiei de Inscricții și Litere Frumoase din Paris, precum și al Academiei de Științe, Litere și Arte din Padova.

Pentru E. Picot, „bibliografia nu constă numai în a înregistra titluri și a descrie compoziția materială a cărților și condiția exemplarelor din bibliotecă, ea trebuie să prezinte exact conținutul lucrărilor, indicând ce trebuie să servească istoriei și mai ales istoriei literare”¹⁷. Émile Picot își exprimă, astfel, și concepția despre relația ce se stabilește între bibliografie și istoria literară, menționînd-o după prezentarea aspectului tehnicist al domeniului.

Émile Legrand (1841, Fontenay-le-Marmion, Calvados, Franța - 15/28 noiembrie 1903, Paris), elenist francez, a devenit Membru corespondent străin al Societății Academice Române (13 septembrie 1877). Profesor de greacă modernă la Școala de Limbi Orientale din Paris, Legrand și-a concretizat preocupările de cercetare prin publicarea unor lucrări de referință de interes și pentru români:

În 1877 a tipărit *Recueil de poemes historiques en grec vulgaire relatifs a la Turquie et aux Principautes danubiennes*, în care, între cele șapte poeme traduse și prezentate, figurează și unul scris în 1602 de vistiernicul Stavrinou referitor la Mihai Viteazul (*Les exploits de Michel le Brave*).

A publicat numeroase cărți și studii, între care:

- monumentală bibliografie intitulată *Bibliographie hellenique: ou description raisonnee des ouvrages publies en Grec par des Grecs*, vol. I-X, 1885-1918

vol. 1 – *aux XVe et XVIe siecle [4 tomuri]*

vol. 2 – *au dix-septieme siecle [5 tomuri]*

vol. 3 – *au dix-huitieme siecle / oeuvre posthume completee et publiee par mgr. Louis Petit ... et Hubert Pernot [2 tomuri];*

- *Chrestomathie grecque moderne*, în colaborare, 1899;

- *Facsimiles d'écritures grecques du dix-neuvième siècle*, 1901.

Prin editarea unor autori greci care, în lucrările lor, se referă la poporul român, a cunoscut și realitățile românești:

Ephemerides daces ou chroniques de la guerre de 4 ans (1736-1739) par C. Dapontes, vol. I-III, 1880-1888;

Epistolaires grecques ou Recueil de lettres adressees pour la plupart a Chrysantes Notaras, patriarche de Jerusalem, par les princes de Valachie et de Moldavie, 1888;

Deux voies de Jacques Vasilicos, prince de Moldavie, l'une par Sommer, l'autre par Graziani, 1889.

După E. Legrand, „bibliograful nu trebuie să scrie despre cărți pe care nu le-a văzut, decât atunci când asupra existenței lor nu este nici o îndoială. O bibliografie trebuie să cuprindă cât mai multe date exacte asupra materialului cunoscut și adunat, date atât exterioare cât și despre interiorul cărții, cu descrieri și explicații cât mai complete, mergând pâna la autor, împrejurări sociale și culturale, cauza publicării.”¹⁸ Émile Legrand se dovedește un adept al exactității și detaliului argumentat științific.

Aceste principii bibliografice au influențat și planul bibliografiei naționale din 1895 a Academiei Române, rigoarea cercetării, tendința spre detalii încărcate de semnificații, fiind dovezi ale acestui fapt.

Lucrările lui E. Picot *Notice biographique et bibliographique sur l'imprimeur Anthime d'Ivir și Coup d'oeil sur l'histoire de la typographie dans les pays roumains au XIV-siècle* sunt considerate a fi contribuții serioase la bibliografia română veche. La fiecare operă, Picot dă următoarele notițe bibliografice: titlul, locul, anul, formatul, paginația, culoarea cernelii; arată unde se pot afla exemplare din fiecare carte; dacă nu a văzut opera, indică locul de unde a luat informația; reproduce inițialele și înfloriturile din carte, frontispiciile precum și prefețele.

În cea de-a doua lucrare citată, Émile Picot a propus întocmirea unei bibliografii românești, studiu ce era de competența Academiei Române, el însuși dorind să realizeze și să publice bibliografia românească veche. Solicitarea lui Picot a fost refuzată, însă, de Odobescu și de Hasdeu, care susțineau ideea că o bibliografie românească de o asemenea amploare era necesar să fie realizată sub auspiciile Academiei Române.

În urma propunerii lui Alexandru Odobescu, în

1879, E. Picot a fost ales membru de onoare al Academiei Române. Savantul francez s-a remarcat prin faptul că a adus în literatura română cultul exactității și al amănuntului, precizând că bibliografia nu este o înșiruire de titluri, ci un studiu mai aprofundat, care trece dincolo de scoarțele cărților.

Émile Legrand a fost un bibliograf cunoscut la noi în special prin lucrarea sa cea mai importantă *Bibliographie hellénique ou description raisonnée des ouvrages publiés en grec par des grecs aux XV et XVI siècle*. Studiul lui Legrand, deși are doar tangențial legătură cu noi, totuși a avut o largă circulație în mediul cărturarilor români.

Dacă Picot a fost mai aproape de noi prin subiectul operelor sale, Legrand a reprezentat un model de acribie bibliografică pentru cărturarii români.

În afara celor doi savanți francezi, însă, nu trebuie omis nici baronul Guillaume cu al său *Essai bibliographique sur l'ancienne Dacie, la Roumanie et les Roumains*, operă trimisă spre tipărire Academiei Române, dar rămasă în manuscris.

Baronul Paul de Guillaume¹⁹ (1856-1918), secretar al Belgiei în Bucureștii anilor 1882-1883 (căsătorit cu Eufrosina Brădișteanu, domnișoara de onoare a reginei Elisabeta), a dorit să elaboreze și a realizat o bibliografie românească.

Bibliografia sa de 964 pagini, intitulată *Essai bibliographique sur l'ancienne Dacie, la Roumanie et les Roumains*, în care erau prezentate sumar cărți și periodice în ordine alfabetică, a fost propusă Academiei Române în ședința din 11 decembrie 1892, care se desfășura sub președenția lui V.A. Urechia, iar 15 ani mai târziu, la 6 aprilie 1907 a fost și el ales membru de onoare al Academiei Române.

Demersuri ale Academiei Române

pentru elaborarea Bibliografiei românești vechi

Modelul bibliografic oferit de Legrand, operele bibliografice ale lui Picot și dorința acestuia de a întocmi o bibliografie a scrisului românesc precum și lucrarea baronului Guillaume au influențat sensibil declanșarea demersurilor științifice pentru întocmirea unei colecții întregi de studii bibliografice. Seria lor a fost inițiată în 1895 prin vastul program bibliografic expus în ședința Academiei din 2 februarie 1895, de I. Bianu, plan elaborat și structurat potrivit principiilor și metodelor bibliografiei moderne.

Potrivit acestui plan²⁰ proiectat de Academia Română, de o deosebită importanță

documentară și interpretativă pentru planul bibliografiei generale a culturii române, Ioan Bianu, Nerva Hodoș și, mai târziu, Dan Simonescu au elaborat *Bibliografia românească veche* în 4 volume. Această lucrare poate fi considerată o parte esențială a bibliografiei noastre: „plănuită să cuprindă toate tipăriturile românești, de la 1508 când iese prima carte din teascurile unei tipografii muntenești, și să ajungă până la 1830, ea s-a oprit la anul 1817²¹, de unde a fost continuată și terminată de Dan Simonescu.

Pentru întocmirea bibliografiei, autorii s-au folosit și de alte lucrări, fapt menționat de Ioan Bianu în prefața lucrării. Mai întâi, este amintită *Disertația* lui Vasilie Popp, prima încercare științifică în domeniul folclorului românesc, apoi, lucrările lui Timotei Cipariu, A. Pumnul, I. G. Sbierea, Al. Philippide.

Scopul *Bibliografiei vechi* a fost de a concentra toate cunoștințele de până atunci despre cartea românească și de a descrie pe larg materialul cunoscut sau de curând aflat.

Planul bibliografic al lui Bianu a însemnat, în fapt, declanșarea unei strategii de viitor pentru elaborarea unei succesiuni de bibliografii care să tezaurizeze patrimoniul cultural național scris.

Ecouri

Realizarea de excepție a acestei „bibliografii naționale a cărții românești²² poate fi plasată într-o dublă perspectivă. Sunt, astfel, avute în vedere aspectul teoretic, „prin conceperea unui plan științific original și bine fundamentat²³ și cel pragmatic „prin abordarea unei metodologii bibliografice moderne, conectată la lucrările teoretice din plan universal²⁴.

Nicolae Iorga aprecia că: „lucrarea d-lor Bianu și Hodoș e cât poate fi de desăvârșită o bibliografie, când e numai bibliografie²⁵.

Despre aceeași monumentală lucrare elaborată și publicată de I. Bianu, N. Hodoș și D. Simonescu în prima jumătate a secolului al XX-lea, savantul român N. Iorga afirma, ca o certitudine, faptul că este „una din cele mai frumoase opere ale curentului european ce a învins deplin în știința noastră istorică²⁶.

Acest fapt rămâne incontestabil peste timp.

NOTE

1. *Dictionnaire International des Termes Littéraires = Dicționar Internațional de Termeni Literari*: [online], [accesat: 6 martie 2006]. Disponibil pe internet la adresa: www.ditl.info/index-romaneste.php

2. Gusti, Dimitrie. Ființa și menirea academiilor. În: *Discursuri de recepție la*

Academia Română. București: Albatros, 1980, p.179.

3. *Ibidem*, 180.

4. Sârghie, Anca. *Biblioteci de specialitate*. Sibiu: Alma Mater, 2002. p.77.

5. Gusti, Dimitrie. *Op. cit.*, p.185.

6. Buluță, Gheorghe. *Civilizația bibliotecilor*. București: Editura Științifică, 1998, p. 157.

7. Niculescu, Zenovia. *Bibliografii speciale: curs universitar*. București: Asociația Bibliotecarilor din Bibliotecile Publice din România, 1999, p.92.

8. Theodorescu, Barbu. *Istoria bibliografiei române*. București: Editura Enciclopedică Română, 1972, p. 79.

9. Cf.: Georgescu-Tistu, Nicolae. *Cartea și bibliotecile: studii de bibliologie*. București: Editura Științifică, 1972, p. 210 – 225.

10. Niculescu, Zenovia. *Op. cit.*, p. 99.

11. Bianu, I. Visuri, gândiri și planuri. În: *Revista arhivelor*, V (1928-1929), p. 1. Apud: CRĂCIUN, Ioachim. *Doi bibliologi români: Ion Bianu și Al. Sadi-Ionescu*. Cluj: Tipografia „Cartea românească”, 1937, p.54.

12. *Sărbătorirea lui Ion Bianu...în ziua de 7 ianuarie 1928*. București, 1928, p. 30.

13. Ștrempel, G. *Revista Academică*, 8, 1 noiembrie 1997, p.18.

14. *Ibidem*, p. 18.

15. Niculescu, Zenovia. *Op. cit.*, p.92-93.

16. Theodorescu, Barbu. *Op. cit.*, p. 54, 56, 114, 115.

17. IORGA, N. *Adunarea și tipărirea izvoarelor*. Sibiu, 1862, p. 100. Apud THEODORESCU, B. *Istoria bibliografiei române*. București: Biblioteca Documentară, 1945, p. 100.

18. *Ibidem*.

19. *Ibidem*, p. 73-74.

20. Theodorescu, Barbu. *Istoria bibliografiei române*. București: Biblioteca Documentară, 1945, p. 84-88.

21. Tom. I. (1508-1716), Tom. II. (1716-1808), Tom. III. Fasc. I-II. (1809-1817). București: Academia Română, 1903-1912, 3 vol.

22. Theodorescu, Barbu. *Istoria bibliografiei române*. București: Editura Enciclopedică, 1979, p.76-77.

23. Niculescu, Zenovia. *Op. cit.*, p.95.

24. *Ibidem*, p.95.

25. Apud: Theodorescu, Barbu. *Op.cit.*, p.44.

26. Apud: Buluță, Gheorghe. *Op.cit.*, p. 157.

Conf. univ. dr. Cristina Popescu

Departamentul Științe ale Comunicării,
Facultatea de Litere, Universitatea din București

Biblioteca Digitală a Bibliotecii Județene Dâmbovița – portal al cunoașterii în era digitală

În era digitală, bibliotecile nu mai sunt doar spații fizice pline de cărți îngălbenite și manuscrise vechi, ci devin porți deschise către cunoaștere și cultură pentru oricine are acces la Internet, putem afirma că patrimoniul cultural al lumii noastre se află la doar câteva click-uri distanță.

O *biblioteca digitală* (virtuală sau electronică) este un tip de bibliotecă în care sunt adunate diverse materiale (texte, materiale vizuale, audio sau video) în format digital. Digitizarea documentelor tradiționale în scopul conservării, prezervării colecțiilor și al accesului rapid la informații este o prioritate a societății informaționale.

Prin digitizarea colecțiilor de documente și constituirea unei biblioteci digitale se asigură o bună promovare a valorilor naționale, o mai bună diseminare a informației și o valorificare superioară, la nivel național și internațional, a colecțiilor speciale, a documentelor rare.

Biblioteca digitală prezintă anumite avantaje:

- oferă posibilitatea consultării documentelor în afara instituției (oamenii putând avea acces 24/24 h la informație)

- aceleași resurse pot fi utilizate simultan de mai mulți utilizatori

- permite lectură paralelă și comparată a mai multor documente

- utilizatorul poate folosi orice termen de căutare (cuvânt, frază, titlu, nume, subiect) pentru a căuta o informație

- consultare îmbunătățită a documentelor; digitizarea poate spori lizibilitatea și poate elimina defectele vizibile, cum ar fi petele și decolorarea

- bibliotecile tradiționale au un spațiu de stocare limitat, în timp ce biblioteca digitală are potențialul de a stoca mult mai multe informații, pentru că informațiile digitale necesită un spațiu fizic foarte mic, iar tehnologiile de stocare media sunt tot mai accesibile.

Biblioteca Județeană „I.H. Rădulescu” Dâmbovița a înțeles importanța creării unei biblioteci digitale proprii, prin digitizarea colecțiilor speciale și a documentelor rare. Astfel s-a început digitizarea următoarelor colecții:

1. Carte - biblioteca deține în cadrul colecțiilor speciale carte românească și străină bibliofilă de secol XVII – XIX, susceptibilă de a face parte din patrimoniul național, carte care a fost evaluată de către un expert evaluator de carte veche.

S-a început digitizarea colecțiilor de:

- **carte românească bibliofilă de secol XVII**

- **XIX** (Heliade Rădulescu, Ion. *Prescurtare de gramatica limbei româno-italiene*. București: Tipografia C. A. Rosetti, 1841; Heliade Rădulescu, Ion. *Un fragment din Atheneul Român*. București: Tipografia C. A. Rosetti, 1868; *Carte foarte folosite de suflet*. Buzău: Tipografia Sfintei Episcopii a Buzăului, 1838; Heliade Rădulescu, Ion. *Biblicele sau notiții istorice filosofice, religioase și politice*. Paris: Typographia lui Preve și Comp., 1858; Radovici, Constantin. *Însemnare a călătoriei mele făcută în anul 1824-1825-1826*. Buda: Crăiasca tipografie a Universității Ungare, 1826 etc.)

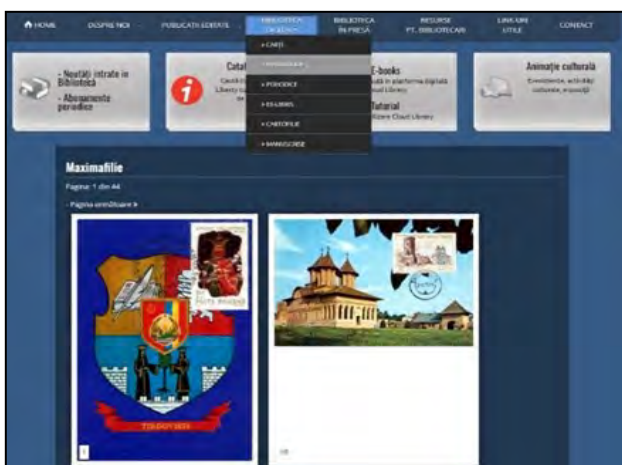
- **carte străină bibliofilă de secol XVII – XIX**

- (Danner, Johannes Baptista. *Thesaurus parvus poeticus, sive varia, & elegantia Carmina, ultra 4000 plurimis Rhythmis, curiosisque Æbigmatibus inspersis, de omni fermè materia non sine fructu, ac joco discurrendi, & litteris Epistolaribus inserendi, ex diversis, illustribusque Poëtis tum collecta, & tum composite*. Viena: Typographia Caesarea Imperiali Aulica, 1719; *IDÉE générale de La Turquie et des turcs*. Paris: Editura Chez Leroy, 1788; Deshoulières, Antoinette de la Garde. *Oeuvres: Tome premier*. Paris: Editura Chez les Libraires Associés, 1764; Epictetus. *Enchiridion et cebetis tabula, graecé, & latine*. Amsterdam, 1670; La Morliere. *Le fatalisme, ou collection d'anecdotes, pour prouver l'influence du sort sur l'histoire du cœur humain*. Londra: Editura Chez Pissot, 1769; Levasseur, Émile; Périgot, Charles. *Cartes pour servir a l'intelligence de la terre*. Paris: Editura Librairie Ch. Delagrave; Moltke, Helmuth von. *[La guerre de 1870]: Carte d'ensemble du théâtre de la guerre*; Platon. *Criton ou le devoir du citoyen*. Paris: Librairie Hachette et Cie, 1894; Demosthenes. *Les quatre Philippiques*. Paris: Librairie Hachette et Cie, 1890. etc)

Exemplarele digitizate pot fi consultate pe site-ul bibliotecii.

2. **Maximafilie** - Majoritatea colecției conține piese de tip ilustrată maximă, cu picturi ale artiștilor români (Camil Ressu, Nicolae Grigorescu, Gheorghe Tătărăscu, Ștefan Luchian, Gheorghe Petrașcu), cu picturi din colecțiile mai multor muzee, cu busturi și portrete ale voievozilor. Peste 100 de cărți poștale reproduc imagini ale unor clădiri etalon din perioada comunistă (pavilionul central de expoziții București, Palatul politico-administrativ Botoșani, Palatul comunal Buzău, Navrom) și facilități de relaxare moderne în anii 1980 (Hotel „Dacia” Satu Mare, Hotel „Mangalia”, Hotel „Delta” Tulcea). Colecția de maximafilie reunește 539 piese. Toate sunt digitizate și pot fi văzute pe site-ul bibliotecii.

3. **Microfilme** - conțin colecția de periodice care reflectă istoria presei dâmbovițene din sec. XIX și XX

Dintre cele mai importante titluri apărute în spațiul dâmbovițean, și deținute de bibliotecă, atragem atenția asupra următoarelor periodice: Buletinul Oficial al Camerei de Comerț și Industrie Târgoviște; Bugetul General de Venituri și Cheltuieli al orașului Târgoviște; Cazinoul; Viitorul; Chemarea Petrolștilor; Amicul Poporului; Curier Artistic; Expunerea situațiunei drumurilor din Județul Dâmbovița; Candela; Învățătorul; Convingerea; Acțiunea; Cristalul; Steluța; Viitorul Dâmboviței; Ancheta etc. Colecția este în curs de digitizare, exemplarele digitizate pot fi studiate pe site-ul bibliotecii la secțiunea "Biblioteca digitală" – "Periodice" – "Periodice Dâmbovițene".

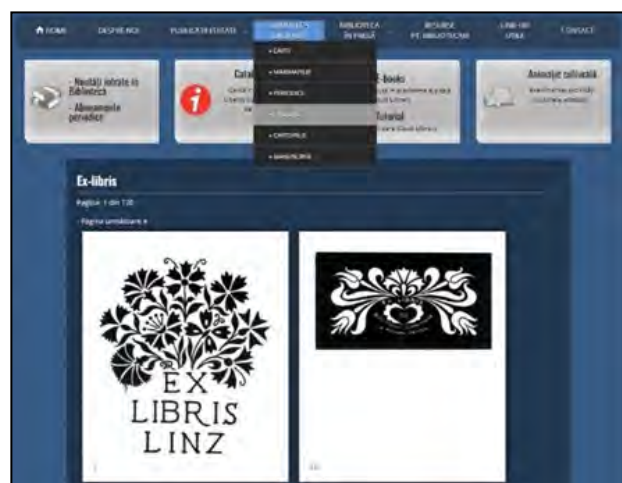

4. **Ex-librisuri** – provin din donațiile unor personalități dâmbovițene, de la alte biblioteci din țară (Brăila, Botoșani, Reșița, Bacău, București, Cluj, Hunedoara, Ploiești, Craiova, Galați, Sibiu, Constanța, Brașov), de la creatori și colecționari locali (Grigore Eftimescu, Lucian Penescu, Emil Grama, Victor Remizovski, Ion Marinescu, Alexandru Coman) dar și din lucrări primite de „Societatea Română de Bibliofilie” (înființată la Târgoviște în 1972).

Prin Societatea Română de Bibliofilie s-au realizat schimburi de ex-librisuri cu instituții sau posesori particulari din: Austria; Franța; Germania; Belgia; Portugalia; Anglia; Italia; Suedia, Spania, Rusia etc. Dintre ele, unele sunt dedicate memoriei unor personalități ca: Victor Hugo, Nicolae Copernic, Picasso; Lev Tolstoi.

Pe plan intern unele ex-librisuri au fost dedicate unor personalități ale românilor: Ștefan cel Mare; Mihai Viteazul; Mihai Eminescu; Ion Heliade Rădulescu; Ion Luca Caragiale; Vasile Alecsandri; Ion Creangă; Nicolae Iorga; Grigore Alexandrescu și mulți alții. Altele, sărbătoririi unor instituții, asociații sau evenimente legate de istoria Târgoviștei (aniversarea a 600 de ani de la devenirea sa drept capitală a Țării Românești - 1386).

În prezent, colecția noastră conține 2112 ex-librisuri românești și străine. Întreaga colecție a fost digitizată, lucrările putând fi vizualizate pe site-ul bibliotecii.

5. **Cartofilie** – colecția de vederi

Numeroase vederi conțin imagini cu realizări de prestigiu ale industriei turismului românesc din anii 1970-1980 și majoritatea resorturilor construite în epocă (Hotel Continental-Tișoara; resorturile *Postăvarul*, *Cota 1400*, *Cuibul dorului - Sinaia*; *Carmen*, *Clăbucet*, *Cioplea*, *Trei brazi*, *Pârâul Rece - Predeal*; *Perla*, *Parc*, *Riviera*, *Tomis - Mamaia* etc.). De asemenea, multe obiective culturale din toată țara, fac obiectul unui număr semnificativ de vederi: Universitatea Brașov; Universitatea *Babeș-Bolyai*, Grădina botanică și biblioteca universitară din Cluj; Universitatea *Al. I. Cuza*, Palatul Culturii, Teatrul Național și biblioteca centrală din Iași;

Universitatea, Teatrul Național etc. De o importanță deosebită pentru istoria locală este secțiunea ce reflectă evoluția orașului Târgoviște. Colecția conține 19531 vederi, din care 5750 sunt digitizate și pot fi vizualizate pe site-ul bibliotecii.

6. **Manuscrise** – colecție ce conține:

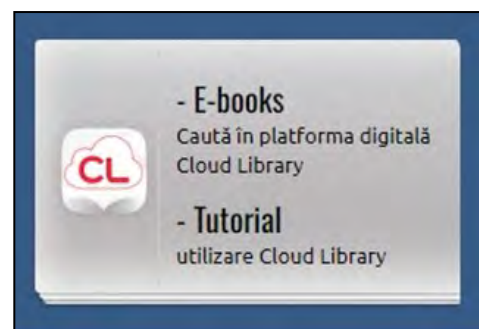
- două volume de carte: „Werther” de Goethe și „Sângele morților” de Maurice Zermatten cuprinzând 800 de pagini, traduse de Alexandru Iacobescu;
- manuscrise literare propriu zise (poezii, articole, eseuri, pagini de proză inedite sau publicate) ale unor scriitori reprezentativi ai literaturii române ca: Miron Radu Paraschivescu, Alexandru Philippide, Ion Barbu, Ion Minulescu, Ionel Teodoreanu, George Bacovia, Gala Galaction, Geo Bogza, Vasile Militaru, Marin Preda, Gib Mihăescu, Tzigara-Samurcaș, Marin Sorescu, Emil Botta, Dimitrie Stelaru, Ion Marin Sadoveanu ș.a.), dar și de la cei ce s-au consacrat în literatură drept „Școala prozatorilor târgovișteni” (Mircea Horia Simionescu, Radu Petrescu, Costache Olăreanu);
- corespondență, adrese, însemnări literare printre alții de la: Tudor Arghezi, Ion Minulescu, Perpessiciu, Torouțiu, Agatha Grigorescu-Bacovia, Șerban Cioculescu, Alexandru Rosetti, Radu Tudoran, Liviu Rebreanu, Lucian Blaga, Octav Dessila, Constantin Noica, Iorgu Iordan, Dan Simonescu);
- efemeride (cărți de vizită cu însemnări sau dedicații, cărți poștale cu scurte adnotări și însemnări) de la: Lucia

7. **Discuri de vinil** (ce conțin povești pentru copii; piese de teatru; muzica ușoară, clasică, populară). Colecția cuprinde un număr de 7106 discuri de vinil din care 2359 au fost digitizate și pot fi consultate la Secția Multimedia-Internet. Colecțiile digitizate pot fi consultate pe site-ul bibliotecii – www.bjdb.ro, secțiunea „Biblioteca digitală”.

De asemenea, Biblioteca Județeană Dâmbovița oferă utilizatorilor săi acces gratuit la cărți în format electronic (e-books) prin intermediul **platformei CloudLibrary**, care este ușor de utilizat (poate fi accesată direct de pe site-ul bibliotecii), materialele împrumutate putând fi accesate pe calculatorul personal, laptop, tabletă, telefon sau e-reader. Împrumutul documentelor electronice se face pe baza unui permis de utilizator valid.

Site-ul bibliotecii devine astfel, poartă către informații actuale și resurse nu doar contemporane, adăugând un nivel suplimentar de valoare.

În concluzie, biblioteca reprezintă un tărâm al cunoașterii și culturii care a evoluat și s-a adaptat la cerințele noii ere digitale. Ea adăpostește o varietate de resurse, oferind acces la cunoaștere și patrimoniu cultural într-un mod ușor de folosit și accesibil pentru toți.

Demetrius, N. D. Cocea, Șerban Cioculescu, Vasile Voiculescu, Victor Eftimiu, Eugen Relgis, Laurențiu Fulga, Neagu Rădulescu, Ion Petrovici, Cicerone Theodorescu, Sașa Pană, Ion Pas, Eugen Lovinescu, Virgil Carianopol.

*Ileana Faur, Mariana Briceag
și Florina Rotaru*

Biblioteca Județeană „I. H. Rădulescu” Dâmbovița

DIN VIAȚA BIBLIOTECILOR

De Ziua Limbii Române

*„Mult e dulce și frumoasă
Limba ce-o vorbim
Altă limbă-armonioasă,
Ca ea nu găsim.*

*Limba, țară, vorbe sfinte
La strămoși erau
Vorbiți, scrieți românește
Pentru Dumnezeu!”*

Așa cum transmite și poetul, limba unei țări este primul element al identității unui popor. Și de aceea cea mai respectuoasă formă de a prețui limba este de a o vorbi corect.

Este bine și important că românii s-au gândit să sărbătorească o dată pe an limba lor, să mediteze la evoluția ei, să se îngrijească de ea, s-o promoveze cultivând-o, apărând-o, difuzând-o prin toate mijloacele media, în școli sau biblioteci, întărind astfel sentimentul de

românitățe, modul nostru de a fi în lume. Prin limba noastră națională reușim să ne transmitem cultura și tradițiile mai departe, generațiile următoare bucurându-se de un tezaur imaterial la care au contribuit atât cele mai luminate minți ale poporului nostru, cât și simplul țaran care la vatra satului și-a

învățat nepoții poezii și cântece din străbuni. Însuflețiți de aceste sentimente, bibliotecari, editori, parteneri din mediul privat au adus un omagiu limbii române în data de 31 august 2023, la Sediul Central al Bibliotecii Județene „I. H. Rădulescu” Dâmbovița. În cadrul acestui eveniment au avut loc discuții interesante despre istoria limbii și a literaturii române.

Prof. univ. dr. Agnes Terezia Erich, directorul Bibliotecii Județene „I. H. Rădulescu” Dâmbovița, a vorbit despre frumoasa colaborare pe care biblioteca o are cu mediul antreprenorial, colaborare ce se dorește a fi continuată și prin alte proiecte. Legat de

motivul întâlnirii, managerul bibliotecii a subliniat că limba română ar trebui sărbătorită în fiecare zi, vorbind corect românește și a prezentat primul document scris în limba română, care datează din 1521, celebra Scrisoare a lui Neacșu de la Câmpulung.

În același spirit a continuat și d-na Ștefania Stroică, directoarea Camerei de Comerț Industrie și Agricultură Dâmbovița care a vorbit despre impactul tehnologiei asupra omului, și schimbările

pozitive ale acesteia, dar și despre impactul negativ pe care aceeași tehnologie o are asupra noastră, despre necesitatea unor obiceiuri sănătoase și despre o relație echilibrată cu aceasta. Că nu putem renunța la cărți „chiar și în această perioadă când foarte mulți citim pe dispozitive, mirosul cărților continuă să fie o

amintire vie, reprezentând o legătură între trecut și prezent, între tradiție și tehnologie modernă.” Mulți dintre noi, dar mai ales cei mici suferă de o multitudine de probleme, rezultat al supraexpunerii la tehnologie, de atașamentul față de dispozitivele electronice și dependența de telefon.

Domnul prof. Mihai Stan, directorul Editurii Bibliotheca, cu o vastă experiență la catedră, a vorbit despre necesitatea scrisului și cititului care ajută la dezvoltarea creierului și a competențelor lingvistice. Scrisul este un **precursor al învățării**; fără dezvoltarea psihomotorie esențială asociată cu scrisul, copiii sunt mai puțin capabili să fixeze subiectele și materialul

lecțiilor. Dânsul a subliniat faptul că elevii de astăzi citesc și scriu din ce în ce mai puțin, fapt care se vede în greutatea cu care unii dintre aceștia se exprimă. Reprezentanta Editurii Cetatea de Scaun, Mirela Ivan Nobel, aducând un omagiu cuvântului scris și făuritorilor de cărți, a vorbit despre necesitatea și frumusețea lecturării unei cărți.

În final, Alexandru Ștefănescu a prezentat două volume din colecția de carte veche a Bibliotecii Județene „I. H. Rădulescu” Dâmbovița, respectiv „Biblia de la București”, „Pravila”, dar și alte documente care ilustrează evoluția limbii române.

Participanții s-au bucurat să ia contact la nivel informațional de numeroase titluri din domeniul antreprenoriatului românesc organizate într-o interesantă expoziție, titluri ce se regăsesc în cadrul secției Tehnico-științifice a bibliotecii. Și pentru că în neaoșa limbă părintească cântăm

cu toții un colind, rostim o rugăciune sau recităm un vers, cel mai frumos omagiu pe care-l putem aduce de Ziua Limbi Noastre este să învățăm, să scriem și să vorbim curat în limba română.

„A vorbi despre limba română este ca o Duminică”. Cuvintele incredibile îi aparțin

poetului Nichita Stănescu. În spatele lor, se găsește o metaforă unică care înglobează ideea de sfânt, de prețios, de respect... pentru că așa suntem noi românii.

Parafrazându-l pe nemuritorul Caragiale, „Trăiască frumoasa și cumintea Limbă Română! Fie în veci păstrată cu sfințenie această scumpă Carte-de-boerie a unui neam călit la focul atâtor încercări de pierzanie”!

La mulți ani, Grai dulce, românesc!

Claudia Chebac și Cristina Papoe

Biblioteca Județeană „I. H. Rădulescu” Dâmbovița

Salonul editorial „Ion Heliade Rădulescu”, ediția a XXII-a

Cel mai citit și mai îndrăgit târg de carte din Dâmbovița revine, ca în fiecare toamnă la formatul care l-a impus de peste douăzeci de ani drept un reper solid al pieței de profil din zona noastră. Ediția a XXII-a a Salonului editorial „Ion Heliade Rădulescu”, organizat de Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița, s-a desfășurat între 8 și 10 septembrie, în scuarul Primăriei municipiului Târgoviște, oferind publicului o gamă extrem de variată de produse editoriale, pe diferite suporturi, adecvate tuturor vârstelor și domeniilor de interes: artă, beletristică, știință, mass-media și comunicare, medicină, psihologie, dezvoltare personală, religie, istorie, drept, economie, resurse umane, management, marketing, cărți pentru copii, enciclopedii, dicționare și ghiduri, manuale și

auxiliare didactice, cărți pentru timpul liber, meditație și recreere etc

Editurile și instituțiile editoare participante la ediția din acest an au fost: **ALL; Arco Iris; Arhiepiscopia Târgoviștei; Art; Bibliotheca; Cetatea de Scaun; Corint; Curtea Veche**

Publishing; Eikon; Litera; Niculescu; Paralela 45; Polirom; Tritonic.

Prima zi din cadrul Salonului a debutat cu prezentarea noutăților editoriale din Colecția „*Scieri pentru copii de la bunica*” – autor: Victoria Furcoiu - Bunica. Binecunoscuta autoare de cărți pentru copii este un adevărat magician al cuvintelor, ce reușește să aducă la viață povești captivante și idei provocatoare. Originalitatea stilului său de scriere, profunzimea personajelor și mesajul puternic a reușit să-i transpună pe micii cititori într-o lume plină de aventură, emoție și înțelepciune.

Evenimentul marcant al primei zile a fost asigurat de prezența lui Adrian Cioroianu, profesor universitar doctor, istoric, diplomat și fost șef al diplomației românești care și-a lansat la Târgoviște în cadrul Salonului editorial cartea „*Frumoasă era Sena pe sub florile mele. Notele unui ambasador roman la Paris între Bataclan’11 și COVID-19*”, volum apărut la **Editura Curtea Veche**.

„Adrian Cioroianu ne invită să luăm Parisul la pas și să-l privim prin ochii lui, în perioada mandatului de ambasador UNESCO. Alături de el, aflăm la fiecare colț de stradă un subiect de analizat, aprofundat sau admirat: istoria e pretutindeni. Descoperim scene de viață emoționante, ne molipsim de dragostea pentru cărți, buchiniști și volume de benzi desenate, degustăm vinuri fine – deopotrivă românești și franțuzești –, scotocim prin anticariate și hoinărim prin surprinzătoarele *brocantes* de la sfârșit de săptămână, adulmecăm parfumuri vechi și ne lăsăm izbiți de miasele străzii. Admirăm plajele Franței de la Mediterană până la Atlantic, târguim legume din Vendée și savurăm o plachie cosmopolită cu pește local. Învățăm din respectul francezilor pentru patrimoniu, luăm parte la dezbateri despre terorism și religie, biblioteci și digitalizare și aflăm cum, de fapt, pandemia a întărit lumea. Legăturile culturale dintre țări și solidaritatea sunt în continuare cruciale, subliniază diplomatul, încredințat că soarta Franței de azi e determinantă pentru soarta Europei de mâine.”

Evenimentul a continuat în mod firesc cu dezbateră propusă de **Editura Cetatea de Scaun** „Ora de istorie” moderată de prof. univ. dr. Adrian Cioroianu.

În cea de-a doua zi a Salonului editorial, **Arhiepiscopia Târgoviștei** prin purtătorul său de cuvânt preotul consilier Marian Puescu a adus în atenția publicului lucrările: „*Stolnicul Constantin Cantacuzino - diplomat, politician și erudit sprijinitor al misiunii Bisericii prin intermediul culturii*”; „*Radu Mihnea - binecredincios voievod, promotor al valorilor creștine și luptător pentru unitatea neamului românesc*”; „*Tipăriturile de la Târgoviște ale Sfântului Ierarh Martir Antim Ivireanul*”; „*Muzica în viața Bisericii Ortodoxe*”; „*Vârsta înțelepciunii și a roadelor credințe*”

Editura Cetatea de Scaun continuă cu un alt eveniment în cadrul Salonului Editorial I.H Rădulescu, Zilele Cetății 2023: lansări de carte: „*Edificii catolice și misionarism în Târgoviștea secolelor XIV-XVI*”, autor Lulia Ghercă -jurnalist și cercetător independent, lucrare ce abordează o temă de istorie medievală, în strânsă legătură cu geneza orașului Târgoviște, și „*Cultura*

târgovișteană între mijlocul secolului al XVIII-lea – începutul secolului al XX-lea”, autor prof. Mihai Oproiu - supranumit pe bună dreptate "Istoricul Târgoviștei".

Editura Tritonic propune o temă incitantă și de data aceasta: De la fantasy la mystery și înapoi - despre amestecul genurilor literare, supunând atenției lansarea volumelor: „*În tăcerea nopții*” (roman), autor: Dragoș C. Costache; „*Între vulturi și oameni (povestiri)*”, autor: Teodora Matei, în prezentarea lect. univ. dr. Pompiliu Alexandru. Tot în cadrul celei de-a doua zile, **Editura Bibliotheca** prezintă cartea lui Chiru-Cătălin Cristea – „A treia carte cu prieteni”, iar **Editura Eikon** aduce în prim plan ultimile sale noutăți editoriale: „*Prea roz*”, autor: Cătălina Steriu; „*Tandem cu umbrele*” autor: A.

T. Branca; „Circumstanțiale. Consemnări politico-morale 2018-2021”, autor: Christian Crăciun; „Heterologie. Introducere în etica lui Lévinas” autor: Vianu Mureșan; „Cel de la geam, cu 15 poeme de Ancelin Roseti”, autor: Ciprian Apetrei; „Aici și acolo”, autor: Ciprian Apetrei; „Limbajul interzis. Înjurături și lexic obscen în cultura română” autor: Octavian Laiu-Despău; „Parcul cu scorpion” autor: Cristian Săileanu; „Scrieri, Volumul I: Heliade necunoscutul. Ontologie și poetică/Celălalt Hasdeu. Doctrina esoterică”, autor: Dorin Ștefănescu; „Scrieri, Volumul II: Gabriel Marcel și filosofia concretă / Dincolo. În numele Transcendenței. De la Bergson la Marion”, autor: Dorin Ștefănescu; „Maluri”, autor: Tiberiu Cercel; „Amar lin”, autor: Florin Spătaru; „Umbra blestemată”, autor: Thanas Medi; „Influența politicului asupra vieții culturale a românilor (1947- 1971)”, autor: Alexandra Țichindelean; „Scriitorii români între refuzul compromisului și adaptare. Excludere socială și condamnare politică (1944-1964)”, autor: Raluca-Nicoleta Spiridon; „Gândirea muzicală”, autor: Pascal Bentoiu; „Imagine și sens. Eseu asupra fenomenului musical”, autor: Pascal Bentoiu; „Cioran și muzica elementelor primordiale (Hermeneutica)”, autor: Oleg Garaz; „Plotin: despre coborârea sufletului în trupuri (Enneade 4.8)”, autor: Dan Tomuleț; „Scrieri, Volumul I: Momente efemere într-o multitudine de vieți”, autor: Francisc Nona; „Tainice năluciri”, autor: Simona Gabriela Ilie Invitați: A. T. Branca, Cătălina Steriu, Florin Spătaru, Tiberiu Cercel, Christian Crăciun, Ciprian Apetrei, Moderator: Vianu Mureșan

Ultima zi a Salonului editorial s-a bucurat de prezența Editurii Bibliotheca, editură locală, care datorită calității deosebite a lucrărilor scoase dar și a conținutului acestora, ocupă un loc important pe piața editorială. În cadrul Salonului editorial **Editura Bibliotheca** a lansat volumele: „În grădinile plictiselii; Prin țărâna ființării (poezii)”, autor: Savian Mur; „Ziarul Timpul acuzat în parlament”, autor: Nicolae Georgescu; „Estetica poeziei lui Nichita Stănescu”, autor: Vasile Bardan; „Libertatea de a fi eu”, autor: Vali Nițu; „Renăscut (roman)”, autor: George Ioan Canache; „Pe drumul suferinței. Partidul Național Țărănesc din Județul Dâmbovița în anii 1938-1989”, autor: Marian Curculescu; „Dialog cu fața la perete”,

autor: George D. Piteș; „Pasărea Phoenix”, autor: George D. Piteș; „Arheolog printre eresuri”, autor: Kir Papas; „Fabian, delincvent din pasiune (fragmente din roman)”, autor: Florea Turiac; „Picătura de dojană”, autor: Vasile Didoacă Dojană; „Drumul cărții. Din jurnalul unui editor. Volumul III”, autor: Mihai Stan; „Necuprinsul din cuvinte”, autor: Constanța Popescu; „Litere. Exerciții de admirare”, autor: Niculae Ionel; „În umbra puterii”, autor: Ivan-Vasile Ivanoff; „Casa mea cu gard de fier. Mi casa con la valla de hiero”, autor: Liliana Iotu; „Mircea Horia Simionescu. Scrierea ca ființă și lucru. Eseu monographic”, autor: acad. Mihai Cimpoi; „Litere. Istoria unei reviste de cultură dâmbovițene (2000- 2023”,

autori: Mihai Stan, Alexandru Muscalu; Simpozionul național „Școala de la Târgoviște – tradiție și continuitate”, ediția a X-a Autor: „Societatea Scriitorilor Târgovișteni. Din colecția Cultura în „Gazeta Dâmboviței”; „Tableta de marți. Așa o lipsă de incultură...”, autor: Puiu Jipa; „Firul în patru”, autor: Claudia F. Badea; „Tableta de duminică”, autor: Erica Oprea; „Tableta de miercuri”, autor: Pompiliu Alexandru Moderator: Mihai Stan, directorul Editurii Bibliotheca

În cele trei zile dedicate Salonului am dorit și sperăm că am reușit să rămânem aceleași gazde primitoare pentru toți pasionații de cultură unde marketingul, comunicarea, social media și campania pro-lectură să fi adus tuturor celor dornici de cunoaștere, un prilej de admirație închinat lecturii și cărții.

Daniela Iordache

Biblioteca Județeană „I. H. Rădulescu” Dâmbovița

„Vacanță la bibliotecă”, un program iubit de copii... timp de 15 ani

Vara aduce cu ea vacanța mare, cea mai așteptată de copii. Este vreme bună, timp pentru relaxare, călătorii, lectură sau timp pentru activitățile preferate.

Frecventarea bibliotecii este o alternativă de petrecere a timpului liber pentru copii, pe care ar trebui să o luăm în considerare datorită marilor beneficii pe care le aduce în educația, învățarea și dezvoltarea lor.

Biblioteca nu este doar un loc în care vă puteți bucura de lectură, ci dă posibilitatea copiilor de a participa la evenimente educaționale, întâlniri cu scriitori și lansări de cărți, expoziții, ateliere pe diverse tematici, discuții, spectacole de teatru, muzică sau dans, programe de vacanță.

Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița a oferit o vară de neuitat copiilor participanți la programul „Vacanță la bibliotecă”, aflat anul acesta la a XV-a ediție.

Desfășurat în perioada 3-28 iulie 2023 la Filiala pentru copii „Ioan Alexandru Brătescu-Voinești” a bibliotecii, programul a oferit elevilor din clasele I-VI activități atractive, distractive, dar și educative.

Bibliotecile sunt locuri care ajută la crearea unei comunități și la facilitarea interacțiunii și a comunicării între membrii acelei colectivități. Acest lucru nu se realizează doar prin participarea la ateliere sau activități de grup, ci și prin întâlnirea cu alți copii care împărtășesc aceleași interese de lectură sau prin interacțiunea cu personalul bibliotecii, care este întotdeauna gata să își îndrume publicul către lectură.

Au fost constituite 4 grupe de copii, iar timp de o săptămână, fiecare a putut participa la activitățile informativ-recreative gândite de bibliotecarii implicați în program: Camelia Dumitrache, Gianina Ivan, Florina Rotaru, Raluca Rusu, Claudia Chebac și Cristina Papoe. Fotografii surprinse au fost realizate de colegul nostru, Mircea Tică.

Activitățile și atelierelor cuprinse în program au avut o tematică diversă și au fost structurate astfel:

Luni – „Să ne cunoaștem prin joc”. Prima zi a programului „Vacanță la bibliotecă” a fost dedicată cunoașterii participanților prin jocuri interactive. În fiecare săptămână bibliotecarii coordonatori au oferit un program divers de activități de educare, comunicare și socializare.

Prin intermediul jocului, copiii au socializat într-un mod plăcut și constructiv, într-o lume în care

interacțiunea umană directă este din ce în ce mai rară și pierde teren în fața mijloacelor tehnologice și a comunicării on-line.

Marti – „Mici și creativi”. Atelierele handmade organizate au avut ca scop dezvoltarea creativității și a talentului artistic, luând în calcul și abilitățile de comunicare și de socializare ale copiilor. Drept rezultat, copiii s-au distrat și au învățat să lucreze în echipă, în timp ce și-au dezvoltat abilitățile creative.

Activitățile hand-made au pus împreună creativitatea și imaginația celor mici, dar și joaca și distracția, pentru ca aceștia să se simtă în largul lor în timpul acestor activități.

Dezvoltarea creativității presupune cunoașterea diferitelor aspecte ale personalității prin intermediul mijloacelor artistice, pentru o dezvoltare armonioasă a copiilor. Participanții la atelierelor hand-made au deprins cum să își pună în practică ideile artistice, cum să folosească diferite materiale pentru a realiza lucruri care pornesc din imaginația lor. Toate aceste activități au fost realizate și organizate sub supravegherea atentă a bibliotecarilor.

Miercuri - „Copii, dar responsabili!”. Ziua de miercuri a fost dedicată activităților de prevenire și informare realizate în colaborare cu instituțiile partenere: Inspectoratul de Poliție Județean Dâmbovița, Centrul de Prevenire, Evaluare și Consiliere Antidrog Dâmbovița, Crucea Roșie - Filiala Dâmbovița.

Copiii au primit sfaturi din partea polițiștilor Inspectoratului de Poliție Județean Dâmbovița și recomandări care au vizat diverse domenii de prevenire, precum: educația și siguranța rutieră, violența școlară, abandonul școlar, victimizarea sexuală și violența domestică, siguranța pe

internet, efectele consumului de droguri, disparițiile de minori, traficul de persoane, cariera de polițist.

Centrul de Prevenire, Evaluare și Consiliere Antidrog Dâmbovița a informat participanții cu privire la efectele consumului substanțelor nocive: alcool, tutun, medicamente, la prevenirea și recunoașterea semnelor consumului de droguri, precum și unde să ceară ajutor în caz de nevoie.

Filiala de Cruce Roșie Dâmbovița a organizat, prin reprezentanții și voluntarii ei, exerciții demonstrative de acordare a primului ajutor în caz de accident și în care au fost implicați activ și copiii înscriși la programul „Vacanța la bibliotecă”. De importanță crescută a fost și prezentarea conținutului unei truse pentru supraviețuire, necesare în caz de calamități sau dezastre.

Joi - „Jocurile copilăriei”. În zilele noastre, mai mult decât oricând, se observă evoluția rapidă și inevitabilă a tehnologiei. Înconjuțați de telefoane, tablete și laptop-uri, copiii din ziua de astăzi au parte de o copilărie semnificativ diferită față de cea de odinioară. Din acest motiv, trebuie acordată o atenție deosebită impactului tehnologiei asupra educației copilului.

Jocurile copilăriei nu necesită echipamente, cea mai importantă „armă”, fiind imaginația. Jocurile de grup aduc distracția la cote maxime, iar spiritul social este dezvoltat treptat, cu fiecare joc jucat și cu fiecare persoană nouă întâlnită.

Cele mai importante beneficii ale jocurilor copilăriei sunt stimularea creșterii fizice și intelectuale, precum și crearea unor legături strânse de prietenie între partenerii de joacă.

Din păcate, foarte mulți copii abandonează complet jocurile tradiționale pentru a se juca pe diferite console sau dispozitive. Familia trebuie să se preocupe pentru a găsi un echilibru care să le permită copiilor să cunoască progresele tehnologiei, dar să se bucure și de jocuri ale copilăriei, alături de prieteni, părinți sau bunici.

Prin joc se creează cele mai strânse relații de prietenie între copii și care pot dura în timp.

Cei mici vor învăța să comunice, să facă compromisuri, să împărtășească sentimente, să rezolve conflicte și să respecte reguli. Abilitățile sociale sunt un factor foarte important în dezvoltarea completă a unui adult.

Vineri – „Party la bibliotecă”. În ultima zi de program, copiii au avut parte de o petrecere de final cu muzică, dans și multă distracție. Fiecare participant a primit din partea bibliotecii o diplomă, semne de carte și orare personalizate.

Cărțile primite de copii au fost oferite de Primăria Municipiului Târgoviște.

Alături de echipa bibliotecii, în programul de anul acesta, partenerii implicați au fost: Primăria Municipiului Târgoviște, Inspectoratul de Poliție Județean Dâmbovița, Crucea Roșie - Filiala Dâmbovița, Centrul de Prevenire, Evaluare și Consiliere Antidrog Dâmbovița, domnul dr. Dinu Tudor, Columna TV, Chindia Media și Riposta pe Net. Le mulțumim tuturor pentru sprijin și pentru frumoasa colaborare!

Biblioteca, factor important și activ al comunității, susține procesul de promovare a lecturii și de inițiere în utilizarea resurselor de informare destinate copiilor.

Lectura este esențială pentru succesul unui copil, iar rolul bibliotecilor și al bibliotecarilor în dezvoltarea copilului nu trebuie trecut cu vederea. Aceste centre oferă resurse gratuite, acces la profesioniști și o varietate de servicii de

care este recomandat să beneficieze cât mai mulți copii. Formarea unei relații strânse cu biblioteca locală învață un copil că are acces la aceste resurse.

Într-o lume din ce în ce mai digitală, rolul unei biblioteci pentru copii ca instituție importantă este adesea subevaluat. Dar tocmai prezenta sporită a gadgeturilor și a tehnologiei în viața unui copil face ca rolul bibliotecii să fie mai important ca niciodată. O bibliotecă nu este doar un spațiu care adăpostește cărți, este un loc în care copiii învață să exploreze și să-și imagineze o lume dincolo de cea a lor. Este

un loc în care tinerii cititori interacționează cu o comunitate variată de iubitori de carte.

Copiii au acces la o varietate de activități și programe organizate de bibliotecă și dedicate lor. Este promovat astfel interesul pentru arte și creativitate. Prin concursuri de desen și scriere, interacțiuni cu scriitorii, sesiuni de povestiri și lecturi de cărți, copiii sunt încurajați să-și lase liberă creativitatea. Având cărțile ca punct comun de întâlnire, copiii nu numai că își construiesc un sentiment de comunitate, ci și dobândesc abilitățile sociale necesare pentru viitor.

Bibliotecile publice contribuie, cu resursele pe care le dețin, la sprijinirea efortului întregii comunități de a asigura celor mici o copilărie împlinită prin educație.

Raluca Răsu

Biblioteca Județeană „I.H. Rădulescu” Dâmbovița

Educația media prin intermediul filmului documentar continuă la Biblioteca Județeană Dâmbovița

Cinematografia este una dintre cele șapte arte frumoase care, de-a lungul timpului, au fascinat milioane de oameni din lumea întreagă. Astăzi, lumea filmului ne aduce în atenție o multitudine de oportunități, pentru toate vârstele și categoriile sociale.

Lumea filmului documentar este una dintre cele mai versatile și apreciate ramuri ale celei de-a șaptea arte. Documentarele pot aborda orice subiect și, pe lângă scopul informativ, acestea sunt urmărite și în scop educativ. Impactul lor este cu atât mai mare, cu cât ele prezintă subiecte reale și povești ale oamenilor de lângă noi.

Toate aceste aspecte transformă documentarele în metode de educație non-formală. Privitul unui asemenea film și dezbaterile educative care pot avea loc în urma vizionării pot contribui la informarea, formarea și dezvoltarea competențelor privitorilor de toate vârstele.

Nu este de mirare faptul că, bibliotecile publice utilizează din ce în ce mai des filmele documentare ca metodă de educație. Pentru ca vizionarea lor să-și atingă pe deplin scopul, câțiva specialiști din domeniu și-au unit forțele și au desfășurat un atelier de formare dedicat bibliotecarilor din biblioteci publice dâmbovițene.

Denumit „Educație media prin film documentar la bibliotecă”, atelierul s-a desfășurat în data de 18 septembrie 2023 în Sala de conferințe a Bibliotecii Județene „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița. Evenimentul a fost organizat de către Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița și Centrul EUROPE DIRECT Târgoviște, în parteneriat cu Asociația MediaWise Society și Asociația KineDoc. Cursul completează seria deschisă în iulie și august în Vâlcea, respectiv București.

Inițiativa face un pas asumat pentru a crește competențele de analiză critică a imaginii ale publicului larg, cu filmul documentar ca material didactic. Totodată, proiectul reprezintă un efort de lungă durată de a îmbogăți activitatea bibliotecilor rurale, județene, municipale sau de cartier, activându-le ca hub-uri culturale și semnaland utilitatea lor ca noduri accesibile ale cunoașterii.

La instruire au participat bibliotecari din biblioteci publice din județul Dâmbovița care vor avea acces la baze de date cu filme documentare și care vor găzdui vizionări pe parcursul acestui an. Ei au fost formați și îndrumați către dezvoltarea competențelor media de către specialiști din domeniul filmului documentar și critici de film. Cu această ocazie, bibliotecarii pasionați de film și

dornici să promoveze cultura și cunoașterea au învățat cum să folosească documentarul ca instrument de învățare și diseminare.

În același timp, participanții și-au dezvoltat competențele cheie necesare pentru activitățile care implică educație prin film documentar: comunicare, lucru în echipă, public speaking, competențe sociale și civice. Ei și-au îmbunătățit capacitatea de a organiza și facilita activități în domeniul media, astfel încât să lucreze cu oameni din toate categoriile sociale și de vârstă.

Ulterior, bibliotecarii participanți la atelierul de formare, îndrumați de Biblioteca Județeană Dâmbovița și Centrul EUROPE DIRECT Târgoviște, vor susține, la rândul lor, ateliere de educație media în comunitățile lor. Vor organiza în cadrul bibliotecilor pe care le coordonează vizionări de film documentar urmate de scurte discuții și dezbateri pe teme abordate. Documentarele din program, disponibile pentru proiecții până în decembrie, sunt producții românești: Apropierea, Casa cu păpuși, Lemn, Vulturii din Țaga, plus un calup Sahia Vintage, toate fiind puse la dispoziție cu sprijinul partenerului KineDok. Publicul țintă al activităților de educație prin intermediul filmului documentar este reprezentat de copii și tineri, utilizatori ai bibliotecilor publice din județ. Totuși, filmele care vor fi vizionate se adresează tuturor categoriilor de public. Tematica este diversă și reflectă problemele cu care se confruntă societatea.

Vă invităm la biblioteca din localitatea dumneavoastră pentru a urmări filmele ce vor fi difuzate în cadrul programului! Intrarea este liberă!

Vlăduț Andreescu

Biblioteca Județeană „I. H. Rădulescu” Dâmbovița

Doina Banciu. Profesorul care a pus în practică dictonul: „În spatele unui om capabil se află întotdeauna alți oameni capabili”

Doamna profesor universitar doctor Doina Banciu s-a afirmat de-a lungul vieții ca o personalitate emblematică a învățământului universitar și a cercetării, contribuțiile domniei sale într-un domeniu destul de greu accesibil la începuturi fiind recunoscute la nivel național, dar și internațional. De-a lungul parcursului profesional a ocupat funcții importante, lăsând întotdeauna în urmă o realizare, o inovație sau demni urmași care să ducă mai departe eforturile întreprinse până la un anumit punct. În domeniul biblioteconomic a fost un deschizător de drumuri, fiind primul informatician din România care a avut curajul de a se ocupa de un proiect, probabil catalogat de unii ca fiind Science Fiction la vremea respectivă (1980): informatizarea Bibliotecii Naționale a României. Au urmat alți pași importanți făcuți în sistemul de biblioteci din România cu referire la această modernizare a structurilor info-documentare, expertiza domniei sale fiind foarte apreciată și utilă. În această scurtă „mărturie” nu aș dori să fac referire la impresionantul CV al doamnei profesor, pe care de altfel îl puteți analiza în paginile acestei cărți, și mai mult la interacțiunea personală pe care am avut-o și impactul pe care l-a exercitat asupra devenirii mele, în primul rând ca om și abia ulterior ca profesionist.

Personal am cunoscut-o pe doamna Doina Banciu în anii studenției (1993), dânsa predând un curs de Automatizarea bibliotecilor, o materie care ni se părea extrem de grea, poate și pentru faptul că mulți dintre noi abia atunci am avut șansa de a lucra pe un computer. Era un profesor dedicat, conștientă, probabil, că disciplina era complet nouă și că trebuia să o facă plăcută și înțeleasă de niște studenți la Facultatea de Litere (specializarea Bibliologie și Știința Informării), adică mai mult orientată spre latura umanistă a lucrurilor. Important este că a reușit să ne cointerezeze, a știut să ne apropie, având darul de explica pe înțelesul nostru (foarte speriați în a atinge și tastele uneori) acele concepte și mecanisme foarte noi la vremea respectivă. Acel curs predat doamna Banciu, fără ”cârje” ajutătoare, liber, s-a concretizat într-o carte care a stat ani buni la baza pregătirii viitoarelor generații de bibliotecari: ”Sisteme automatizate de informare și documentare”.

Ceea ce aș dori să subliniez este că doamna profesor Doina Banciu are o calitate destul de rar întâlnită în mediul științific, aceea de a permite ca la ”umbra” sa să crească și să se dezvolte profesional tinerii, venind să infirme dictonul că ”la umbra marilor copaci nu crește nimic”, fiind conștientă că progresul se naște dacă știi să oferi mai departe din ceea ce știi și dacă ai capacitatea de a sprijini în a evolua generația următoare. Stau eu însămi mărturie pentru cele afirmate, pentru că mă consider un „rezultat” al muncii și sprijinului necondiționat al foștilor mei profesori, în general, și al doamnei Doina Banciu, în mod special. Știm cu toții că performanța o putem obține și dacă avem alături pe cineva cu experiență care să ne ghideze pașii, succesul nostru în carieră datorându-se nu numai propriilor calități, dar și faptului că am avut norocul să întâlnim, la momentul oportun, MENTORUL potrivit. Doamna profesor a știut când să aprecieze atunci când lucrurile erau făcute bine, dar și să atenționeze când acestea nu ieșeau chiar atât de bine. Și toate acestea pentru că nu toate lucrurile se pot învăța în școală, iar câteodată trebuie să înveți direct de la cineva care deja a parcurs acel drum, o persoană care să te provoace să crești, să îți vadă potențialul și să-ți ofere credit pentru a te dezvolta. Știu, astfel de oameni sunt rari, dar eu personal am avut norocul să întâlnesc acel om în persona doamnei Doina Banciu care mi-a marcat în mod pozitiv traiectul vieții!

Pe lângă cadrul didactic devotat pe care l-am cunoscut, am avut privilegiul să am ”acces” și la latura mai puțin vizibilă a OMULUI căruia îi dedicăm cartea de față. Din această perspectivă am descoperit o persoană empatică, foarte generoasă fără a avea pretenția de a i se întoarce această generozitate decât la nivelul, probabil, a unui simplu ”Mulțumesc!”.

La finalul acestui scurt mesaj doresc să vă transmit în primul rând sănătate pentru că putere de muncă știu că aveți în a vă pune în practică noile proiecte pe care le gândiți!

La mulți ani, doamnă Profesor Doina Banciu!

Prof. univ. dr. Agnes Terezia Erich

În slujba științei și culturii

În rândurile de mai jos încerc un crochiu a unei personalități a vieții științifice, culturale, universitare.

De profesie inginer, (Politehnica din București, promoția 1972), s-a integrat plenar și în sprijinirea actului de cultură a ultimelor decenii, demonstrând o cunoaștere temeinică a fenomenului, implicându-se în promovarea lui.

Am cunoscut-o prin anii '80, când conducea Oficiul de calcul al Bibliotecii Centrale de Stat (azi Biblioteca Națională a României). Oficiu pe care l-a dezvoltat și profesionalizat în condițiile de atunci (tehnologice, materiale, umane). Același lucru va face, după evenimentele din '89, la Biblioteca Centrală Universitară București (care suferise grave prejudicii).

Dezvoltarea structurilor info-documentare, implementarea acestora în bibliotecile publice și ale învățământului superior, formarea specialiștilor la Universitatea din București, dar și la Universitatea de Stat Târgoviște (aproape un deceniu), au fost prioritățile sale. Director științific (2006-2009), director general (2001-2006 și 2009-2016) al Institutului Național de Cercetare-Dezvoltare în Informatică (I.C.I.) București. Numeroase stagii de formare în România, Anglia, Franța, Germania, S.U.A., Canada.

Participă sau organizează proiecte de cercetare la nivel național. Comunicări, studii, articole în țară și străinătate. Autoare, coautoare a unor volume de specialitate.

Lucrează și în activitatea publică centrală (1994-1997). Director în Guvernul României; Consilier onorific al Ministerului Comunicațiilor și Tehnologia Informației.

Activitatea didactică la Universitatea București (lector, conferențiar, profesor, șef de catedră, de departament, conducător de doctorate). Se implică în dezvoltarea universității târgoviștene din punct de vedere organizatoric, editorial (1996-2005). Autoare,

împreună cu Gheorghe Buluță și Victor Petrescu a volumului „Biblioteca și societatea” (București, Editura Ager, 2001), în care este împărtășită experiența colectivului de biblioteconomie-archivistică, de la Facultatea de Științe Umanistice. Acesta va edita anuarul „Studia Bibliologica Valahia. Informare. Documentare. Comunicare” (5 numere) al Catedrei de Birotică-Biblioteconomie, Muzeologie a aceleiași facultăți, sub îngrijirea aceluiași colectiv (între 2000-2004) la ultimul anuar adăugându-se și lector univ.dr. Agnes Erich. Membră în comitete și comisii științifice de specialitate, a unor redacții de reviste, a Programului Național pentru digitizarea resurselor culturale naționale, crearea Bibliotecii Digitale a României, componentă a Bibliotecii Digitale Europene.

Membră aa Academiei Oamenilor de Știință din România (2016).

Pentru prestigioasa sa activitate a fost distinsă cu numeroase premii, diplome, ordine și medalii, dintre care amintim într-o ordine aleatorie: Ordinul Național „Serviciul Credincios” în grad de Cavaler (2003); Premiul Academiei Române „Tudor Tănăsescu”, „Știința și Tehnologia Informației” (2007), Diplomă de Excelență a Bibliotecii Naționale a României (2008), Diplomă de Excelență a Bibliotecii Academiei Române (2008); Marele premiu INID 50 (2000); Doctor Honoris Causa a Universității „Ovidius” Constanța; Universității din Pitești (2010), Universității „Vasile Alecsandri” Bacău.

Creionând bogata sa activitate, putem afirma pe deplin că ne aflăm în fața unei vieți puse în slujba științei, culturii, dezvoltării moderne a învățământului superior românesc. Toate acestea au presupus calități personale deosebite, tenacitate, altruism, spirit de echipă, înalte calități intelectuale.

Conf. univ. dr. Victor Petrescu

Biblioteca Romă pentru copii

Începând cu luna octombrie 2022, Biblioteca Comunală Conțești a dezvoltat un nou serviciu. Prin intermediul proiectului „Rețeaua Biblioteca romă pentru copii” am amenajat un colț tematic dedicat cărților în limba romă. Cu ajutorul acestora am organizat ateliere de lectură pentru mame și copii romi din localitate. Aceste activități au fost foarte bine primite de către comunitatea romă și nu numai. În județul Dâmbovița proiectul se desfășoară în bibliotecile din localitățile Conțești și Perșinari, iar celelalte instituții partenere sunt: Biblioteca Șirna (PH), Biblioteca Măcin (TL) și Biblioteca Bârlad (VS).

În perioada 19-21 aprilie 2023, în România a avut loc un eveniment deosebit dedicat proiectului de promovare a culturii și literaturii române - „Biblioteca Romă pentru copii”. Asociațiile *Harap Alb*, *Comunitățile Viitorului*, *Pioneer Press* împreună cu Ambasada Suediei au primit vizita unei delegații de bibliotecari suedezi însoțiți de managerul Bibliotecii Naționale Romă din Suedia, domnul Bagir Kwiek. Aceștia au fost interesați de serviciile oferite de biblioteci pentru comunitatea romă, precum și de achiziția de carte pe teme române indiferent de limba publicării acestora.

Activitățile au inclus și o vizită de lucru la Biblioteca Comunală Conțești care este una dintre cele cinci biblioteci publice din România

care oferă acest serviciu pe lângă Biblioteca Națională a României. Astfel, în data de 20.04.2023, delegația de bibliotecari suedezi, însoțită de inițiatoarele proiectului, Claudia Șerbănuță și Arina Stoenescu au ajuns în localitatea Conțești, la sediul bibliotecii publice. Oaspeții au fost primiți cu pâine și sare, în semn de dragoste, bunătate și omenie.

Invitați au fost reprezentanți ai unor parteneri ai bibliotecilor implicate în proiect și reprezentanți ai autorităților locale, angajați ai Primăriei și ai Consiliului Local Conțești, ai Bibliotecii Județene „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița, colege bibliotecare din localitățile: Răcari, Titu, Răciu, Ocnița, Perșinari, cadre didactice de la grădinițele și școlile din Conțești și Bălteni, reprezentanta Asociației OvidiuRo, scriitori și voluntari.

Surpriza zilei a fost participarea doamnei Carmen Tănase, invitata de onoare a domnului primar. A fost o imensă bucurie să o avem în biblioteca noastră pe marea doamnă a culturii românești, pe care o așteptăm cu multă bucurie și la alte evenimente viitoare. Deoarece bibliotecarii din Suedia au dorit să afle mai multe lucruri despre acest proiect, în prima parte a evenimentului, după primirea oficială și vizitarea bibliotecii, au asistat la un atelier de lectură dedicat elevilor claselor a II-a și a IV-a din cadrul Școlii Gimnaziale „Dr.

Mioara Mincu” Bălteni. Tema activității a reprezentat-o cartea „Să-ți pui o dorință!”, pusă la dispoziție în format digital de către Asociația „Cu Alte Cuvinte”. Am descoperit împreună povestea artistului rom Connect-R, care și-a urmat visul indiferent de greutatea și prejudecățile celor din jur.

Deoarece romii iubesc culorile, am realizat împreună cu elevii un experiment cu bomboane colorate și ne-am relaxat printr-un dans energic. A urmat o mică activitate în care cei mici au cunoscut-o pe doamna Lenuța Neacșu, scriitoare, bibliotecar și cadru militar de origine romă. Ne-a captivat prin modul în care le-a povestit copiilor despre încercările prin care a trecut din cauza prejudecăților oamenilor. Cu multă ambiție, a dorit să demonstreze că se poate dacă îți dorești cu adevărat, fiind un model demn de urmat pentru copii și adulți.

În cea de-a doua parte a evenimentului, au fost prezentate Serviciile Bibliotecii Comunale Conțești în care au fost menționate proiectele și parteneriatele pe care biblioteca le desfășoară pentru fiecare categorie de utilizatori, rolul pe care îl au consiliile locale și bibliotecile județene în susținerea bibliotecilor publice mici,

importanța parteneriatelor cu diferite instituții, implicarea voluntarilor și susținerea oferită din partea părinților și a întregii comunități.

Se întâmplă lucruri frumoase printr-o bună colaborare a instituțiilor unei comunități, prin sprijinul nemijlocit al Primăriei și Consiliului Local Conțești, al Bibliotecii Județene Dâmbovița, al școlilor și grădinițelor, al parohiilor din localitate, al societăților comerciale, al părinților și al voluntarilor.

Evenimentul a fost un real succes și le mulțumesc din suflet tuturor celor care ne-au ajutat cu pregătirea lui. Am simțit energia bună transmisă de fiecare invitat! Mulțumiri speciale: Bibliotecii Naționale Roma din Suedia; Asociațiile Harap Alb, Comunitățile Viitorului și Pioneer Press; Ambasada Suediei; scriitoarei Lenuța Neacșu; actriței Carmen

Tănase; domnului primar Alexandru Marian și reprezentanților Primăriei și ai Consiliului Local Conțești; conducerii Bibliotecii Județene „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița; Asociației OvidiuRo, conducerii școlii, cadrelor didactice ale grădinițelor și școlilor din Conțești și Bălteni; bibliotecilor din localitățile: Răcari, Titu, Raci, Ocnîța și Perșinari, elevilor participanți și nu în ultimul rând minunaților mei voluntari.

„ÎMPREUNĂ CREȘTEM COMUNITĂȚI PUTERNICE!” (Educab Romania)

Ana Georgiana Antohi
Biblioteca Comunală Conțești

Biblioteca Comunală Lucieni – 65 ani de la înființare –

„Cartea rămâne cea mai fină daltă ce îți sculpează mintea”

Prima bibliotecă în Lucieni a fost cea a școlii înființată în 1906, cu 110 volume, completată ulterior cu alte cărți din donații, în prezent având un fond de 4.600 unități de bibliotecă.

Ca instituție, biblioteca (sătească) comunală s-a înființat în 1968 cu un număr de 3.864 volume. Din aceste cărți s-au repartizat la bibliotecile (filiale) Raci – 1.446 unități de bibliotecă și Șuta-Seacă – 222 unități de bibliotecă în anul 2005, când localitatea Lucieni s-a scindat în Lucieni și Raci. Astfel, ia ființă și o bibliotecă nouă în comuna Raci.

Până în anul 1971 sediul bibliotecii a fost într-o casă particulară la lăncu Ion, prima bibliotecară fiind Sandu Niculina. Urmează ca bibliotecară Neagu Marioara care mută fondul de carte într-o anexă a Căminului Cultural. Din 1987, după incendiul care a cuprins acest Cămin Cultural, sediul bibliotecii se mută la școala din localitate, bibliotecară fiind pe rând: Panteliu Florica (secretar școlar), Florescu Elena (învățătoare) și Constantin Jenica. Ultima bibliotecară, mută sediul bibliotecii în 1993 în „blocul specialiștilor” de lângă Primărie.

În anul 2000, biblioteca se mută în sediul nou la Căminul Cultural unde este și în prezent. Ne

mândrim cu cititorii noștri fideli. Din rândul vârstnicilor, cititorul cu cea mai prodigioasă activitate din comună a fost Radu Ion, având la activ peste 1.000 de volume citite. Ca activități de marcă ale bibliotecii, s-au derulat 5 ediții ale Zilelor Bibliotecii.

Din 1990 de când bibliotecară este Constantin Jenica, aceasta a contribuit în mod evident la funcționarea zilnică a instituției și la dezvoltarea ei prin proiecte și parteneriate încheiate cu Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița, Centrul EUROPE DIRECT Târgoviște și Școala Gimnazială Lucieni.

Astfel, biblioteca a fost dotată, pe lângă fondul de carte atractiv, cu calculatoare, videoproiectoare, imprimante, sisteme audio, mobilier și alte echipamente necesare desfășurării unei bune activități în contextul actual. Este deschisă publicului larg, care poate găsi un fond de carte de 8.233 unități de bibliotecă, dar și servicii și programe socio-culturale diverse.

Cultura fără carte nu există!

Constantin Jenica

Biblioteca Comunală Lucieni

Biblioteca Comunală Moțâieni la ceas aniversar – 85 de ani de la înființare

Comuna Moțâieni, este situată în nordul județului Dâmbovița, la o distanță de 24 km de Municipiul Târgoviște și la o distanță de 3 km de orașul Pucioasa, ocupând o suprafață de 11,5 km pătrați. Teritoriul comunei are un relief deluros, aparținând zonei subcarpatice, fiind străbătut de apele râului Ialomița și pârâului Vulcănița. În componența comunei intră satele Moțâieni și Cucuteni. Biblioteca Comunală Moțâieni, funcționează în incinta Căminului Cultural Moțâieni. Activitatea bibliotecii se desfășoară sub autoritatea administrativă a Consiliului Local și a Primăriei, în coordonarea metodologică și profesională a Bibliotecii Județene „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița.

La ceas aniversar, 85 de ani de la înființare, am să vă prezint în semn de respect și prețuire, una dintre activitățile organizate de această instituție și anume „Ziua Educației”, sărbătorită pe teritoriul țării noastre în data de 05 octombrie. Fiind zi nelucrătoare pentru cadrele didactice și pentru elevi, împreună cu doamnele profesoare ale Școlii Primare Moțâieni, am fost în vizită la doamna Daniela Georgeta Popescu, cu domiciliul în comuna noastră, cadru didactic al Grădiniței, „Dumbrava Minunată” Fieni - profesor cu o carieră de peste 40 de ani, care de-a lungul timpului a ocupat mai multe funcții, cu har didactic și profesionalism desăvârșit.

Desigur, fiecare dintre noi își amintește cu drag de prima învățătoare, cea care a pus bazele cunoștințelor noastre. Bucuria revederii a fost foarte mare și pe măsura zilei minunate de toamnă, iar dna Daniela ne-a invitat în casă,

citind o parte din cărțile scrise de domnia sa.

Pentru mine, a fost un moment deosebit, având în vedere că locuiesc aproape de domnia sa și am avut plăcerea să-i cunosc părinții. Mama doamnei Daniela Georgeta Popescu, a fost doamna învățător- Țigănilă Manina, un OM deosebit cu har didactic înnăscut, serioasă, calmă, elegantă în ținută și limbaj, care de-a lungul timpului, a învățat numeroase generații de copii.

Într-o atmosferă plăcută ne-a vorbit despre cărțile scrise, acestea fiind dedicate copiilor, dar cel mai mult, m-a impresionat cărticica cu titlul „În Țara Ursuleților”. Pe pagina de titlu, această publicație are un mesaj special din partea autoarei, dedicat mamei sale, care ne-a impresionat foarte mult.

Biblioteca Comunală Moțâieni, pe lângă funcția sa de tezaurizator și diseminator de informație, răspunde nevoilor culturale ale comunității prin programe și proiecte specifice care valorifică și promovează patrimonial spiritual, istoric, cultural și turistic al localității.

La 85 de ani de la înființare, vă adresăm tuturor invitația de a ne trece pragul, Biblioteca Comunală Moțâieni, considerată „Casă a Cărții” pentru toți locuitorii comunității noastre.

**„FĂRĂ STEAG DE CULTURĂ
UN POPOR ESTE O GLOATĂ,
NU O OASTE!”**

Cărțile doamnei Daniela Georgeta Popescu așteaptă să fie citite de voi, dragi copii!

Roxana Ilie

Biblioteca Comunală Moțâieni

PATRIMONIU

Liturgherul de la 1508
515 ani de la apariție

În perioada dezvoltării societății feudale pe pământ românesc con-solidarea autorității domnești duce la măsuri politico-administrative pre-cum și la o importantă activitate pe tărâm cultural. Asistăm la un proces de unificare a culturii feudale la curțile voievozilor, care-și exercită din ce în ce mai mult dominația asupra întregului teritoriu pe care-l stăpânesc. Acestea devin principalele centre de cultură odată cu desăvârșirea procesului de centralizare fiscală, administrativă și militară. Pe lângă ele, precum și pe lângă curțile boierești și bisericești, se depunea o rodnică activitate, cultura prezentându-se fie ca literatură bisericească (exclusiv pentru necesitățile Bisericii), fie ca literatură istorică.

La sfârșitul secolului al XV-lea și începutul secolului al XVI-lea cultura feudală cunoaște o perioadă înfloritoare. Este perioada ctitoriilor de biserici, a capodoperelor arhitecturale din Țara Românească și Moldova (mănăstirile din nordul Moldovei, Mănăstirea Argeșului, Mănăstirea Dealu), a manuscriselor de o deosebită valoare artistică, de la curtea lui Ștefan cel Mare, a culmii literaturii medievale („*Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie*”), a folosirii din ce în ce

mai consecventă a limbii române în scris.

În acest context de puternic avânt cultural trebuie încadrat și fenomenul apariției, la începutul secolului al XVI-lea în Țara Românească, a tiparului ca rod al unui nivel superior de viață economică, social-politică și culturală.

Despre acest moment de o deosebită importanță în viața culturală a poporului român au scris mult o serie de cercetători atât din țară, cât și de peste hotare¹. El a stârnit de asemenea,

numeroase controverse, concluziile fiind diferite (la multe dintre ele se vor face referiri în cele ce urmează). Cercetând procesul apariției tiparului în Țara Românească ca rezultat al dezvoltării societății feudale la începutul sec. al XVI-lea, precum și în urma unei călătorii de studii întreprinsă în vara anului 1971 în Iugoslavia, la Cetinje (azi Muntenegru), vom încerca să facem câteva considerațiuni cu privire la apariția tipăriturilor macariene pe pământ românesc. Ele trebuie interpretate ca o consecință a dezvoltării interne a societății românești, într-o strânsă interdependență cu cea a popoarelor balcanice vecine și a întregului context european.

Epoca înfloririi culturii europene, a marilor creații ale Renașterii cunoaște în cea de a doua jumătate a secolului al XV-lea o invenție epocală: apariția tiparului cu litere mobile. Acest mod de tipar se răspândește apoi cu repeziciune în toate țările lumii contribuind din plin la dezvoltarea culturală și spirituală a popoarelor. La sfârșitul secolului al XV-lea (1483) la Veneția apare și prima carte imprimată în glagolitic. O vie activitate tipografică se desfășoară apoi la Cracovia,

unde începând cu 1491 Schweipolt Fiol tipărește primele cărți în slavonă cu caractere chirilice².

Tipărirea cărților slavone cu caractere chirilice fiind în scurt timp interzisă de către Biserica Catolică în Polonia, va fi reluată de slavii din Sud-Estul Europei ca o necesitate imperioasă pentru Biserica Ortodoxă de aici. Astfel, în Muntenegru (la Cetinje) va funcționa între 1493-1496 o nouă tipografie cu caractere chirilice datorită străduințelor voievodului Gheorghe Cernoievici și a ieromonahului Macarie³. Ea își încetează

activitatea în 1496 din cauza invaziei turcilor în Peninsula Balcanică, Muntenegru pierzându-și independența. Cele 6 cărți în slavonește: un *Octoih* în două părți, (1493-1494), o *Psaltire* (1495), *Molitvelnicul* (1494), din care s-au păstrat exemplare și *Evangheliar* sunt realizate în condiții vitrege, sub amenințarea invaziei otomane. Calitatea materialului tipografic nu se ridică la nivelul tipăriturilor venețiene.

În opinia lui Nicolae Iorga, „Tipărirea cărților slavone nu-și putea găsi un adăpost în Balcani, în acel sfârșit al veacului al XV-lea, când ultimele rămășițe de stăpânire creștină se înecau în noroiul turcesc. Meșterii trebuiau să-și caute un sprijin, un ocrotitor, dincoace de Dunăre, unde se păstrau vechile forme de stat”⁴.

De asemenea, Nicolae Cartoian explică fenomenul astfel: Tipărirea cărților necesare cultului divin corespundea atunci în țările slave din Balcani unei necesități adânci, simțite⁵.

Istoria tiparului chirilic consemnează Țara Românească (1508) ca cel de al patrulea centru din Europa, fiind urmat apoi de Praga (1517), Veneția (1519 – fondator fiind Bojidar Vukovici), Wilno (1525 – fondator fiind Francisk Skorina) etc.

Apariția primelor tipărituri pe teritoriul românesc⁶ a format obiectul unor studii ale cercetătorilor români și străini, problemele legate de acest fenomen fiind numeroase și nu pe deplin clarificate. Una dintre cele mai discutate se referă la locul unde s-au tipărit aceste cărți ce poartă stema Țării Românești.

Unii cercetători au susținut ideea tipăririi primelor cărți românești de limbă slavonă, în afara granițelor, la Veneția⁷ sau a provenienței din acest centru a materialului tipografic. S-au mai încercat și alte localizări. O sinteză a fost făcută în lucrarea *Târgoviște, vechi centru tipografic românesc*⁸ unde autorii au realizat un tabel cu ipotezele emise în timp în ceea ce privește locul apariției: Târgoviște, Dealu, Govora, Snagov, Curtea de Argeș, Bistrița, Veneția. Dintre cei care au susținut apariția la Târgoviște sau Dealu a tipăriturilor amintim pe: Ion Bianu, Nerva Hodoș, Constantin Moisil, Dan Simonescu, P. P. Panaitescu, Alexandru Odobescu, Constantin C. Giurăscu, Mircea Tomescu, Ștefan Ștefănescu, Alexandru Piru, Victor Petrescu, Gheorghe Buluță, Mircea Păcurariu, Florin Rotaru, Agnes Erich. Concluziile la care s-a ajuns, în studiile, articolele sau lucrările elaborate de cei enumerați mai sus au fost că, deși la Mănăstirea Bistrița s-au găsit majoritatea exemplarelor *Liturghierului*

(Mănăstirea fiind, în acea vreme, un import lăcaș de cultură) totuși locul unde au apărut tipăriturile macariene nu putea fi decât reședința domnească (Târgoviște) sau împrejurimile ei.

Marea majoritate însă, sunt adepții ideii că tiparul nu este o simplă transplantare a celui chirilic de la Cracovia, Cetinje sau Veneția ci este rezultatul dezvoltării societății românești⁹.

În emiterea acestor ipoteze s-a ținut cont, în primul rând, de considerațiunile privind tehnica tipografică și mai puțin de cele de ordin social-economic și cultural care sunt primordiale, după opinia noastră. Astfel, ideea provenienței materialului tipografic precum și cea a tipăririi cărților la Cracovia, nu se fundamentează științific.

După cum am arătat, la Cracovia s-au tipărit primele cărți slavone cu literă chirilică. Dacă primele tipărituri apărute pe teritoriul românesc ar fi în legătură cu acest important centru cultural, ele ar fi apărut desigur în Moldova și nu în Țara Românească, deoarece aceasta, încă din timpul lui Ștefan cel Mare, întreținea strânse legături economice și culturale cu Polonia. De asemenea, aici exista o veche tradiție, copiștii manuscriselor ajungând la o mare artă miniaturistică¹⁰.

Analizând comparativ materialul tipografic precum și tehnica imprimării (tiparul, hârtia, ornamentația, legătoria), Ludovic Demény¹¹ a ajuns la concluzia că între tipografia chirilică a lui Schweipolt Fiol de la Cracovia și cea a lui Macarie din Țara Românească nu există nici o legătură din punct de vedere tehnic. Dacă Macarie ar fi tipărit la Cracovia unde, după opinia cercetătorului bulgar Peter Atanasov¹², ar fi desfășurat o activitate bogată, ea nu rămânea neconsemnată în documentele de arhivă existente aici. De asemenea, tipăriturile cracoviene sunt redactate pe baza textelor slave orientale, cele macariene folosind bulgara de origine sud-slavă.

Apariția tiparului în Țara Românească trebuie încadrată în istoria generală a dezvoltării sociale și culturale. La sfârșitul secolului al XV-lea și începutul secolului al XVI-lea asistăm la consolidarea puterii feudale. În cadrul acestui program de centralizare a puterii domnul a căutat să atragă de partea sa Biserica Ortodoxă scoțând-o de sub influența boierilor, transformând-o apoi într-un instrument material și spiritual necesar puterii domnești. În Moldova Ștefan cel Mare începe acest proces mai devreme ridicând numeroase biserici, încurajând activitatea de

copiere a cărților de cult, manuscrisele lucrate aici, fiind de o deosebită valoare artistică. Același lucru va face puțin mai târziu către sfârșitul secolului al XV-lea și începutul secolului al XVI-lea și Radu cel Mare în Țara Românească, care înalță Mănăstirea Dealu, din preajma Târgoviștei, organizează viața bisericească cu ajutorul fostului patriarh al Constantinopolului, Nifon, devenit Mitropolit al Țării Românești. Acesta înființează noi episcopii (Râmnic și Buzău).

S-a ivit necesitatea, din ce în ce mai imperioasă, ca Biserica Ortodoxă Română să beneficieze de cărți necesare cultului. Manuscrisele lucrate de călugări în mănăstiri, nu mai puteau satisface noile cerințe fiind totodată și foarte scumpe.

Înflorirea culturală era o consecință firească a progresului realizat de întreaga societate feudală. Pe plan extern, Țara Românească își dezvoltă relații de prietenie cu popoarele sud-dunărene (Serbia, Muntenegru), întreține un comerț înfloritor cu diverse orașe transilvănene (Sibiu, Brașov) și chiar cu centre mai îndepărtate (Veneția, Lipsca). Aproape asemănător din punct de vedere social-economic și cultural cu Țările Române se dezvoltau la sfârșitul secolului al XV-lea și statele slave vecine: Muntenegru, Serbia, Ucraina, cu care Țara Românească și Moldova aveau strânse legături, mai ales economice și culturale.

Apariția tiparului românesc trebuie pusă în legătură cu relațiile existente între Țara Românească și voievodatul Muntenegrului. La sfârșitul secolului al XV-lea, acesta cunoștea de asemenea o perioadă înfloritoare sub domnia lui Gheorghe Cernoievici (care se intitula domn de Zeta). Acesta promova o politică de independență, mai ales după 1490 sprijinindu-se pe ajutorul Veneției cu care comunica prin portul Cattaro, având și legături de rudenie (era căsătorit cu o nobilă venețiană, Elisabeta, fiica lui Antonio Erizzo).¹³ Aceste legături au fost, credem, determinante în inițiativa sa de a instala o tipografie în Muntenegru în preajma reședinței domnești (Cetinje), la Ovod¹⁴ (mănăstire ctitorită de tatăl său, la 12 km depărtare). Ea a fost în scurt timp mutată la mănăstirea din Cetinje. Venețienii dețineau pe atunci supremația nefiind dispuși să înstrăineze meșteșugul tiparului care era o cale aducătoare de noi venituri. După introducerea lui în 1470 de către Nicolae Jensen Veneția devine în scurt timp cel mai mare centru tipografic european. Se înscria în marele circuit economic făcut de statul venețian cu celelalte state vecine, producția de carte depășind,

evident, necesitățile și posibilitățile de plasament locale. Așa se explică credem înființarea unor secții în celebrele tipografii ale lui Andreas Torresano și Aldo Manuzio, ca cea slavă, glagolitică, ebraică etc; aceasta este probabil rațiunea care va conduce la înființarea unor tipografii, cu material venețian și cu meșterii formați aici, în diverse centre din Europa, cu care Republica întreținea legături comerciale¹⁵. După cum am arătat, Cetinje era unul din aceste centre. Odată cu pătrunderea turcilor în Muntenegru (1596) și cu supunerea lui, familia Cernoievici este nevoită să se exileze împreună cu o serie întreagă de cărțurari aflați la curte. O parte găsesc adăpost la Veneția, după care se îndreaptă spre curtea voievodală din Târgoviște¹⁶. Printre ei se afla probabil și ieromonarhul Macarie, adus aici de ieromonarhul Maxim, viitor mitropolit al Țării Românești. Găsind condiții favorabile, domnul și Biserica fiind direct interesați în apariția cărților religioase de cult, organizează la ctitoria lui Radu cel Mare de la Mănăstirea Dealu o tipografie de sub teascurile căreia ies, între 1508-1512, primele cărți slavone tipărite pe teritoriul românesc: *Liturghier* (1508), *Octoih* (1510), *Tetraevanghel* (1512).

Părerile diferă, fiind împărțite între Târgoviște ca reședință domnească și mănăstirile Dealu și Bistrița¹⁷. Aici era centrul vieții social-economice, politice a celei religioase, ori un astfel de meșteșug de o deosebită valoare și importanță pentru acel timp, fiind și un privilegiu domnesc nu și-ar fi găsit alt loc decât în capitala țării. De asemenea, ipoteza instalării tipografiei la mănăstirea Dealu este cea mai aproape de adevăr, domnul Radu cel Mare vrând să dea și prin aceasta o nouă strălucire ctitoriei sale¹⁸.

Totodată, la Târgoviște, pe vremea lui Radu cel Mare se crease un mediu de cultură înaltă care se oglindește și în convorbirea călătorului italian Francesco delle Vale cu călugării de la Mănăstirea Dealu, aceștia amintindu-i italianului despre originea noastră romană¹⁹. Acest mediu îl întrețineau și călugării franciscani de la Mănăstirea Sancta Maria Gratiarum din oraș. Climatului necesar dezvoltării unei alese culturi l-a asigurat Radu cel Mare prin bunăstarea vieții materiale de la curtea sa. Bunele relații de prietenie cu Vladislav al II-lea, regele Ungariei, au ajutat la desfășurarea unui comerț bogat cu Brașovul și Sibiu.²⁰ Astfel, domnitorul a asigurat liniștea țării dinspre hotarul de Apus canalizându-și întreaga energie spre organizarea țării din punct de vedere social, dar și cultural, religios. N.

Iorga afirma că Leunclavius îl caracteriza ca un domnitor bun, drept, înțelept și destul de potrivit pentru cârmuire, prin superioritatea lui de suflet¹¹.

O problemă deosebită importantă, la care s-a încercat să se răspundă este cea a **originii materialului tipografic**. Dintre părerile expuse merită a fi luate în considerație cele care afirmă că materialul tipografic ar fi turnat la Veneția sau lucrat manual în țară. Analizând comparativ tipăriurile românești și cele venețiene Virgil Molin și Dan Simonescu au ajuns la concluzia că începuturile tiparului românesc sunt strâns legate de tiparul venețian, având la bază o muncă și o tehnică originară venețiană²². În finalul studiului Dan Simonescu se întreba, pe bună dreptate, de ce cărțile, în ipoteza tipării lor la Veneția, nu au lăsat nici o mențiune în bogata arhivă venețiană dintre 1508-1512²³. Este probabil faptul că Macarie, care după cum am văzut avusese strânse contacte cu tipografiile venețiene, să se fi folosit de experiența căpătată aici. Dar neexistând nici un fel de informații care să ateste faptul că la sfârșitul secolului al XV-lea și începutul secolului al XVI-lea s-ar fi tipărit acolo cărți cu caractere chirilice²⁴ credem că litera, ca și ornamentațiile, sunt săpate în țară având caracteristici poligrafice proprii, specifice, curat românești, care-și aveau corespondent în manuscrisele moldovene de la începutul secolului al XV-lea²⁵.

Nu vom descrie toate tipăriurile macariene. Ne vom referi în câteva rânduri la *Evangeliarul slavonesc (Tetraevangelul)*, apărut la Târgoviște (Mănăstirea Dealu, 1512). În **Bibliografia românească veche**²⁶ este descris astfel: *Volum în 4° de 290 foi, împărțite în 37 caiete, fără paginaje, cu semnătură chirilică, 2-37 pe prima și pe ultima pagină a fiecărui caiet, afară de primul care nu are semnătură. Caietele sunt compuse din câte opt foi, afară de primul, din patru foi și una adăugată la început; al 30-lea caiet e compus din 9 foi și al 37-lea, din 4 foi, dintre care ultima e albă. Tipărit cu negru și roșu, cu câte 20 de rânduri pe pagină, pe hârtie groasă, cu diferite mărci de fabrică; inițialele ornate, în general aceleași ca ale Liturghierului din 1508, cu excepția câtorva, de un model nou.*

Epilogul consemnează:... cu porunca Domnului, Io Basarab, marele Voievod...eu întru Christos rob, călugărul Macarie am ostenit pentru aceasta și am săvârșit această carte în anul 7020, crugul soarelui 20, al lunii nouă, indictionul 14, luna lui iunie 25 zile²⁷. De asemenea, tipograful afirma: *Rog, deci, pe cei tineri și pe cei*

maturi și pe ei bătrâni, care citiți sau scrieți, pentru dragostea lui Hristos, să îndreptați, iar pe noi, care cu osârdie am trudit la această lucrare, să ne binecuvântați, pentru ca, împreună slăvim pe Tatăl, de la care sunt toate, pe Fiul, prin care sunt toate, pe Sfântul Duh, întru care sunt toate, aici să dobândim pace și miluire, iar, acolo, cu această lumină și bucurie să strălucim. Amin. Însemnătatea *Tetratevangeliei* lui Neagoe (1512) stă în faptul că este prima tipărită pentru toți ortodocșii care foloseau limba slavă ca limbă oficială a cultului religios, indiferent de țara unde locuiau. Ca măiestrie grafică este așa de artistic concepută încât ornamentele ei (până și stema Țării Românești), o parte din inițialele mărite și împodobite au fost desenate, aproape întocmai și folosite la imprimarea *Tetratevangeliei* de la Belgrad din 1552.²⁸

Este cert faptul că primele tipăriuri au fost rezultatul politicii de întărire și atragere a Bisericii Ortodoxe pentru sprijinirea acțiunii de centralizare a statului feudal. Se adresau tuturor românilor, mai mult chiar, întregului sud-est european ortodox (sârbi, bulgari, ruși) devenind astfel cărți fundamentale ale Bisericii (*Liturghierul, Evangelia*, de exemplu)²⁹.

Au avut o largă circulație, creând o tradiție tipografică ce va fi continuată atât în Țara Românească cât și la Brașov sau în centre europene (Belgrad). Mario Ruffini afirma că: *Liturghierul de la 1508 are un loc distinct nu numai în istoria tipografiei Europei sud-orientale, ci și ocupă un loc important în istoria culturală și religioasă a timpului.*³⁰

Ele fac parte din tezaurul de spiritualitate și cultură românească aparținând totodată culturii feudale din Sud-Estul Europei.

NOTE

1. Dintre ei amintim: Nicolae Iorga, Alexandru I. Odobescu, Nicolae Cartoian, Sextil Pușcariu, Ion Bianu, Alexe Procopovici, P. P. Panaitescu, Mircea Tomescu, Dan Simonescu, Virgil Molin, Barbu Teodorescu, Ludovic Demény, Damaschin Mioc, Livia Bacăru; dintre cercetătorii străini: Karataev, Iosip Badalič, Dajan Medacovič, V. Jagič, A.I. Sobolevski, Peter Atanasov.

2. Istoria tiparului consemnează 5 cărți tipărite la Cracovia (*Octoihul, Ceaslovul* – datate 1491, *Triodul Cventi* și *Triodul Penticostar*; a cincea, *Psaltirea*, nu este descoperită, cunoscându-se despre ea doar mențiunea dintr-o publicație a anului 1721).

3. S-au tipărit 6 cărți slavone: *Octoihul* (în două părți 1493-1494, ce constituie un volum) din care se cunosc azi 2 exemplare complete aparținând Muzeului de Istorie și Mănăstirii din Cetinje; *Psaltirea* (1495), *Molitvenicul* (1494) – din care se cunosc și sunt păstrate exemplare (Zagreb, Belgrad); *Ceaslovul și Evangheliarul*, din care nu se cunoaște nici un exemplar.

4. **N. Iorga**, *Istoria literaturii românești*, ed. a II-a, București, Ed. Pavel Suru, 1925, p. 138.

5. **N. Cartoian**, *Istoria literaturii române vechi*, vol. I, București, Ed. Minerva, 1980, p. 53.

6. Macarie va tipări în Țara Românească, la Târgoviște: *Liturghierul* (1508), *Octoihul* (1510), *Tetraevangheliarul* (1512).

7. Primul care a susținut această idee, în 1861 fiind Alexandru I. Odobescu, urmat de G. Ionescu, iar recent de Virgil Molin (vezi *Venise, berceau de l'imprimerie glagolitique et cyrilique. Estrato da Studi veneziani – XII*, 1966, Leo Olschki – Editore, Firenze, 98 p. și Virgil Molin, Dan Simonescu *Tipăriturile ieromonarhului Macarie pentru Țara Românească în Biserica Ortodoxă*, LXXVI, 1958, p. 1008-1034).

8. Cf. **Dan Simonescu**; **Gh. Buluță**; **Victor Petrescu**, *Târgoviște, vechi centru tipografic românesc*, Târgoviște, Ed. Bibliotheca, 2008, p.26.

9. Pentru Țara Românească ca loc al tipăriturilor pledează: B. P. Hasdeu, Nerva Hodoș, Nicolae Iorga, P. P. Panaitescu, Dan Simonescu, Mircea Tomescu, Ludovic Demény și alții, după cum am arătat mai sus.

10. Dintre cei ce continuă scrierea de mână se remarcă: Grigore Țamblac, Gavriil Uric.

11. **L. Demény**, *L'imprimerie cyrilique de Macarios de Valachie* – „Revue Roumaine d'Histoire”, t. III (1969), nr. 3, p. 549-574.

12. **Peter Atanasov**, *Les premiers livres slavo-bulgares imprimés*, Sofia, 1959, p. 255 și *L'imprimerie en Roumanie et les Bulgares de Brașov au XVI-e siècle – La collaboration culturelle bulgare-roumaine au XIV-e siècle* în: „Etudes Balkaniques”, 1967, nr. 6, p. 124.

13. **Nicolae Cartoian**, *Istoria literaturii române vechi*, vol. I, București: Editura Editura Fundației Regale pentru Literatură și Artă, 1940, p. 53-55.

14. În privința locului tipografiei muntenegrene, părerile sunt împărțite, majoritatea fiind însă de acord că ea a funcționat mai întâi al Ovod, apoi la mănăstirea din Cetinje (P. Safarik, V. Jagič, L. Stojanović, Iosip Badalič, D. Medaković etc).

15. Pot fi citate: Cetinje (Muntenegru), Senj (Croatia) la sfârșitul sec. al XV-lea, pentru ca apoi, la începutul sec. al XVI-lea, numărul lor să sporească: Gorazde (1519-1523), Rujan (Uzice) (1536-1537), Gracanica (1538-1539) etc. (după Iosip Badalič – *Yugoslavica usque ad annum MDC* – 1960, Baden-Baden, Germany).

16. Controverse s-au purtat și în jurul identificării persoanei lui Macarie, a vieții acestui tipograf. Deși nu face obiectul studiului nostru, suntem de părerea celor care susțin (N. Iorga, P. P. Panaitescu, Mircea Tomescu, Damaschin Mioc etc.) identitatea dintre Macarie, tipograful de la Cetinje și cel din Țara Românească.

17. Mănăstirea Bistrița din nordul Olteniei, ctitorie a Craioveștilor, bătută cu tunurile de Mihnea, cum spun cronicile, la 1509.

18. Dintre cercetători, Alexandru Obobescu optează pentru Mănăstirea Dealu sau Veneția, Emile Picot – Târgoviște, Nicolae Iorga – Târgoviște, Dealu sau Bistrița – G. Pascu – Târgoviște etc.

19. **N. Iorga**, *Istoria românilor prin călătorii*, vol. I, București 1928, p. 12.

20. Cf. **Al. Lapedatu**, *Politica lui Radu cel Mare*. În: vol. *Lui Ioan Bianu, amintire*, București, 1916. pp.202-223.

21. **N. Iorga**, *O veste însemnată din trecutul nostru*. În: „Floarea darurilor”, I (1907), vol. II, p.435.

22. **V. Molin**; **D. Simonescu**, *Tipăriturile ieromonarhului Macarie pentru Țara Românească*. În: *Biserica Ortodoxă Română*, LXXVI (1958), nr. 10-11, p. 1005-1034.

23. *Ibidem*.

24. Primele cărți venețiene cu caractere chirilice provin din tipografia lui Bojidar Vukovic, 1519.

25. **P.P. Panaitescu**, *Liturghierul lui Macarie* – 1508, București, 1961 și Ludovic Demény, *L'imprimerie cyrilique de Macarie de Valachie*. „Revue roumaine d'histoire” VII (1969), nr. 3, p. 572.

26. **Ion Bianu**; **Nerva Hodoș**, *Bibliografia românească veche*, I (3), București, 1903, p.9.

27. *Ibidem*, p.14.

28. *Idem*.

29. **P. P. Panaitescu**, *op. cit.*, p.13.

30. Cf. **Dan Simonescu**; **Gheorghe Buluță**; **Victor Petrescu**, *Târgoviștea, vechi centru tipografic românesc*, Târgoviște, Ed. Bibliotheca, 2008, p. 34.

Conf. univ. dr. Victor Petrescu

Casa Învățătorilor din județul Dâmbovița

Clădirea a fost construită în anul 1936 după planurile arhitectului Eraclie Lăzărescu, fiind situată pe Bulevardul Carol I, în orașul Târgoviște, județul Dâmbovița, dar nefiind înscrisă în Lista Monumentelor Istorice.

După crearea României Mari, în prima decadă a perioadei interbelice, învățătorii dâmbovițeni au luat decizia de a întemeia o „Casă a membrilor corpului didactic”, după modelul celor văzute în Ardeal. În acest sens, prin intermediul revizorului școlar Nicolae Bărbulescu, reprezentanții învățătorilor au fost

convocați la Prefectura Județului Dâmbovița în ziua de 17 august 1922, unde, după prezentarea proiectului, au primit și sprijinul Prefecturii care se angaja să doneze suma de 30.000 lei în scopul construirii unui lăcaș de cultură destinat învățătorilor. Tot cu această ocazie, s-a luat decizia constituirii unui comitet care avea ca sarcină redactarea unui statut bine definit al viitorului așezământ, precum și organizarea unui Congres al Învățătorilor din județul Dâmbovița pentru ziua de 1 octombrie 1922. La 5 octombrie 1922, a fost redactat un act constitutiv, care avea următorul conținut: „Subsemnații, învățători din județul Dâmbovița, înființăm în orașul Târgoviște o instituție numită Casa învățătorilor din județul Dâmbovița, având ca scop propășirea și cultura membrilor casei și a fiilor lor și pentru aducerea la îndeplinire am subscris fiecare, ca prim fond, salariul lunar, achitându-l în 12 rate, egal. Această sumă se va mări prin cotizație anuală, fixată de adunarea generală. Am delegat pe domnii membri din consiliu cu îndeplinirea formelor legale de funcționare. Făcut azi 5 octombrie 1922, în orașul Târgoviște”. În aceeași zi, au fost aleși președintele consiliului, vicepreședintele, casierul și secretarul. Statutele Casei Învățătorilor din județul Dâmbovița au fost apoi votate de Senat, la 1 iunie 1923, cu unanimitate de 57 voturi, iar de Cameră, la 8 iunie 1923, cu unanimitate de 106 voturi, ele fiind promulgate la 19 iunie 1923, prin Înalt Decret Regal nr. 3195, publicat în Monitorul Oficial din 16 octombrie 1923.

Actul de fundație al Casei Învățătorului

Conform articolului III din statutul Casei Învățătorilor, denumit generic „Localul”, era prevăzut ca pentru atingerea obiectivelor Casei Învățătorilor, aceasta trebuia în mod expres să dețină un local propriu, în care să funcționeze și o bibliotecă, o sală de lectură, o cameră pentru băi, cancelaria pentru administrație, camere pentru găzduirea copiilor membrilor, cu mențiunea că aceștia trebuiau să urmeze cursurile la școlile existente în Târgoviște, precum și a membrilor corpului didactic primar și a familiilor acestora care își desfășoară activitatea în orașul de la Chindie. Demn de precizat, este faptul că în ziua constituirii asociației învățătorilor din județul Dâmbovița, președinții aleși au reușit să colecteze suma de 22.400 lei, la care s-au adăugat cei 30.000 de lei donați de către Prefectura județului Dâmbovița, însă, cu toate acestea, suma era insuficientă pentru ridicarea localului destinat Casei Învățătorilor.

Un lucru deosebit de important era găsirea unui teren pe care să se construiască această Casă a Învățătorilor. În acest sens, este imperios necesar să prezentăm și să descriem situațiunea terenului ales pentru ridicarea unui imobil care să deservească activitatea Casei Învățătorilor. Astfel, o primă etapă o constituie solicitarea soților Gabriela și locotenent colonel Constantin Sănătescu către Tribunalul județului Dâmbovița a petiției nr. 23147 din 12 noiembrie 1923, prin care cereau scoaterea la licitație a terenului dotat deținut de aceștia (conform actului autentificat de Tribunal nr 1115/1921), situat pe Bulevardul Carol I, Grădina Ciocârlan, având o suprafață de 3835 mp și având următoarele vecinătăți: la răsărit Bulevardul Carol I, la apus aflându-se proprietățile lui Ilie Spoitoru, Radu Bărbulescu și moștenitorii Barbu Călinescu, la miază noapte terenul dotat al domnului Constantin Petrescu Cosma și la miază zi Serviciul Tehnic al județului Dâmbovița. La 25 ianuarie 1924, așa cum constată procesul verbal de ședință al Tribunalului județului Dâmbovița, nr. 418, s-au prezentat soții Gabriela și Constantin

Sănătescu, pe de o parte ca vânzător, și de cealaltă parte, s-au înscris să liciteze ca și cumpărători, domnii Mihai I. Bendik și Victor Teodorescu, acesta din urmă în numele Comitetului de Construcție din județul Dâmbovița. În urma ședinței publice de licitație, domnul Mihail I. Bendik a oferit suma de 221.000 lei, iar domnul Victor Teodorescu, a supra-licitat cu suma de 225.000 lei, drept pentru care, acesta din urmă a intrat în posesia terenului, așa cum reiese din procesul verbal nr. 783/26 ianuarie 1924, și în baza art. 546 procedură civilă, afișat la Tribunalul județului Dâmbovița.

A doua etapă, premergătoare construirii Casei *Învățătorilor din județul Dâmbovița* pe terenul situat pe Bulevardul Carol I, o constituie Actul de donație din 25 martie 1926, semnat de Ion D. Dimitriu, prefectul județului Dâmbovița și vice președinte al Comitetului pentru strângere de fonduri necesare la construcțiuni școlare din județul Dâmbovița, prin care donează Casei *Învățătorilor din județul Dâmbovița* (recunoscută prin Înaltul Decret Regal nr. 3195/1923), reprezentată prin domnul Nicolae Bărbulescu, terenul în suprafață de 3845 mp situat în orașul Târgoviște, pe Bulevardul Carol I. Acest teren, Comitetul pentru strângere de fonduri necesare la construcțiuni școlare din județul Dâmbovița îl deținea în baza ordonanței de adjudecare a Tribunalului județului Dâmbovița nr. 1239/27 iunie 1924, investită cu formula executorie nr. 188/27 iunie 1924.

Cu toate acestea, construcția Casei *Învățătorilor din județul Dâmbovița* s-a realizat mult mai târziu, când, la 3 octombrie 1935 s-a desfășurat ceremonia punerii pietrei de temelie, solemnitate la care a participat alături de un număr foarte mare de cadre didactice și Smaranda Gheorghiu (1857-1944), cunoscută drept Maica Smara, educatoarea poporului român și autoarea celebrelor versuri „*Vine, vine primăvara/ Se așterne-n toată țara*”. De asemenea, la punerea pietrei de temelie au asistat dr. Constantin Angelescu, Ministrul Școalelor; senator și fost ministru Constantin Dimitriu; prefectul județului Dâmbovița: C. Dănescu; Alexandru Luca, inspector școlar; deputații: Polizu Dragomirescu, Ioan Nicolaescu, St. Rizescu, Dem. Teodorescu, N. Iordăchescu și Cezar Spineanu; senatori: Constantin Nicolaescu, I. Calimach și Gheorghe Năstase; primarul orașului Târgoviște, domnul Gheorghe Părvulescu; membri din consiliul de administrație ai Casei *Învățătorilor din județul Dâmbovița*: președinte, Nicolae Bărbulescu; Gheorghe Ionescu, Mih. Florescu, I. Negoescu, Alexandru Popescu, I. Tomescu, Al. Luca, Preot N. Aramă, N. Teodoriu, iar cenzori: I. Mareș, Sandu Bucșeneanu și I. Constantinescu Viișoara.

Imobil sindicat

Casa *Învățătorilor din județul Dâmbovița*, prin președintele acesteia Nicolae Bărbulescu, a autorizat pentru realizarea construcției pe arhitectul Eraclie Lăzărescu (cel care a întocmit în 1906 și planurile pentru *Societatea de arme, gimnastică și dare de semn*), domiciliat în Târgoviște pe strada Berzei la nr. 48, iar contractul de antepriză privind efectuarea lucrărilor a fost semnat cu Francisco Venchiarutti, domiciliat în Târgoviște, pe strada Matei Matei Basarab, nr. 34, și Giorgio Fugalli, domiciliat în Târgoviște, pe strada Bărăției, nr. 16. Însă, pentru realizarea efectivă a imobilului destinat Casei *Învățătorilor din județul Dâmbovița*, au fost desemnați constructorii italieni Riccardo Facco, domiciliat în Târgoviște, pe strada Matei Matei Basarab, nr. 39, precum și Filippo Fugalli, domiciliat în Târgoviște, pe strada Bărăției, nr. 27. Însă, datorită evenimentelor istorice, impunătoarea clădire situată pe Bulevardul Regele Carol I din Târgoviște, a revenit scopului pentru care fusese destinată inițial, de-abia în 1971, când clădirea a fost preluată de către Sindicatul *Învățământ din județul Dâmbovița*, iar în luna decembrie a aceluiași an, a fost inaugurată și Casa Corpului Didactic, care își avea sediul în aceeași clădire cu Casa *Învățătorilor din județul Dâmbovița*.

BIBLIOGRAFIE

1. Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Dâmbovița, fond *Casa Învățătorilor din județul Dâmbovița*, dosar nr. 1, Actele de proprietate Casa *Învățătorilor*; dosar nr. 3, Contractul și actul de antepriză; dosar nr. 4, Actele de expertiză ale căminului; dosar nr. 15, Actul de fundație al imobilului (pergament);
2. Victor Brânduș, *Figuri de cărturari și artiști în Târgoviște*, în vol. „Din viața școlii dâmbovițene”, Casa Corpului Didactic Dâmbovița, Târgoviște, 1977.

Prof. dr. Cornel Mărculescu
Școala Dora Dalles Bucșani

REMEMBER

CICERONE THEODORESCU Contorsiuni poetice

La centenarul nașterii sale poetul, traducătorul, publicistul Cicerone Theodorescu rămâne, prin controversata sa creație, o bornă importantă a literaturii noastre din zbuciumatele decenii ce au premers sau au urmat ultimei conflagrații mondiale a secolului trecut.

Pentru a înțelege arderile interne ale omului și operei sale, câteva precizări de ordin bibliografic sunt necesare. Se naște la București, în 9 februarie 1908, într-o familie de muncitori ceferiști. Cursuri liceale la București și Târgoviște, continuate la Facultatea de Litere și Filozofie a Universității din București. Apreciem ca decisiv pentru formarea viitorului scriitor timpul petrecut la Târgoviște ca elev la Liceul „Ienăchiță Văcărescu”, în perioada 1925-1926. Aici va fi sufletul revistei liceului, „Vlăstarul” (perioada 10 mai 1925 – 1 aprilie 1926). Va publica poezie, proză, medalioane literare, va face cronica unor reviste. Cele 6 poezii publicate: „**Moto. Cititorilor noștri**”, „**Vagabondaj nocturn**”, „**Viziune. Steaua**”, ne creionează starea sufletească a adolescentului, ce rătăcea deseori în orașul voievodal „pe uliți mărginașe”, acesta fiind „orașul palid” ce „se ștergea departe,/ „Topit parcă-ntr-o lumină de lună”, fiind străjuit „...pe buza brâului/ De dealuri, Mănăstirea solitară...”. Mai publică proză: „Nebunie. Fragment din scrisoarea lui C.M. Theodorescu” iar la rubrica „Răbojul” face prezentări de cărți și reviste semnate C. Teod. și articolele „**Bacovia**” și „**Ioan Alexandru Brătescu-Voinești**”.

Adresându-se în „**Moto. Cititorilor noștri**” considera că „Visarea, tinerețea, amândouă/ S-au împletit și-au dat și dau: cuvântul”, fiind convins că „Un vers ... un rând de proză – gând

deschis/ –/ ... Șoptiți-vă că tinerețea noastră/ S-a-nfiorat ... și-a tremurat, de-a scris/ ...”.

Formarea sa intelectuală în anii adolescenței la Târgoviște i-au marcat profund întreaga creație. Cu mulți ani mai târziu (în 1970), participând la cea de a doua ediție a Festivalului „Moștenirea Văcăreștilor” și la festivitățile prilejuite de revenirea la vechea titulatură a liceului târgoviștean „Ienăchiță Văcărescu”, își reafirma legăturile adânci cu orașul și școala adolescenței sale: „Față de ele, ca fost elev, în ultimele două clase, al liceului „Ienăchiță Văcărescu” și – împreună cu un grup de colegi – redactor al revistei „Vlăstarul”, mă simt încă și azi nu numai un vechi datornic dar și un rău platnic cumva.

Și totuși, datoria am încercat și mai încerc să mi-o plătesc: scrisesele mele în legătură cu istoria dintru începuturi a poporului nostru, cred că aici, în acest vrăjitor climat fabulos al capitalei domnești își află explicația și sursa intimă.”

După absolvirea cursurilor universitare este profesor la diferite licee (Târgoviște – Liceul Militar, București), redactor, ziarist la o serie de reviste de stânga („Azi”, „Facla”, „Cuvântul liber”), luând atitudine împotriva fascizării țării. De la debutul în „Universul literar” (1925) va colabora la numeroase ziare și reviste: „Bilete de papagal”, „Azi”, „Credința”, „Cuvântul”, „Cuvântul liber”, „Facla”, „România literară”, „Sinteza”, „Universul literar”, „Gazeta literară”, „Viața românească”, „Vremea”, „Zodiac”, „Luceafărul”. După 1944 va avea funcții importante (la „Centrala Cărții”, vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor, redactor șef la „Viața românească”). Se stinge din viață la București, în 18 februarie 1974. Cum se poate caracteriza

succint o creație așa de diversă, ce se întinde pe o perioadă de timp de peste trei decenii?

Poezia sa va suferi importante transformări, de la volumul de debut „**Cleștar**” (1936) și până la cele apărute postum: „**Nebunul regelui**” (1976) și „**De bello Dacico**” (Tropaeum Traiani – 1989). În general sunt volume diverse ca mesaj și mod de abordare: „**C.F.R.**” (1938), „**Cântece de galeră**” (1946), „**Focul din amnar**” (1946), „**Calea Griviței**” (1949), „**Un cântec din ulița noastră**” (1953), „**Focuri de frumusețe**” (1955), „**Zburătorul de larg**” (1963), „**Țărnuț singuratic**” (1963), „**Hronic**” (1965), „**Platoșa duratei**” (1973). De asemenea, și-a consacrat o mare parte a timpului dedicat actului de creație, copiilor, cele mai dragi ființe ale existenței noastre: „**Un an întreg. Primăvara. Vara. Toamna, Iarna**” (1952), „**Gogu Pintenogu**” (1953), „**Păunița a crescut**” (1954), „**O școlăriță în pădure**” (1955), „**Copiii cartierului**” (1961), „**Băiatul cu poveștile**” (1963), „**Povestea Ioanei**” (1963). Activitatea de traducător a fost diversă și prolifică. De la literatura rusă și sovietică: Pușchin, Nekrasov, Gorki, Maiakovski și până la Mickiewicz, Rimbaud, Rilke, Desnos, Garcia Lorca, Malreaux, Lino Curci, Carcopino.

Dacă în primele poezii atmosfera era „de cleștar”, cântece „de galeră”, după 1953 tonul se schimbă în favoarea celui plin de patos: „Eu vă spun: cu drag privind/ Tot ce-i mai nou și pâlâind,/ Toată această/ Viața-a noastră/ Munca, dragostea și țara/ Mugurii și primăvara/ O desmier/ Nu vreau să pierd”. În multe din rondelurile sale păstrează același ton, uneori naiv, didacticist: „Știi tu al mării noastre țărnuț vrăjit,/ Cu toate plajele spre răsărit/ Și golfurile deschizând în soare/ Cozi de păun, fierbinți, licăritoare?”. Distingem așadar trei faze importante ale creației sale: cea de început a lirismului interior, cea mai valoroasă, urmată de poezia angajată a tribunului care este în permanent conflict cu lumea în prefaceri profunde la care este martor și participant și în sfârșit, poezia epică la care recurge în „**De bello Dacico**”. Viața, creația sa o consideră „drum fără capăt”: „E un drum fără capăt/ Nu-i un capăt de drum!/ Peste-al negurii treacă,/ Punți de zâmbet acum.../ ” pe care nu-l va părăsi niciodată: „De-alcândva, nu mă lepăd –/ Iar de astăzi nicum/ Pân-la ultimul scapăt,/ pân-la pragul de fum”. Pentru el lumea este „o pădure de cleștar”: „Cu licuricii de zăpadă/ Sclipind pădurea de cleștar/ Ne-ndeamnă – fragedă plămadă –/ În basmul ei să credem iar”.

Exersează în ultimii ani în special versul alb în „**De bello Dacico**”. Portretul făcut împăratului Traian este sugestiv: „Omul ce-a fost – strălucind –/ Cerul Familiei Ulpia/ Și al puterii romane,/ Privincialul/ Din Spania-nvinsă/ Cuceritor prin blânde-al învinșilor;/ Stânca tarpee a dacilor,/ Scara Gemoniei noastre/ Dar și părinte-al poporului meu;/ El,/ Între toți împărații,/ Optimus Princeps...”.

O sinteză a scrisului său întreprinde Mihai Gafița în prefața la volumul „**Nebunul regelui**”. El remarca „temperamentul poetic veritabil”, evidențiind că în evoluția sa „s-au petrecut seisme, atât de adânci, încât au prefăcut de tot materia și capacitatea de a transmite, câștig de cauză având în acest proces, revărsarea artizană, diluvionară, atingând proporții de stihie”.

Cu valențe lirice certe, privind viața cu incertitudine și deseori solitar, rece, având ca finalitate construcții dominate de cerebral, Cicerone Theodorescu rămâne o voce a liricii românești, într-o epocă zbuciumată a existenței noastre.

Scrieri:

Cleștar: poeme. București: Fundația pentru Literatură și Arte, 1936. **Cântece de galeră: poeme.** București: Fundația Regală pentru Literatură și Artă, 1946. **Calea Griviței: poem.** București: Editura de Stat pentru Literatură și Artă 1949. **Întâmplarea din grădină.** București: Editura Tineretului, 1952. **Un an întreg. Primăvara, Vara, Toamna, Iarna.** București: Editura Tineretului, 1952. **Gogu Pintenogu.** București: Editura Tineretului, 1953. **Un cântec din ulița noastră.** București: Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1953. **Păunița a crescut.** București: Editura Tineretului, 1954. **Scriitorul și cartea la noi.** București: Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1954. **O școlăriță în pădure.** București: Editura Tineretului, 1955. **Versuri alese, I-II.** București: Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1955. **Făurari de frumusețe.** București: Editura Tineretului, 1955. **Vistavoiiu dimineții.** București: Editura Tineretului, 1956. **Oameni și dragoste.** București: Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1958. **Poezii.** București: Editura Tineretului, 1959. **Cele mai frumoase poezii.** București: Editura Tineretului, 1959. **Atenție, copii.** București: Editura Tineretului, 1961. **Copiii cartierului.** București: Editura pentru Literatură, 1961. **De dragoste.** București: Editura pentru Literatură, 1961. **Băiatul cu**

poveștile. București: Editura pentru Literatură, 1963. *Povestea Ioanei*. București: Editura Tineretului, 1963. *Poteca lunii*. București: Editura pentru Literatură, 1964. *Zburătorul de larg*. București: Editura pentru Literatură, 1965. *Hronic*. București: Editura Minerva, 1965. *Pădurea de cleștar*. București: Editura Tineretului, 1967. *Țărnuț singuratic*. București: Editura Tineretului, 1968. *Versuri*. București: Editura pentru Literatură, 1969. *Platoșa duratei*. București: Editura Minerva, 1973. *Nebunul regelui*. București: Editura Cartea Românească, 1976. *De Bello Dacico*. București: Editura Cartea Românească, 1989.

Referințe:

Piru, Al. *Poezia românească contemporană, 1950-1975*, vol. I. București: Editura Eminescu, 1975, p. 154-158; Brânduș,

Victor. *Figuri de cărturari și artiști în Târgoviște*. Târgoviște: Casa Corpului Didactic Dâmbovița, 1982, p. 87-97; Micu, Dumitru. *Scurtă istorie a literaturii române*. București: Editura Iriana, 1995, p. 365-366; Petrescu, Victor; Paraschiva Serghie. *Dicționar de literatură al județului Dâmbovița. 1508-1998*. Târgoviște: Editura Bibliotheca, 1999, p. 218-219; Popa, Marian, *Istoria literaturii române de azi pe mâine*. București, Fundația „Luceafărul”, 2001, p. 1072-1073; *Dicționarul general al literaturii române*, vol. VI, S-T. București, Editura Univers Enciclopedic, 2007, p. 698-700; *Enciclopedia orașului Târgoviște*. Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2011, p. 447.

Victor Petrescu. Din volumul: „*Portretistică literară: De la Heliade încoace*”, Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2016, p. 133

TICU ARCHIP

Investigarea unor stări sufletești contorsionate

Prozatoare, traducătoare, autoare dramatică, se naște la Târgoviște, pe 4 ianuarie 1891.

După studiile primare și gimnaziale se înscrie la Facultatea de Matematică din București, pe care o absolvă în 1913. Mulți ani profesoară în București. Între 1923-1927 este asistentă a profesorilor G. Țițeica și D. Pompeiu, la facultatea absolvită. Din 1922 devine membră a cenaclului „Sburătorul”, condus de Eugen Lovinescu, iar din 1924 membră activă.

Întreaga sa activitate va fi influențată de atmosfera și discuțiile ce aveau loc în acest cenaclu, cu precădere despre modernismul psihologic.

Debut în teatru cu piesa „*Inelul*”, reprezentată de Teatrul Național în stagiunea 1921-1922, publicată fragmentar la „Sburătorul” în 1921-1922, (nr. 14). Scrie piese de teatru, nuvele, romane și articole.

În perioada 1926-1938 face parte din conducerea Societății Scriitoarelor Române. După apariția piesei „*Inelul*”, i se reprezintă alte piese: „*Luminița*” (1928); „*Ecoul*” (1930),

„*Gură de leu*” (1935), din aceasta fiind publicată doar un fragment. În stagiunea 1938-1939 la Teatrul Național București i se joacă „*Maria Baskirtseff*”. În piesele sale apelează la

stări melodramatice, în spiritul gustului acelor vremi, înfățișând drame conjugale, de cele mai multe ori eșuate, subiecte ce se vor regăsi și în proza sa.

Colaborează la numeroase reviste și ziare dintre care amintim: „*Revista scriitorilor români*”, „*Sburătorul*”, „*Viața românească*”, „*Reporter*”, „*Viața literară*”, „*Revista scriitoarelor și scriitorilor români*”, „*Universul literar*”, „*Gazeta literară*”, „*Vreimea*”.

În 1926 apare volumul de nuvele „*Colecționarul de pietre*

prețioase”, apoi „*Aventura*” (1929). Aceste două volume de nuvelistică marchează adevăratul său talent scriitoricesc. Sunt radiografiate stări sufletești contorsionate, aflate la limita conștientului, sub imperiul dragostei rapace, instinct-tuale uneori, ca în prozele: „*Aventura*”, „*Un fapt divers*”, „*Dăscălița*”, „*Înainte de proces*”. Nuvelele sunt cele mai valoroase creații.

După război proiectează trilogia „**Soarele negru**” din care apar primele două romane „**Oameni**” (1946) și „**Zeul**” (1949).

Traduce din Alexandru Dumas-tatăl, Jules Verne, Oscar Wilde, Conrad, L.N. Tolstoi, Maxim Gorki, Hans Scherfig, Vilis Latis, Iuri Trifanov, ș.a.

Se stinge din viață în București, la 31 ianuarie 1965.

Deși autoarea afirma că cel de al treilea roman „**Viața**” era scris, el nu a mai apărut, manuscrisul pierzându-se. Recunoaște, în rândurile adresate cititorilor săi, că romanele au fost scrise „În cea mai mare parte, cu mulți ani înainte”, atunci când „scriam cu o concepție diferită de cea actuală și pentru un număr restrâns de cititori”, fiind preocupată ca orice scriitor „ca opera lui să reprezinte o valoare culturală sau artistică”. Atrăgea atenția că acțiunea romanului „**Zeul**” „se petrece în răstimpul dintre cele două mari războaie mondiale: 1914 și 1939”.

Înclinație spre melodramatic, construcții artificiale de intrigi sociale. Personajele sale, de multe ori se află sub semnul neverosimilului, cu o „*expresie lirică*” matematică, strict rațională. Proza sa parcurge drumul de la sugestie psihologică și alegorică („*Colecționarul de pietre prețioase*”) la cel al evocării vieții provinciale („*Soarele negru*”), cu disponibilități pentru analiză psihologică, tipic feminină, pentru tehnica clarobscurului, cu implicații spre fantastic și alegorie. Construiește cu o mare economie de mijloace o proză psihologică, influențată vizibil de cenaclul „Sburătorul” și maestrul său, Eugen Lovinescu.

Scrieri:

Inelul: teatru. București. Societatea Autorilor Dramatici Români, 1922; **Colecționarul de pietre prețioase:** nuvele. București. Tipografia „Lupta”. N. Stroilă, 1926; **Luminița.** București. Societatea Autorilor Dramatici Români, 1928; **Aventura:** nuvele. București. Tipografia „Lupta” – N. Stroilă, 1929; **Oameni.** București. Editura Fundațiilor Regale, 1946; **Patul fraților.** București Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1949; **Zeul.** București. Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1949; **Soarele negru: I. Oameni** (ed. îngrijită de Constantin Mohanu), București, Editura Minerva, 1983; **II. Zeul** (ed. îngrijită de Constantin Mohanu), București, Editura Minerva, 1983.

Traduceri

Maxim Gorki, **Mama**, București, 1952; L.N. Tolstoi, **Opere**, vol. I: **Copilăria. Adolescența. Tinerețea**, București, 1953 (în colaborare cu Maria Vlad); Iuri Trifanov, **Studentii**, București, 1953 (în colaborare cu Ion Frunză); Nikolai Zadornov, **Ținutul îndepărtat**, București, 1954 (în colaborare cu Andrei Ivanovski), **Spre ocean**, București, 1955 (în colaborare cu Andrei Ivanovski), **Tătuțul Amur**, București, 1955 (în colaborare cu Andrei Ivanovski); Al. Dumas, **Cei trei mușchetari**, I-II, București, 1956 (în colaborare cu Milton Fanny Lehrer); Vilis Latis, **Patria pierdută**, București, 1957 (în colaborare cu Igor Block); Jules Verne, **Uimitoarele peripeții ale domnului Antifer**, București, 1959 (în colaborare cu Mimi Westfried); Oscar Wilde, **Prințul fericit și alte povestiri**, pref. Vladimir Colin, București, 1960; Thomas Gwyn, **Totul ți-e potrivit**, pref. Zoe Dumitrescu-Buşulenga, București, 1962; Joseph Conrad, **Lord Jim**, pref. Mihail Bogdan, București, 1964; Hans Scherfig, **Primăveri irosite**, București, 1964 (în colaborare cu Valeriu Munteanu); Francis Bret Harț, **Surghiuniții din Poker Fiat**, pref. F. Brunea-Fox, București, 1965.

Referințe:

Piru, Alexandru; **Ticu Archip – „Panorama deceniului literar românesc 1940-1950”**, București, Editura pentru Literatură, 1968, p. 278-281; Streinu, Vladimir; **Ticu Archip. Soarele negru, I, Oameni, Păcală**, București, Editura pentru Literatură, 1968, p. 249-253; Valerian, I. **De vorbă cu Ticu Archip. Chipuri din viața literară**, București, Editura Minerva, 1970, p. 131-137; Lovinescu, Eugen. **Ticu Archip, Scrieri**. București, Editura Minerva, 1975, p. 260; Petrescu, Victor; Paraschiva, Serghie. **Dicționar de literatură al județului Dâmbovița. 1508-1998**, Târgoviște, Editura Bibliotheca, 1999, p. 15-16; Coandă, George. **Istoria Târgoviștei. Cronologie enciclopedică**, ed. a II-a, Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2007, p. 282; **Enciclopedia orașului Târgoviște**, ed. a II-a revăzută și adăugită, Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2012, p. 64.

Victor Petrescu. Din volumul: „*Portretistică literară: De la Heliade încoace*”, Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2016, p. 304

TABLETĂ DE SCRITOR

In memoriam Camil Petrescu: „Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război”

Primul Război Mondial a constituit tema centrală pentru numeroase romane ce au apărut în perioada interbelică, scrieri pacifiste, în care autorii lor au denunțat atrocitățile războiului surprinzând tragismul ca fapt cotidian.

Pentru scriitorii români, tematica, abordată divers în plan european („Focul” – Henri Barbusse; „Cei patru cavaleri ai Apocalipsei” – Blasco Ibanez; „Pe Donul liniștit” – Mihail Șolobov; „Pe frontul de vest nimic nou” – Erich Maria Remarque, „Adio arme” – Ernest Hemingway), se completează cu o notă particulară a conflagrației, pentru români acest război constituind prilejul așteptat de secole, pentru realizarea reîntregirii neamului.

Dintre cele cinci cărți românești – ce se pot reține – realizate ca „romane de război”: „Strada Lăpușeanul” – Mihail Sadoveanu (1921); „Pădurea Spânzuraților” – Liviu Rebreanu (1922); „Balaurul” – Hortensia Papadat-Bengescu (1923); „Întunecare” – Cezar Petrescu (1927) și „Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război” – Camil Petrescu (1930), ultima constituie obiectul câtorva reflecții, nu numai pentru valoarea evidentă a cărții, sau pentru faptul că biografia autorului este, într-un moment, important pentru ofițerul-scriitor, tangentă cu Târgoviștea, ci și fiindcă, anul acesta, s-au

comemorat 50 de ani de la moartea marelui scriitor care a fost Camil Petrescu (14 mai 1957).

De altfel, romanul are destule note autobiografice (în volumul al doilea, mai ales), împletind situații imaginate cu cele trăite, fapt ce îl face și mai interesant pentru cititorii revistei „Eroica”, majoritatea foști sau actuali ofițeri de carieră. Însuși autorul mărturisește: „Jurnalul meu de război... atribuit lui Ștefan Gheorghidiu (personajul principal al romanului, n.n.), formează volumul al doilea din roman, versiune cu mici schimbări de nume, dar în ceea ce privește faptele, autentică” (M. Ilovici, „Tineretea lui Camil Petrescu, Editura Minerva, 1971, p. 105).

Alături de Mihai Ilovici, dar cronologic înaintea acestuia, Dorin Eliescu (pseudonim cu care a semnat prin anii '70-'80 Theodor Nicolin) și C.

Manolescu („Studia Valachica”, Târgoviște, 1970) demonstrează aceasta, identificând corespondentul pentru multe dintre personajele romanului, dovedind că orașul R din roman este, în viața reală, Târgoviștea.

Comunicăm cititorilor noștri câteva repere biografice care îl surprind pe Camil Petrescu în Târgoviște. În 1916, el este mobilizat ca sublocotenent de rezervă nu la Regimentul 33 Infanterie Târgoviște, cum afirmă George Călinescu în „Istoria literaturii române de la origini până în prezent”, ci la Regimentul 22, așa cum demonstrează Dorin Eliescu alias Theodor Nicolin și Constantin Manolescu („Precizări cu privire la geneza și tipologia romanului «Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război» de Camil Petrescu). Aceștia dețin informația certă de la scriitorul Theodor Nicolin care a arătat că tatăl său, colonelul Ion Nicolin, întocmind istoricul Regimentului 22 Infanterie, găsește înscris, într-un „ordin de bătaie”, numele sublocotenentului de rezervă Petrescu Camil.

Este momentul să amintim că, fiind respins la vizita medicală de comisia de recrutare, Camil Petrescu optează voluntar pentru Școala de Ofițeri de Infanterie, poposind astfel în Târgoviște, deși, inițial, dorise să devină ofițer de artilerie.

Alt episod târgoviștean este preluat de Mihai Ilovici în „Tineretea lui Camil Petrescu” de la D. Eliescu și C. Manolescu (articolul citat): după ce a fost rănit de o rafală de mitralieră în pădurea Lempesch, cota 741, scriitorul-sublocotenent ajunge la spitalul din Târgoviște, domiciliul de gamizoană al regimentului său. O experiență decisivă și definitivă pentru scriitorul și filosoful de mai târziu e constituită astfel de această primă conflagrație mondială.

El ține acum un adevărat „jurnal de front”, multe dintre notații constituind materialul de viață prezent în romanul „Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război”. Când începe războiul (1916), Camil Petrescu este plutonier TR la „Regimentul 6 Mihai Viteazul”, în campanie, începând cu 16 martie 1917, este sublocotenent în rezervă la Regimentul 16 Infanterie Suceava

și luptă la Cașin și Oituz. Anterior făcuse parte din Regimentul 4 de marș. De aici pleacă pe front și este rănit în luptele de la Cincu din Ardeal. Se află în linia întâi la Mărășești. Iarna anului 1917 îl găsește în cadrul Regimentului 41 D (Divizia specială de rezistență).

O întâmplare senzațională în biografia scriitorului... Prin Ordinul de zi 560 din 1 august, din Registrul regimentului, se dispune ca cei 13 ofițeri morți în luptă în iulie 1917 să fie radiați din evidența Regimentului 16. Printre aceștia, al cincilea pe listă era... Camil Petrescu. Unul dintre camarazi, ofițerul Octavian Pană, face publică „întâmplarea tragică”, pentru cunoștința scriitorului și pentru toată lumea literară, mai ales, Camil Petrescu devine un erou căzut jertfă în luptele cu nemții și aliații lor. În realitate, ca într-un roman de război, lucrurile au stat altfel: după ce este grav rănit, el ajunge prizonier, întâi în lagărul Shapranyeck din Ungaria și, apoi, la Plan în Boemia. Până la 10 aprilie 1918 va suporta prizonieratul. Pe 18 iunie, același an, este demobilizat.

Referindu-se la această perioadă, Camil Petrescu notează „Demobilizat de pe front, literalmente fără niciun ban în buzunar, îmbrăcat pe jumătate cu o tunică militară, nu aveam nici unde să locuiesc și nu mâncam toată ziua decât niște pesmeți dintr-un sac mic pe care mi-l dăruise un prieten. [...] Aproape toată generația mea a trebuit să umblăm tot anul 1919 în veston militar, cu epoleții ruptți, să mâncăm câte un capușiner pe zi și să locuim în mansarde abjecte câte trei într-o cameră” („Opinii și atitudini”).

Războiul trăit direct este descris stendhalian în „jurnalul de front” al lui Ștefan Gheorghidiu, în sensul că, asemenea „Mănăstirii din Parma”, războiul nu apare așa cum îl văd conducătorii politici și comandanții din spatele frontului, mai puțin din punctele de comandă, ci așa cum îl trăiește omul de rând transformat, adesea împotriva voinței sale, în ostaș trimis la moarte în numele unor malversații ce sunt mascate în spatele unor sloganuri ale interesului comun. În personajul colectiv al romanului – soldații –, C. Petrescu, în contrast cu așa-zisa literatură eroică, pe care o descoperă plină de falsitate, dezvăluie adevărata față hidoasă a realității: o armată prost instruită și echipată, condusă de șefi incapabili și oportuniști. Fortificațiile de pe Valea Prahovei, prezentate de propaganda vremii drept inexpugnabile, în realitate sunt o improvizatie pe care „zece porci țigănești cu boturi puternice ar fi rămat-o într-o jumătate de zi”. Despre această linie fortificată, înconjurată de mister, comparată în 1916 cu cea de la Verdun, se vorbea cu respect în toată țara, Parlamentul, partidele politice și presa nemaiconținând cu laudele: „ca să nu poată fi văzute din tren, aceste realizări misterioase, vagoanele circulau decât cu perdele trase sau, dacă nu erau perdele, cu geamuri mânjite cu vopsea albă, iar la Sinaia, pe fiecare culoar erau santinele cu baioneta la armă”. Efectul demoralizant al dezordinii din armata română este

surprins într-o scenă (cap. „Ne-a acoperit pământul lui Dumnezeu”) în care protagonistul, sublocotenent în rezervă, după ce conduce ostașii în linia întâi, într-un moment de liniște, citește titluri din „Neue Freie Presse”: „Scene de groază la Turtucaia; Douăzeci și cinci de mii de prizonieri; Bucureștii amenințați; Telegrama către Makensen; Werkann Rumanien retten?”, în contrast cu starea generală a oștirii. În același timp, unchiul personajului principal Gheorghidiu – *alter ego* al autorului – vinde aramă nemților din care se vor fabrica obuzele și cartușele cu care aceștia vor decima rândurile armatei române. Ordinele comandanților se contrazic adesea, iar artileria, în derută, bate propriile tranșee ale armatei române.

Din roman răzbate tragismul cetelor trimise la moarte, așa cum, în versurile din „Ciclul morții”, de această dată poetul, Camil Petrescu îl surprinde: „Nu știm / Niciunul unde mergem / Nici unde ne găsim. / Alături de fiecare dintre noi / La dreapta sau la stânga, / În față sau în spate, / Sunt alții, / De care ne lovim mergând / Când ranița alături ne-abate [...] Ca o cireada, / Coloana uriașă-nseamnă-n / Urmă drumul, / În loc de excremente, / Cu cadavre de sol-dați”. („Marș greu”)

1919 este anul în care apar primele con-fesiuni, experiențe, mărturisiri de război. Astfel, „Intrarea armatei în Lugoj” și „Începe o eră nouă” aniversează istorica bătălie de la Mărășești și exprimă gândirea patriotică a scriitorului, iar „O recunoaștere ofensivă” va fi inclusă, cu mici modificări, în roman, devenind capitolul „Post înaintat la Cohalm”.

Autorul relevă în clasică sa capodoperă care este acest roman considerat cel mai realizat în literatura română, comparabil cu „Pe frontul de vest nimic nou” și „Adio arme”, atrocitățile războiului, în același timp, accentuează caracterul patriotic al conflagrației, pentru români, devenită prilej pentru reîntregirea țării.

Prin realizarea unor personaje secundare ale romanului, care sunt oameni simpli, dar capabili de acte de înalt eroism, la Camil Petrescu, apare personajul colectiv, poporul român, renăscut după războiul din 1916-1918. Împlinirea visului de unitate națională e descris impresionant mai ales prin imaginea bucuriei nestăvilite pe care o trăiește populația română persecutată, la intrarea trupelor noastre în Ardeal.

Ceea ce conferă individualitate scrierii lui Camil Petrescu este faptul că el este singurul scriitor român care a prezentat războiul din interior, ca soldat, multe dintre pagini fiind mărturiile combatantului care a fost. De aici, realismul notațiilor, sobrietatea ce refuză clamarea explicită a eroismului, în multe părți ale sale, acest roman de război este un zguduitor document al degradării condiției umane în lipsa păcii și, în același timp, un avertisment ce replasează romanul, prin mesajul său, în realitatea contemporană.

Prof. Mihai Stan

Dan Gîju (1964)

Prozator, poet, istoric, editor, ziarist. Născut în comuna Didești, județul Teleorman, pe 27 noiembrie 1964. Urmează școala generală din localitatea natală, apoi Liceul Militar de Marină „Alexandru Ioan Cuza” din Constanța (1983), Școala Militară de Ofițeri Activi de Geniu, Construcții și Căi Ferate din Râmnicu-Vâlcea (1986), fiind repartizat în Târgoviște. Absolvă mai apoi Facultatea de Drept a Universității Hyperion București (1998), licența în științe juridice obținând-o un an mai târziu, în cadrul Universității din București. În 2005 finalizează studiile de master în jurnalism și relații publice la Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, Facultatea de Jurnalism, iar în 2010, la Universitatea Națională de Apărare „Carol I” din București – studiile postuniversitare de management educațional. În intervalul 1999-2010 este jurnalist militar în Grupul – mai apoi Trustul – de Presă al Ministerului Apărării Naționale, București. Este co-fondator și redactor-șef al revistei „Viața militară” serie nouă (2004-2008), redactor-șef al revistei „Spirit militar modern” (2008) și al săptămânalului „Observatorul militar” (2007, 2009-2010). A reprezentat Trustul de Presă al Ministerului Apărării Naționale la două dintre congresele Asociației Europene a Presei Militare – EMPA: la Liubliana (Slovenia), în 2007, respectiv la Riga (Letonia), în 2008. Este director-fondator al revistei „ProARME” (2009–prezent), redactor asociat al revistei „Litere” (din 2010), consilier editorial la revista „Eroica” (2011), colaborator la cotidianul „Realitatea dâmbovițeană” (1998-1999), la revista „Historia” (2009) ș.a. Este membru al Clubului Român de Presă (2002), al Uniunii Scriitorilor din Moldova (2009), al Asociației Europene a Presei Militare (2009), al Asociației Române de Istoria Presei (2010), al Uniunii Ziariștilor Profesioniști (2010) și al Academiei Internaționale „Mihai Eminescu” (2011). A fost

Director-adjunct al Muzeului Militar Național „Regele Ferdinand I”, București (2010-2011), și al Editurii Militare până la pensionare. Debut editorial cu „Elegii damnate” (1998), „Amintirile detectivului Vigilantes” (2001), „Pumnul de fier” (2003), „Zodia capului de mort” (2005), „Duelul condamnaților” (2006), „Fantomele nu răspund la salut” (2007), „Și pace va fi în inima mea” (2008), „Istoria presei militare” (2008), „Poeme de rămânere sub arme” (2010), „Femeia ca obiect de studiu” (2011), „Labirintul hienei” (2013); „Poligonul cu ținte moarte” (2014), „Revoluția inocenților. Interviu despre evenimentele din Decembrie 1989” (2014), „Ucenicii Zeului Toth, București” (2015). Distins cu premii ale Societății Scriitorilor Târgovișteni: Premiul „Radu Petrescu” pentru roman – „Fantomele nu răspund la salut” (2008) și Premiul „Vladimir Streinu” pentru istorie literară – „Istoria presei militare” (2009); Membru fondator al Societății Scriitorilor Târgovișteni (2005).

Prin colbul Patriarhului

Renault-ul roșu înghițea cu lăcomie halci întregi de asfalt, radioul din bord cânta în surdina și conul Jorj, agățat de volan, se gândea la ale lui, cine știe... Sau, poate că ar fi spus el ceva ca să treacă timpul mai repede, dar nu a spus, și asta a fost suficient ca să cad înapoi, dar nu prea mult, deocamdată, înapoi în timp, vreau să zic, cale de un sfert de veac, mai exact, când, evadând în adevăratul sens al cuvântului din cuibul matern, m-am trezit tocmai hăt, aproape de marginea lumii, unde pământul se termină și cât vezi cu ochii se întinde marea... Vreau să zic Marea Neagră.

Deci eu, copilul câmpiei nemărginite, văzusem în sfârșit, pe la paisprezece ani, imensitatea aceea de ape. Ce-i drept, apoi văzusem munții, altă minune a lumii pentru un copil de câmpie, dar marea mă cucerise deja...

Trăisem fix patru ani cu zbuciumul ei în suflet. Eram ca și condamnat, bănuiam. Bănuiam...

Eram, așadar, mai îndrăgostit ca niciodată de mare când brusc, pentru că așa au hotărât zeii, am debarcat în Târgoviște. De unde să bănuiesc eu că nu mă voi mai întoarce niciodată la țărmul Pontului Euxin, decât în efemere excursii de plăcere? Oricum, venisem în fosta Cetate de Scaun cu gândul să plec și eram hotărât să profit de prima ocazie. Târziu de tot, prea târziu, citind prin cronici sau trăgând cu urechea la discuțiile oamenilor locului, aveam să înțeleg că, o dată ce am pus piciorul dincoace de valșanțul cetății, toate câte urmau să mi se întâmple nu mai erau guvernate de mine, și nici de zeii care mă aduseseră până aici, ci de cu totul Altcineva.

Călcasem prea apăsător și disprețuitor pe un pământ blestemat și altfel îmi va fi scrisă cartea vieții de acum încolo, mi-au spus în glumă oamenii locului. Sau cel puțin așa am vrut să cred eu. Dar asta după ce am văzut că deși în fiecare dimineață fugeam departe, cât mai departe, pe drumul Giurgiului, spre seară, uneori chiar în plină noapte, când aproape că mă credeam scăpat, mâini nevăzute mă trăgeau înapoi ca pe un biet pisoi evadat din coșulețul cu cadouri de Crăciun, și iar mă regăseam spășit, nedumerit și învins în capitala de odinioară a celor mai viteji voievozi valahi ca, a doua zi, să o iau de la capăt. Și, totodată, să cred în blestem.

De acum, de fiecare dată când reveneam dincoace de valșanțul cetății, adulmecam urmele Sfântului Nifon, doar, doar voi înțelege mai multe. Și într-o noapte, tot căutând eu așa, chiar am simțit cum tălpile mele dublează peste timp urmele celebrilor papuci de lemn ai Patriarhului, imprimate adânc în istorie. Da, da, de papucii fostului patriarh al Constantinopolului este legat blestemul acestei țărani. Și tot de papucii lui, iată, începe să fie legată și obsesia mea. Obsesie care, pe măsură ce mă depărtam de Târgoviște, de astă dată pe drumul Piteștilor, începea să se clatine. Și aveam să-nțeleg și de ce. Pentru că dincolo, ia celălalt capăt ai călătoriei mele, mă aștepta un pământ ia fel de blestemat, cel puțin.

Deocamdată, însă, aveam două sute de kilometri până acolo.

Deci, acoperindu-i urma papucului și făcând doi-trei pași, chiar mai mulți, cât ținea imaginația, sau poate că vraja, încercam să pătrund logica blestemului său, dar nu puteam. Și mă tot țineam

după el ca o umbră, doar voi afla taina dezlegării mele de orașul acesta, așa cum de la el începând, alții mulți, venetici ca și mine, poate că l-au aflat. Și am fost cu el oricând și oriunde, inclusiv atunci când întristat, amărât și gârbovit de ani, dar nu de umiliri, și-a scuturat încălțările *dă prah*, afurisindu-l *pre Domn*, care chiar va muri mai apoi în chinuri groaznice, cum va reține Gavriil Protul în însemnările sale, și de la el cronicarii noștri cei renumiți. Să cred sau să nu cred în blesteme?

Ah, *Targovistensis*, cetate blestemată!

Blestemată și fascinantă, totodată...

Uciderea boierilor tăi de către Mihnea cel Rău, după ce le necinstește soțiile și fiicele în fața lor, toate calamitățile abătute asupra țării de atunci înapoi și multe altele să nu fi avut, oare, nici o legătură cu blestemul fostului Patriarh al Constantinopolului? Sau, dimpotrivă, să fi avut una încă prea strânsă? Eu nu știu ce să mai cred. Uneori sunt convins că da, a avut; alteori neg cu hotărâre o asemenea posibilitate, calificând-o pur și simplu o bazaconie scornită de mințile străbunilor noștri mult prea creduli, naivi și onești în simțirile lor. Și totuși, nu o dată, în apus de soare valah, când arcașii din Turnul Chindiei dau un ultim tur de orizont înainte de aprinderea făcliilor, îl văd cu ochii minții pe copilul ascuns în butoiul din pivnița domnească, unde Mihnea cel Rău cu boierul Stoican, la o cană cu vin vechi, de Drăgășani, pun la cale cu sânge rece uciderea Basarabilor.

Și mi se pare că da, ceva malefic, dar mai profund decât în alte colțuri de țară trebuie să existe pe aici, devreme ce dovezile sunt consemnate clar în istoria ei veche, însă și mai recentă, poate prea recentă ca să nu simțim din când în când, de regulă în ziua de Crăciun, că ne doare. Da, da, acolo, sub Turnul Chindiei – zis al lui Tepeș, cel confundat cu Dracula – răul este mult mai mult decât o simplă contrapondere a binelui.

Totuși, binele mai răzbate și el din când în când, nu prea des, dar suficient cât să lase urme seculare, poate veșnice, precum aceea datorată simplei întâmplări când pajul domnesc – instrument al puterii divine manipulată prin rugile fostului Patriarh – îl va scăpa de pumnalul otrăvit al mercenarului italian pripășit pe aici pe vătaful vânătorilor de curte. Nimeni altul decât viitorul domn Neagoe Basarab,

singurul care, încalcând porunca domnească, îl ajutase cu bani și alimente pe incoruptibilul Nifon, cel căzut în dizgrație pentru că nu i-a dat dezlegare canonică să se însoare a doua oară boierului Bogdan, un dezertor din oastea lui Ștefan cel Mare, adăpostit la curtea lui Radu (și el tot cel Mare), în vederea unor jocuri politice care nu vor atinge intensitatea necesară forțării intrării în istoria celor două țări sorocite a deveni una, într-un final.

Indirect, așadar, datorită acestui paj, spion fără voie la Curtea Domnească, va fi posibilă mai apoi Legenda Meșterului Manole, poate chiar bisericuța de schit din satul natal al căpitanului Traian Ghinescu, prietenul meu cel mai bun, sub ale cărei cupole a fost botezat cândva, odată... Răsărită pe malul Zlatcului, actualul Tecuci, imediat ce apa-i tulbure se varsă în râul Vedea, undeva printre rămășițele străvechilor stejari ai Deliormanului, biserica aceasta de schit, cu două turlle, a fost înălțată pe locul alteia mai vechi, construită – spun legendele consemnate de învățător în caietele lui – cu materiale rămase de la splendida bijuterie din Curtea de Argeș, pentru a cărei finisare Doamna Despina, preaiubita soție a lui Neagoe Basarab, și-a vândut odoarele provenite din casa regală a Serbiei.

Blestem sau pură întâmplare că toate au picat așa cum aveam să le aflu eu acum? Și toate câte s-au petrecut mai apoi, incendiile și jafurile, crime și molime, mări și decadențe, pe seama cui să le pun? Istoria nu a fost deloc binevoitoare, de la o vreme încoace, cu oamenii acestor locuri. Cu edificiile nici atât. Ce s-a ales de mărețul palat al lui Petru Cercel, voievodul-poet școlit la curțile marilor regi din Apus? Dar de ctitoriile brâncovenești? Chiar și Sfânta Mitropolie din centrul orașului, care scăpase întregă după strămutarea Capitalei ceva mai la vale, sub ochiul necruțător al pașalei de la Giurgiu, a fost despuiată de tabla de plumb ce îi acoperea cele opt turlle de către ortodocșii eteriști, care aveau nevoie de gloanțe pentru flinte, nu de rugăciuni, și lăsată de izbeliște.

Asta în vreme ce Domnul Tudor, speranța de o clipă a neamului nostru obidit și laș, de șerbi, dar și de ciocoi fanarotizați – palidă amintire a vitejilor oșteni de odinioară intrați în legendă la Posada, la Rovine, Călugăreni – va fi adus prin trădare la doi pași mai încolo, într-o chilie din zona unde azi se află statuia lui Mihai Viteazul, alt martir legat pe veci de Târgoviște, și ținut în lanțuri, scuipat și palmuit până când, într-un miez

de noapte barbar, căpitanul eterist Cară via, mai marele Poliției gălățene din vremea domnitorului Alexandru Șuțu, se va „îndura” și îi va da lovitura de grație cu iataganul său spurcat, aruncând încă o pată de dezonoare pe obrazul nostru umil, care va rămâne în veci nerăzbunată.

Din când în când, așadar, de la Mircea cel Bătrân până azi, la Târgoviște, ca într-o străveche capitală europeană care se respectă, se derulează câte o dramă shakespeariană. Ultima, dar sigur nu cea din urmă, a avut loc în ziua de Crăciun a celebrului an '89, când – tot prin trădare și ca un profund semn de dispreț pentru creștinismul nostru ortodox – a fost împușcat aici, într-o unitate militară care la scurtă vreme a fost desființată, ștersă din analele oștirii române, cuplul prezidențial Ceaușescu.

Mâine, voi purcede din nou încolo, spre vale, pe drumul Giurgiului, așa cum astăzi merg pe drumul Piteștilor. Numai că acum știu foarte bine că mă voi întoarce, cum mă voi întoarce și de aici, deși iubirea mea cea mai mare rămâne tot... Marea. Sau poate că satul natal? Nu, categoric nu! De ce? Pentru că acolo, pe faleza străvechiului Tomis, nu departe de cazino la statuia lui Mihai Eminescu, mi-am dat întâlnire pentru prima dată în viața mea cu o fată. Fata care m-a sărutat cu adevărat pentru prima oară. O chema Ionela și îmi spunea că bunica ei dinspre mamă era bulgăroaică. Ei, da, fata aceea cu sânge bulgăresc palpîndu-i prin vene m-a sărutat chiar acolo, sub ochii mirați ai Poetului. Și Poetul a zâmbit a-nțelegere, Marea a zâmbit și ea, făcându-mi cu ochiul, complice, iar briza a dat o raită prin părul ei negru și lung și lucios, mirosind a tinerețe, a libertate, a tot, încât am simțit cum frânghia soartei mi se strecoară insidios, pe lângă încheieturi și la glezne, prionindu-mă pentru vecie cu cea mai grea dintre ancore. Dar apropo de El, de Poet... Uneori, am senzația că dacă nu ar fi fost asasinat în București, de nebunii aceia, lucrul acesta s-ar fi petrecut cu siguranță în Târgoviște. Atunci noi toți, târgoviștenii adică, am fi avut tot dreptul să-i ridicăm o statuie din bronz în cetate. Așa însă...

„Fantomele nu răspund la salut”, Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2007

Victor Petrescu, Mihai Stan. Din volumul *„Târgoviște: ore astrale ale cetății: (analecte)”*, Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2017, p. 686-690

TINERE CONDEIE

REGRET

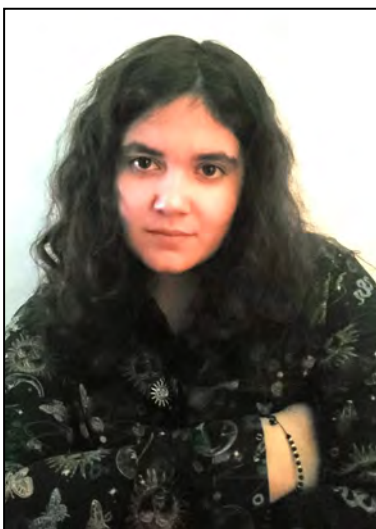
Pic-Pic-Pic. Încercam să scriu în jurnal. Să ascult poveștile celor din jur. Să îmi culeg cu grijă gândurile și ideile împrăștiate. Să îmi sortez planurile pentru următoarele zile... Dar ceva nu îmi dădea pace. Poate că trenul mergea prea încet. Poate că șinele erau fără sfârșit. Poate că șoaptele cuceriseră liniștea. Stiloul nu mai dansa în carnețel. Paginile refuzau cerneala. Minte-mi era rătăcită într-o ceață înfricoșătoare! Amețisem. *Pic-Pic-Pic.* Am ridicat ochii din podea și mi-am îndreptat privirea către fereastră. Ploua. Cerul își lua la revedere de la soare. Picăturile schiau pe sticla care mă lăsa să admir norii gri și îndurerați...

Din când în când, după câte un deal îndepărtat, un fulger își făcea apariția. Un fir alb și încurcat între pământ și cer. O potecă ce săruta noroiul proaspăt cu o forță electrizantă. Tunetele acompaniau jocurile de lumini cu o simfonie înspăimântătoare. Mi-am lăsat stiloul în jurnal. Zumzetul incoerent al poveștilor amuțise. Oamenii dispăruseră. Acum doar ploaia îmi era alături. Îmi rezemasem capul de fereastră. Picăturile răsunau neconținut. Trăsnetele cântau în surdină. Nu era loc pentru iubire. Nu era loc pentru pace. Nu era loc pentru liniște. Nu era loc pentru nimic. Totuși, dorul și fiorul erau lângă mine.

M-a cuprins o vrajă, un cântec de sirenă, o strigare, un ecou. O voce pe care credeam că o pierdusem: "Deschide fereastra!" spunea.

Amuțisem. "De ce să o deschid? O să-mi ud hainele și bagajele. De ce?" Am rostit aceste întrebări într-o suflare.

Nu am stat mult pe gânduri, vocea mă intriga, iar curiozitatea mă ardea. M-am cocoțat pe scaun și am deschis ușor fereastra. Stropii erau din ce în ce mai gălăgioși, din ce în ce mai apăsători, din ce în ce mai tăioși. Vântu-mi șuiera cu putere în urechi. Atunci mi-am adus aminte de acea noapte...

Era vară, o vară copleșitor de caldă. Nu mai plouase de săptămâni bune, probabil acesta a fost și motivul mirării mele când a început o furtună cumplită. Licuricii cerului se ascuseseră în spatele norilor fירוși. Animalele se cuibăriseră în adăposturile lor. Florile dansau în suflul vântului puternic. Eu eram în pat, învelită cu o pătură groasă drept fortăreață. Ascultam pocniturile

lemnlor din soba veche. Flacăra împrejmuită de teracotă reușise să încălzească întreaga încăpere. Nu după mult timp, căldura confortabilă dispăruse odată cu un scârțâit de ușă. Bunica intrase în cameră. Mă văzuse speriată de tabloul teribil de afară, așa că se așeză lângă mine. Mă cuprinse cu brațele primitoare și îmi sărută fruntea înfierbântată. Îmi șoptea că ploaia nu mă poate răni. Că soarele va răsări și va mângâia lumea cu razele sale iubitoare. Că dimineața urma să fie frumoasă. Degetele sale pline de bătători

îmi conturau nasul și sprâncenele. Fața senină, ochii adânci și buzele subțiri schițau portretul unui om inconfundabil.

Am deschis ochii și am dus degetele la obrazul stâng. Nu știam dacă lacrimile mele sau lacrimile cerului îmi inundaseră fața. Cert era faptul că îmi găsisem trupul învâluit de o nostalgie familiară. Retrăiam acele momente. Simțeam cum respirația mi se rărea, cum pulsul era neregulat, cum inima îmi bătea în timpane și urla de dor, durere și regret... Regret. Regret că nu am reușit să îmi duc promisiunile până la capăt. Că am fost neputincioasă. Că nu am făcut nimic. Că am stat. Regret că am încercat să duc un război împotriva voinței sale...

După ce iubirea vieții sale i-a promis că se vor reîntâlni în celălalt tărâm, înainte de a se stinge, ceva în ea murise odată cu el. Dorul o uscuse, sufletul îi putrezise, mintea îi era plecată, strălucirea și zâmbetul său luminos erau eclipsate de amărăciune. Nu voia să rămână aici, lângă muritori. Dar noi ne-am opus. Am luptat luni de zile să o ținem aproape, un egoism disperat... Numai eu știu cum ochii strigau cu o mâhnire adâncă, căci buzele îi erau pecetluite, iar trupul îi împietrise.

Pic-Pic-Pic. Îmi revenisem din transă și mă așezasem la loc. Am încercat să mă adun și să mă dezmoțesc. Soarele și-a trimis ultimele raze prin crăpăturile norilor. Treptat, orizontul își pierduse complet culorile, un gri întunecat stăpânea cerul. Un fior parcă mă străpunse, simțeam dogoarea unei îmbrățișări mult râvnite. Îmi ascultam tulburată suspinele. Mâinile îmi tremurau, genele erau mai apăsătoare ca niciodată, iar privirea mi se încețoșase. Credeam că voi înnebuni.

Târziu am realizat că trenul se afla într-o pădure. Brazii și stejarii înalți, îndreptați către bolta nemărginită, îmi aminteau de munții de beton care îmi zugrăveau orizontul copilăriei.

Nu puteam uita cum îmi făceam temele la biroul acela putred... încă îi puteam auzi

scârțâitul asurzitor. Ea era în pat, aproape împăiată - parcă mă uitam la o păpușă uitată de cineva pe un raft - respira grav. Uneori se îneca cu salivă. Mama era la serviciu. Pleca la șapte și nici ea nu știa când se întorcea. Eram singură. Mă rugam la icoana îmbrăcată în pete de nicotină să nu moară lângă mine, dar știam că ruga mea nu era sinceră. Voiam să dispară. Nu suportam să o văd așa, nu înțelegeam cum un munte de om a ajuns un fir de nisip prăpădit.

Diminețile îmi erau covârșitoare, nu îndrăzneam să deschid ușa camerei, credeam că fiecare zi avea să îi fie ultima. Când prindeam curajul să îi țin companie, mă așezam la marginea patului și mă holbam ca o nesăbuită la flacăra candeliei pe care mama i-o aprinse. Nu se mișca, era o flăcăre perfectă, neclintită, aflată în plină armonie cu ea. Nu voiam să o mișc. Nu puteam. Așteptam ca vântul să o stingă.

Ușor, ușor, simțeam cum timpul îmi scăpa printre degete. Începusem să mă legăn de frânghiile ploii și să îmi las conștiința să se odihnească.

Ziua în care s-a stins mi-a rămas întipărită în memorie. Ploua. Parcă și cerul regreta pierderea. În firmiturile de apă lăsate pe pământ încerc să îmi găsesc liniștea. *Pic-Pic-Pic...*

CINE SUNT?

CE SUNT?

fragmente de stele în derivă
într-un cosmos nemărginit
sunt copilul vieții născut din moarte
sunt un mozaic de emoții

CE M-A CREAT?

am fost creată de un sărut
un sărut pe care Luna i l-a oferit Soarelui
cu milioane de ani în urmă
din acea eclipsă am apărut
mă holbez la tine,

mă vezi?
se spune că ochii sunt oglinda sufletului
trebuie să-ți dau o lupă
să te uiți și în ai mei
vei vedea reflexia putreziciunii
ce stagnează
de când ai plecat
sunt dragostea pe care mă tem să ți-o arăt
sunt ura pe care mi-o port
sunt o poveste care-și așteaptă sfârșitul
sunt un actor fără scenariu
sunt o minciună parșivă
sunt un nimeni mascat în ceva ireal
într-un ideal
sunt silueta eșecului ascuns în angoasă
o spaimă apăsătoare
și sufocantă
și asfixiantă
și nimicitoare
și simt cum nu mai pot
și vreau să nu mai simt
sunt mâncare pentru viermi și muște

vreau să bat din palme de două ori și să dispar
să nu am
niciun trecut neclar
niciun prezent dezordonat
niciun viitor incert
nu vreau să rămână nimic în urma mea

să închid ochii acum
să simt cum
ușor amorțesc
inima-mi bate în timpane
sângele-mi gonește în vene
apoi să nu mai simt nimic

nimeni nu va ști că am fost aici,
iar cei care au știut vreodată de mine,
vor uita odată cu toamna

sunt tot ce disprețuiesc
sunt zgomotul asurzitor pentru care nu găsesc leac
incerc să par

că am și eu o lume,
dar nu fac decât să exist
nu trăiesc
nu cred că am trăit vreodată

DECI, CINE SUNT?

sunt un copil pierdut
în valurile unui ocean ticălos
de gânduri incoerente
țărnuțelul este șters
și nu știu dacă pot înota
am obosit.

am fost
sunt
și nu știu dacă voi mai fi
eu.

TU CINE ESTI?

S-A SCHIMBAT CEVA?

s-a schimbat ceva?
nu-mi dau seama dacă tu ești
mă holbez la tine și simt
cum mă hipnotizezi
cum sprâncenele îți conturez,
ochilor le schimb culoarea
îți schițez nasul și încruntarea
buzele erau întredeschise
suflarea ți se domolise
caut fereastra printre ale tale coaste
mă orbesc gânduri nefaste
nu pot articula
cât de mult aș vrea
să-ți pot gusta clavicula,
îmi șoptești jalnic
că vezi tristețe
îți răspund cu politețe
că n-ai văzut nimic.

Elena Nedelea

Colegiul Național Pedagogic
„Constantin Cantacuzino”, Târgoviște

Consiliul Județean Dâmbovița   Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița

Să ne cunoaștem prin joc   01   *Inscrierile se fac la telefonul 0736652306 sau la sediul Filialei pentru Copii a Bibliotecii Județene Dâmbovița*

Parteneri: *Mici și creativi*   02   *Activitățile sunt destinate elevilor de clasele 1-2*

Capii, dar responsabili   03   *3-28 Iulie 2023*

Jocurile copilăriei   04   *11.00 - 13.00*

Party la bibliotecă   05

Vacanța la bibliotecă

Filiala pentru Copii a Bibliotecii Județene „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița
 str. Lăcășanuza Marei Dragomirescu Lăză - cartier „Mama Bănană”
 (în vecinătatea Bazinului Sportiv de Iarnă)

Important!

- Inscrierile se fac în limita locurilor disponibile
- Accesul la program se face pe baza permisului de utilizator al unuia dintre părinți/bunici/tuturi

**Programul „Vacanță la bibliotecă”, ediția a XV-a
 (3-28 iulie 2023)**

Consiliul Județean Dâmbovița

Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița

8 - 10 septembrie 2023

**Salonul Editorial
 „Ion Heliade Rădulescu”**

ediția a XXII-a

Program: 10.00 - 21.00   Scuarul Primăriei Municipiului Târgoviște

**Salonul Editorial „Ion Heliade Rădulescu” – ediția a XXII-a
 (8-10 septembrie 2023)**